

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Lucie Mikošková

**Školní zralost a připravenost se zaměřením na
grafomotoriku**

Olomouc 2022

Vedoucí práce: prof. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Školní zralost a připravenost se zaměřením na grafomotoriku** vypracovala samostatně pod vedením prof. PhDr. Evy Šmelové, Ph.D. za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

Datum

.....

podpis

Poděkování

Tímto děkuji své vedoucí práce prof. PhDr. Evě Šmelové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při vypracování této diplomové práce. Rovněž chci poděkovat ředitelce a učitelům základní školy a mateřské školy za pomoc při získání podkladů pro výzkumnou část diplomové práce. Velké díky také patří mé rodině za podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělání	9
1.1 Rámcový vzdělávací program a jeho oblasti	9
1.2 Grafomotorika v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání .	10
2 Školní zralost a připravenost	12
2.1 Vymezení pojmů školní zralost a školní připravenost.....	12
2.2 Školní zralost v legislativě.....	13
3 Grafomotorika jako důležitá součást připravenosti na vstup do základní školy	16
3.1 Hrubá motorika.....	16
3.2 Jemná motorika.....	17
3.3 Grafomotorika.....	19
3.4 Vizuomotorika	26
3.5 Lateralita	26
4 Vývoj dětské kresby	28
4.1 Psychologický význam dětské kresby	28
4.2 Vývoj kreslířských schopností závisí na rozvoji různých funkcí	28
4.3 Vývojová stádia dětské kresby	30
4.4 Vývoj kresby lidské postavy jako důležitý ukazatel školní zralosti	31
4.5 Dětská kresba a psychický vývoj dítěte v předškolním věku	35
4.6 Význam kresby	36
4.7 Faktory ovlivňující vývoj a úroveň dětské kresby.....	37
II. EMPIRICKÁ ČÁST	38
5 Školní zralost a připravenost dětí předškolního věku v oblasti grafomotoriky	39
5.1 Popis výzkumného šetření	39
5.2 Popis a analýza vlastního pozorování.....	39
5.3 Analýza výsledků.....	42
5.4 Shrnutí	68
ZÁVĚR.....	71
BIBLIOGRAFIE	73
SEZNAM OBRÁZKŮ	
SEZNAM TABULEK	
SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Jedna z nejdůležitějších, významných a také náročných událostí v životě každého dítěte, ale i jeho rodiny, je vstup do základní školy. Období předškolního věku je tedy pro dítě velmi důležité, protože se rozvíjí po mnoha stránkách, a to po stránce tělesné, emoční, sociální a kognitivní. Na konci tohoto období čeká dítě vstup do základní školy, což je podstatná změna v celém jeho způsobu života. Aby se dítě dokázalo na tyto nové změny na základní škole adaptovat, jako je například soustavná a disciplinovaná práce kontrolovatelná autoritou, je potřeba, aby dítě bylo zcela zralé a připravené po tělesné, psychické stránce a dosáhlo určité vývojové úrovně.

Jakmile dítě začne povinnou školní docházkou, jednou z prvních a základních dovedností, kterou si osvojuje, je právě psaní. Je tedy velmi důležité, aby si dítě v mateřské škole osvojilo správné návyky při kreslení a psaní, protože je to nezbytné pro počáteční psaní v základní škole.

Začátek školy má být pro dítě příjemný, šťastný, úspěšný tak, aby jako za vojem vůz za tímto dobrým začátkem následovala celá další dobrá školní kariéra našeho dítěte.

(J. A. Komenský, Velká didaktika)

Diplomová práce se zaměřuje na grafomotoriku dětí předškolního věku. Hlavním cílem je provést šetření se zaměřením na grafomotoriku jako jednoho z ukazatelů školní zralosti u námi zvoleného vzorku.

Diplomová práce je rozdělena na praktickou a empirickou část, přičemž teoretická část se člení do čtyřech kapitol, kde cílem je zpracovat teoretická východiska pro část empirickou. Empirická část obsahuje jednu kapitolu a cílem je provést kvalitativní šetření úrovně grafomotoriky u vybraného vzorku.

První kapitola se zabývá Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. V této kapitole jsou vymezeny oblasti Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělání, dále jeho oblasti, které se zaměřují na grafomotoriku předškolních dětí.

V druhé kapitole jsou vymezeny pojmy školní zralost a školní připravenost, dále se kapitola věnuje školní zralosti v legislativě.

Třetí kapitola se zabývá důležitostí grafomotoriky pro vstup do základní školy, rozebírá důležité oblasti pro osvojení dovedností psaní a kreslení, a to hrubou motoriku, jemnou motoriku, grafomotoriku, vizuomotoriku a laterální.

Čtvrtá kapitola je věnována dětské kresbě, jejímu psychologickému významu, vývojem kreslířských schopností, jež závisí na různých funkcích, vývojovými stádii dětské kresby. Dále se zabývá vývojem lidské postavy a její důležitost při posouzení školní zralosti, souvislostí mezi dětskou kresbou a psychikou dítěte, významem kresby a v neposlední řadě faktory, které ovlivňují vývoj a úroveň dětské kresby.

Pátá kapitola spadá již do části empirické předkládané diplomové práce. Je zde představeno výzkumné šetření, cíl výzkumu, popis a analýza pozorování, analýza získaných poznatků a shrnutí výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělání

Stěžejním dokumentem pro tvorbu školských vzdělávacích programů a jejich uskutečňování je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2021 (dále RVP PV), v České republice platný od září roku 2007. RVP PV představuje hlavní podmínky, požadavky a závazná pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku v mateřských školách, v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, v lesních mateřských školách a v přípravných třídách základních škol (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021, s. 5).

1.1 Rámcový vzdělávací program a jeho oblasti

RVP PV pracuje se čtyřmi těsně provázanými a vzájemně spolu korespondujícími cílovými kategoriemi, které jsou *rámcové cíle*, *klíčové kompetence*, *dílčí cíle* a *dílčí výstupy*.

Rámcové vzdělávací cíle vyjadřují univerzální záměry předškolního vzdělávání. Instituce předškolního vzdělávání sledují tyto cíle:

1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
2. osvojení základů hodnot
3. získání osobnostních postojů

Klíčové kompetence jsou výstupy dosažitelné v předškolním vzdělávání. Mezi klíčové kompetence se řadí:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské

Dílčí cíle vyjadřují konkrétní záměry příslušející vzdělávací oblasti. Dílčím cílům odpovídají *dílčí výstupy*, což jsou poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty. Mezi *dílčí cíle* a *poznatky* se řadí:

1. biologické
2. psychologické
3. interpersonální

4. sociálně-kulturní
5. environmentální

V RVP PV je vzdělávací obsah rozřazen do těchto vzdělávacích oblastí:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

Jednotlivé obsahy dále zahrnují kategorie, které jsou vzájemně propojeny, a to:

1. dílčí cíle, které vyjadřují, co by měl učitel během vzdělávání u dítěte sledovat a podporovat,
2. vzdělávací nabídku, jedná se souhrn praktických, intelektových činností vhodných k dosahování cílů a výstupů,
3. očekávané výstupy (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021, s. 5-13).

Tato kapitola se zabývá oblastmi RVP PV, které se přímo vztahují k řešenému tématu.

1.2 Grafomotorika v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Vzdělávací oblasti RVP PV, které se zaměřují na rozvoj grafomotoriky u dětí, jsou oblasti Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, a to konkrétně v podoblasti Jazyk a jeho řeč.

Dítě a jeho tělo

Učitel v této oblasti podporuje zdokonalování dítě v oblasti hrubé a jemné motoriky, koordinaci a rozsahu pohybu, koordinaci ruky a oka. Dále se dítě zdokonaluje v ovládnutí pohybového aparátu, tělesných funkcí a dýchání.

Učitel může dítěti nabídnout manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji; činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují, a jejich praktickým používáním; zdravotně zaměřené činnosti (vyrovnávací, protahovací, uvolňovací, dechová apod.); konstruktivní a grafické činnosti.

Dítě by mělo na konci předškolního období ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s drobnými pomůckami, nástroji, materiálem, zacházet s grafickým

a výtvarným materiálem, např. s tužkami, barvami, nůžkami, zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a náradím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji).

Dítě a jeho psychika

Tato vzdělávací oblast obsahuje tři podoblasti, které jsou Jazyk a řeč, Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; Sebepojetí, city a vůle.

Činnosti na rozvoj grafomotoriky se nachází v podoblasti Jazyk a řeč. Učitel u dítěte podporuje osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické).

Dítě by mělo na konci předškolního období správně vyslovovat, ovládat dech, tempo a intonaci řeči; rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky apod.) a porozumět jejich významu i jejich komunikativní funkci; sledovat očima zleva doprava; poznat některá písmena a číslice; poznat napsané své jméno; projevovat zájem o knížky; domluvit se slovy i gesty (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021, s. 14-18).

Záměrem této oblasti je vymezení hlavních podmínek, požadavků a pravidel pro vzdělávání dětí předškolního věku, a to v oblasti grafomotoriky.

2 Školní zralost a připravenost

Vstup do základní školy je pro každé dítě podstatnou a náročnou událostí ovlivňující celou rodinu dítěte. Znamená to totiž dovršení dosavadního vývoje dítěte, ve kterém probíhá intenzivní vývoj celé osobnosti jedince, na jehož konci dochází k rozhodnutí, zda dítě zahájí povinnou školní docházku a vstoupí tak do nové etapy v jeho životě.

Na dítě by se měly klást nároky, které jsou v souladu s jeho možnostmi, potřebami a také s požadavky, které po něm budou požadovány po zahájení školní docházky, a proto by se mělo každé dítě vnímat citlivě a přistupovat k němu individuálně (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 1). Lze tak předejít školnímu neúspěchu včasnou diagnostikou nedostatků v rozvoji dětské psychiky a odvodit podněty, které napraví tyto zjištěné nerovnoměrnosti a odchylky (Šmelová, 2012a, s. 69).

2.1 Vymezení pojmů školní zralost a školní připravenost

Školní zralost

Znamená zralost centrální nervové soustavy (CNS), která se odráží v odolnosti vůči zátěži, schopností se soustředit a zvýšením emoční stability, také je předpokladem úspěšné adaptace na školní režim. Jestliže není dítě emočně zralé, tak pro něj škola nemá motivační sílu, protože je pro něj příliš zatěžující. Zrání CNS ovlivňuje lateralizaci, rozvoj motorické a senzomotorické koordinace a je předpokladem k rozvoji zrakové i sluchové percepce (Zelinková, 2007, s. 110).

Posuzovací kritéria zralosti je tělesná zralost, emoční a sociální zralost, kognitivní zralost.

U **tělesné zralosti**, kterou posuzuje pediatr, bývá posuzován **věk dítěte**, k nástupu do základní školy jdou děti, které k 31. srpnu budou mít šest let. **Výška a hmotnost** – někdy se k posouzení používá filipínská míra. Děti, které si rukou dosáhnou přes hlavu na ucho na protilehlé straně, jsou tělesně školně zralé. Je to ale pouze orientační. **Dokončení první strukturní změny** – dítěti by nemělo mít hlavu v poměru k tělu tak velkou, trup je zploštělý a hrudník protažený a **celkové, aktuální i dlouhodobé zdraví dítěte** (Pugnerová, 2019, s. 15).

Emoční a sociální zralost posuzuje to, jak dítě dokáže kontrolovat své city. Dítě by mělo akceptovat a přijat svou roli žáka a spolužáka, podřídít se autoritě a být bez úzkosti bez své rodiny v kolektivu vrstevníků. Při emoční a sociální zralosti se posuzuje to, jak se dítě umí odpoutat od rodiny a podřídít se autoritě. Adaptace na roli žáka a spolužáka, na režim školy. Samostatnost sebeobslužných návyků a hygieně, udržování pořádku a příprava pomůcek. Dále například zvládnutí neúspěchu, pozitivní přístup k učení, emocionální stabilita

a ohleduplnost. Emoční zdatnost je velmi důležitá. Jestliže je dítě zralé, je způsobilé k tomu, aby odložilo své splnění momentálních přání, ovládalo potřebu se pohybovat, nežádalo neustálou pozornost na sebe, podvolí se určitému režimu a dochází k postupnému odstranění dětského egocentrismu (Pugnerová, 2019, s. 17-18).

Na **kognitivní zralost** působí ve velké míře vrozené dispozice, rodinná výchova a také prostředí. Ke kladnému vývoji může přispět rodina ale také i mateřská škola. Kognitivní zralost se posuzuje podle odpovídajícímu vývoji řeči, způsobilosti rozlišení hry a povinnosti, vůli ovládnutí pozornosti, schopnosti konkrétních operací, způsobilosti analýzy a syntézy v poznání. Dále pak překonávání dětského egocentrismu, schopnosti trvalejší a záměrné paměti. Jestliže je dítě zralé po stránce rozumové, tak začíná myslet logicky a také chápe realisticky skutečnost. Dítě ovládá svou vůli pozornosti, což je v základní škole potřeba, protože je žák nucen vnímat a soustředit se na sdělení učitele. Se zrání paměti také souvisí přechod od spontánního zapamatování k úmyslnému zapamatování (Pugnerová, 2019, s. 20).

Školní připravenost

Školní připravenost postihuje úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy (Zelinková, 2007, s. 111). Dle Pugnerové 2019 znamená školní připravenost vývoj dítěte, a to v důsledku jak vnějších, tak i vnitřních vlivů, a také činitelů socializačních (Pugnerová, 2019, s. 13).

2.2 Školní zralost v legislativě

Zápis do školy je legislativní akt (č. 561/2004 Sb.), zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, v době od 1. dubna do 30. dubna. Tato povinnost se vztahuje:

- na státní občany České republiky pobývajících na území České republiky déle než 90 dnů,
- na občany jiného členského státu Evropské unie pobývajících v České republice déle než 90 dnů,
- na jiné cizince, kteří mají oprávnění pobývat v České republice trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů,
- na účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany (Pugnerová, 2019, s. 45).

Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školským zákonem), ve znění pozdějších předpisů, se předškolní vzdělávání stává

legitimní součástí systému vzdělávání. Představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021, s. 6).

Plnění povinností školní docházky

Zápis dětí do základních škol vychází z ustanovení zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, kde je specifikován takto:

§ 36

(3) Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.

Organizace základního vzdělávání

§ 46

(1) Místo a dobu zápisu do prvního ročníku základního vzdělávání stanoví ředitel školy, a to v souladu s § 36 odst. 4, a oznámí to způsobem v místě obvyklým. O přijetí k základnímu vzdělávání rozhoduje ředitel školy za podmínek stanovených v § 36.

Odklad povinné školní docházky

§ 37

(1) Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

(2) Při zápisu do prvního ročníku základní škola informuje zákonného zástupce dítěte o možnosti odkladu povinné školní docházky.

(4) Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky, podle odstavce 1 nebo 3

• informuje zákonného zástupce o povinnosti předškolního vzdělávání dítěte a možných způsobech jejího plnění (Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce, 2016).

3 Grafomotorika jako důležitá součást připravenosti na vstup do základní školy

Pojem **motorika** označuje celkovou pohybovou schopnost organismu, hraje významnou roli ve vývoji dítěte. Podílí se na vývoji kognitivních funkcí a také je prostředkem pro první poznávání okolního světa dítěte. Motorika se dělí na hrubou a jemnou. Hrubá motorika se uskutečňuje skrze velké svalové skupiny, patří sem například chůze, běh. Jemnou motoriku zajišťuje drobné svalstvo, například pohyby prstů nebo artikulační orgány (Zelinková, 2007, s. 50).

3.1 Hrubá motorika

Jestli má být dítě schopné provádět složité grafomotorické úkony jako je psaní, musí mít pro ně předpoklad, kde se v základě nachází jemná a hrubá motorika (Doležalová, 2016, s. 37). Základní pohyby při kreslení a psaní vycházejí z hrubé motoriky, a to konkrétně z pohybů velkých kloubů. Pokud se tedy dítěti nedaří kreslit, nejprve by se mělo zaměřit na jeho rozvoj hrubé motoriky, protože právě z ní vychází rozvoj jemné motoriky a z té rozvoj grafomotoriky (Bednářová, 2021, s. 44).

U novorozenců má motorika reflexní základ, dítě ležící na zádech spontánně pohybuje horními a dolními končetinami, tyto pohyby jsou nekoordinované, trhavé a stereotypní.

Již v kojeneckém období se dítě pohybuje samostatně. Ve třech měsících zvedá krátkodobě hlavu; ve čtyřech měsících se opírá o ruce a drží hlavu; v šesti až osmi měsících začíná sedět, uchopí předmět a manipuluje s ním; v deseti až dvanácti měsících se postaví, chodí s pomocí a běh je koordinovanější.

V batolecím období se stává pro dítě chůze prostředkem pohybu v prostoru, chůze je plynulejší a jistější. Okolo třetího roku dítěte se vytrvalost chůze zlepšuje a je koordinovanější.

Okolo prvního až druhého roku dítě chodí nahoru po schodech, běhá a strká do míče. Ve dvou a půl roku věku dítě zvládá skoky sounož, jezdí na tříkolce a zvládá chodit po schodech dolů.

V období předškolního věku dítěte není rozvoj hrubé motoriky tak rychlý. V tomto období dochází ke zrání a stimulaci pohybového aparátu, což vede ke zlepšení koordinace, přesnosti a plynulosti pohybů. Při aktivitách jako je jízda na koloběžce nebo kole, lyžování a bruslení lze pozorovat lepší ovládnutí motoriky.

Ve třech letech se dítě postaví na jednu nohu. Ve třech a půl roku dítě střídá nohy při chůzi po schodech nahoru a dolů. Ve čtyřech letech dítě skáče na jedné noze, stojí na jedné

noze s výdrží. Ve pěti letech přeskočí z jedné nohy na druhou nohu (Zelinková, 2007, s. 50-51).

Před psaním se provádí cvičení na uvolnění pletence ramenního a paží. Jestliže není svalstvo dostatečně uvolněné, je v napětí a pohyb je křečovitý, dítě i křečovitě drží psací náčiní, písmo není plynulé a dítě je brzy unavené. Příklady pohybů paží: kroužení, mávání, kroužení v předloktí. Příklady pohybů dlaní: kroužení dlaněmi, tlačení dlaněmi proti sobě a uvolňování, zavírání dlaní v pěst a otevírání (Zelinková, 2009, s. 93).

Cvičení rozvíjející hrubou motoriku

Chůze mezi předměty, po čáře, po elipse, po zvýšené ploše, se zpěvem. **Stoj** na pravé a levé noze se zavřenýma očima, vpřed i vzad. **Skoky** do dálky, přeskoky přes překážku, poskoky na místě. **Kutálení a chytání** kutálejícího míče, chytání kutálejícího míče po šikmé ploše, chytání míče s tlesknutím.

Hrubá motorika se rozvíjí především v předškolním věku dítěte. Jestliže se dítě jeví jako neobratné a uvedené aktivity nezvládá, tak by učitel měl rodičům doporučit návštěvu dětského lékaře, který doporučí další kroky. V případě mírných obtíží by se mělo u dítěte podpořit zvýšení aktivity a pravidelná cvičení (Zelinková, 2007, s. 51-52).

3.2 Jemná motorika

Pro vstup do školy je zásadní rozvoj jemné motoriky, která představuje zručnost prstů a ruky a také schopnost manipulovat a uchopit drobné materiály. Jemná motorika se rozvíjí všemi činnostmi a hrami, při malování, kreslení, sebeobslužnými činnostmi a každodenními činnostmi (Bednářová, 2021, s. 44).

Jemná motorika se vyvíjí v závislosti s hrubou motorikou. V batolecím věku dítěte jsou pohyby přesnější a diferencovanější. Mezi 15. – 18. měsícem je dítě schopné předmět položit kam chce. Na stavění věže z kostek lze pozorovat vývoj pohybu ruky u dítěte.

V 15 měsících dítě staví věž ze dvou kostek, v osmnácti až dvaceti jedna měsících dítě staví věž ze tří až pěti kostek, ve dvou letech staví věž ze šesti kostek.

Jemná motorika se pak dále vyvíjí, v patnácti měsících dokáže dítě dávat korálky do lahvičky, ve třech letech dítě dokáže navléct větší korálky na provázek. Vývoj jemné motoriky lze také pozorovat na úkonech spojené se samoobsluhou jako je zapínání zipu, knoflíků, oblékání nebo navlékání ponožek (Zelinková, 2007, s. 52).

Do oblasti jemné motoriky se řadí oční pohyby, grafomotorika, motorika artikulačních orgánů (Zelinková, 2007, s. 52).

Cvičení, které se provádí před psaním nebo i v průběhu jsou pohyby prstů jako je dotýkání prstů obou rukou, postupné dotýkání palce s dalšími prsty, mávání prstů, kroužení.

Sestavy z dlaní jako je například dotyk palců a ukazováčků, hnízdo z dlaní nebo dotyk špičkami prstů o sebe (Zelinková, 2009, s. 93-94).

Cvičení rozvíjející jemnou motoriku:

Skládání kostek – vlaky, mosty, vyšší věže.

Skládání mozaik – nejdříve se používají mozaiky s většími korálky, a až později se používají menší korálky. Při této činnosti děti rozvíjí uchopování špetkou.

Vkládání korálků do lahví.

Navlékání korálků, těstovin, matiček, knoflíků.

Šroubování – uzávěry lahví. Do lahví lze něco uschovat a děti tak mohou do jednotlivých lahviček přiřazovat například určený počet předmětů.

Práce se stavebnicemi.

Stavění řad z knoflíků nebo přírodních materiálů. Děti mohou mít předlohu řad a například pravidelně střídat určité skupiny – barvy, tvary, velikosti, materiály.

Házení na cíl – knoflíky do misky nebo míče do krabice.

Provlékání šňůrek otvory nejrůznějších tvarů.

Uzlování na šňůrkách – nejprve udělat jeden uzel, poté určit počet uzlů vedle sebe.

Přišívání knoflíků.

Motání klubíček vlny.

Výroba řetězů z kancelářských sponek (Bednářová, 2021, s. 44-45).

Mikromotorika očních orgánů

Oči při čtení vykonávají pohyb zleva doprava, což je jeden z ukazatelů školní zralosti. U dětí, které mají dyslexii jsou pohyby oči neplynulé, přeskakují v řádce, oči nefixují text.

Cvičení, které lze používat pro nácvik a diagnostiku jsou například jmenování předmětu zleva doprava, čtení prvních písmen ve slovech, čtení se čtecím okénkem, kreslení vlnovek (Zelinková, 2007, s. 52-53).

Motorika artikulačních orgánů

Do motoriky artikulačních orgánů patří pohyblivost rtů a jazyka, které ovlivňují výslovnost, řeči, čtení a psaní.

K diagnostice lze využít například úkony vyplazování jazyka, pohyb koutků úst, nafukování míčku. Cvičení by se mělo pravidelně zařazovat do programu předškolního zařízení, protože slouží jako prevence poruch řeči (Zelinková, 2007, s. 53).

3.3 Grafomotorika

Grafomotorika je složitá psychomotorická činnost, která je určitou formou komunikace a výrazovým prostředkem. Jedná se o soubor senzomotorických činností. Při této činnosti jsou pohyby ruky ovlivněny psychikou a zanechávají grafickou stopu, která má určitý význam. V předškolním věku je velmi důležité rozvíjet gramotnost u dětí předškolního věku, protože to určuje školní úspěšnost a školní gramotnost v dospělosti.

Je nutné, aby dítě dosáhlo určité úrovně rozvoje hrubé a jemné motoriky a koordinaci ruky a oka, protože je to důležité pro budoucí psaní (Doležalová, 2016, s. 12,15,21).

Průcha (Průcha, 1995, s. 73) definuje pojem grafomotorika jako *soubor psychických činností, které jedinec vykonává při psaní. Psaní není jen záležitostí psacích pohybů ruky (u postižených osob též nohy, úst), ale je řízeno psychikou. Grafomotorika tedy může být nápomocna při diagnostice psychických stavů (únavy, strachu), procesů a vlastností, při diagnostice poruch a nemocí jedince.*

U dětí předškolního věku se grafomotorika rozvíjí v závislosti několika psychomotorických funkcí – mentální vyspělost dítěte, zrakové a prostorové vnímání, laterality, paměť, pozornost, úroveň jemné a hrubé motoriky.

Fyzická zdatnost dítěte, výběr pohybových aktivit, zapojení do kolektivu dětí a pohybových her jsou také ovlivňovány motorikou. Neobratnost motoriky může tedy znamenat začlenění do kolektivu, zapojení do pohybových her, nespokojenost při hře, přebíhání mezi aktivitami a tak dále. Míra obratnosti motoriky má vliv na vnímání prostoru, zrakové vnímání a také na vnímaná tělesného schématu.

Psaní u dětí školního věku je ovlivněno jejich grafomotorickými schopnostmi. Jestliže je grafomotorika neobratná má u dítěte za následek obtížné osvojování tvarů písmen, nečitelnost písmen, u dítěte je snížena rychlost psaní a zvýšená chybovost (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 13).

Podmínky úspěšného rozvíjení grafomotoriky podle Doležalové (Doležalová, 2016, s. 25-26):

- *přiměřenost aktivity,*
- *postupně zvyšovaná náročnost,*
- *vzbuzení zájmu například hrou, tématem pohádky; navození tvořivosti i experimentace s materiály,*
- *začlenění grafomotorických činností do komplexnější situace,*
- *povzbuzování a kladné hodnocení,*
- *podnětné a pozitivní psychosociální klima.*

Pro rozvoj grafomotoriky je také důležité sledovat koordinaci ruky a oka, dítě by mělo sledovat hrot tužky okem, protože na základě toho je schopné usměrňovat vedení čáry (Doležalová, 2016, s. 37).

Grafomotorický vývoj dle věkového období:

0-2 roky: experimentuje s úchopem tužky, kterou drží v dlani a vede ji těžkopádně a křečovitě, čmárá bez záměru na cokoli celou rukou

2-3 roky: začíná používat k uchopení pastelky tři prsty a pohybují ní spontánně a většinou po papíře, kreslí svislé a vodorovné čáry, čmárá krouživě klubička, to co nakreslí pojmenovává, posiluje správné držení tužky,

3-4 roky: kreslení hlavonožců i čtverců, trojúhelníků, ale neuvědomuje si jejich pojmový obsah,

4-5 roků: postavu kreslí s trupem a končetinami, v kresbě začíná kombinovat různé tvary a obsah kresby je zaměřený na svět kolem něj, nepřesně vybarvuje předkreslené tvary,

5-6 roků: kresba je obsahově bohatá a spojuje body čarou, postavu kreslí se všemi částmi, při kresbě dokáže používat i štětec, znázorňuje geometrické tvary, auto, plot a napodobuje velká tiskací písmena i zjednodušené symboly například oblouk, smyčky (Lipnická, 2007, s. 7).

Pracovní návyky při kreslení a psaní

Je velmi důležité, aby se dítě předškolního věku naučilo u kreslení správně sedět, držet psací náčiní a také pracovat s napětím a uvolněním, protože to ovlivní jeho budoucí výkon ve škole, a to jak v psaní, tak i ve čtení. Na pracovní návyky však nepůsobí jen výkony dítěte, ale také například dobrá volba stolu či židle. Když jsou pro dítě vytvořeny správné podmínky k práci a dítě má osvojené správné pracovní návyky, tak se může předejít ortopedickým problémům nebo vadě očí. Správně zvolené psacího náčiní, může také ovlivnit jeho úchop a tlak na podložku. Při správném úchopu zas dítě rozvíjí koordinaci jemných pohybů.

Je nutné dbát na to, aby dítě již od počátku, kdy začíná kreslit, správně sedělo a drželo tužku, protože je vždy snadnější od začátku správné návyky vytvářet než později tyto chybné návyky u dítěte odstraňovat. Chybné návyky negativně ovlivňují výkony dítěte, jeho chuť i motivaci v činnosti pokračovat.

Mezi pracovní návyky řadíme výběr kreslicího a psacího náčiní, jeho úchop, sezení, postavení ruky při psaní a dále uvolnění ruky při psaní (Bednářová, 2021, s. 48).

Výběr kreslicích a psacích potřeb

Výběr kreslicích či psacích potřeb ovlivní celkový grafický výkon, ale i správný úchop u dítěte lze ovlivnit tvarem psacího náčiní. Tlak na podložku lze ovlivnit kvalitou materiálu tuhy.

Měly by se používat měkčí tužky a pastelky, jelikož lépe vedou stopu a dítě tak nevyvíjí příliš velký tlak na podložku. Kdyby dítě mělo psací náčiní právě s tvrdou nekvalitní tuhou, vyvíjelo by velký tlak. U dítěte lze podpořit správný úchop tvarem psacího náčiní, které by mělo mít přiměřený objem odpovídající rozměrům dětských prstů. Lze používat trojúhelné tužky, jenž mají trojúhelníkový průměr a každá strana je oporou pro jeden prst. Neměly by se volit tužky, pastelky a křídly příliš široké, jelikož to dítěti ztěžuje špetkový úchop a podporujete k držení tužky všemi prsty či dlaňovému úchopu.

Nevhodné jsou krátké tužky či pastelky, a také kuličkové propisovací tužky, u nichž dítě musí vyvíjet velký tlak, aby se kulička otáčela rovnoměrně.

Rozvoj kresby také ovlivňuje barevnost, protože u dětí podporuje děti fantazii. Proto by dítě mělo mít k dispozici základní barvy.

Formát papíru by se měl volit větší, a to formát A3 anebo balící papír.

Je vhodné, aby dítě požadované tvary kreslilo prvně prsty do sybkých materiálu, jako je například písek, a poté požadovaný tvar kreslilo na papír (Bednářová, 2021, s. 48).

Děti, které vyvíjí příliš malý tlak na psací náčiní by měly používat tužky s měkčí tuhou. Děti, které nedokáží vyvíjet tlak stejnoměrně, by měly použít tužku s mírně tvrdší tuhou, než je běžně užívána (Penso, 1990, s. 60-61).

Poloha těla při kreslení a psaní

Poloha těla ovlivňuje psychickou a fyzickou pohodu, dále pohyblivost, uvolnění a koordinaci jednotlivých kloubů.

Zpočátku může dítě kreslit velké tvary ve stoje na papír či tabuli, která je připevněna do výšky očí na zdi. Poloha ve stoje u dítěte podporuje pohyby ramenního kloubu a volné pohyby po papíře.

U polohy vsedě je podstatné, aby byly vytvořeny adekvátní podmínky podle postavy dítěte (Bednářová, 2021, s. 49). Pokud je například židle příliš nízko a lavice vysoko, dítě má sešit příliš blízko a leží opřené o celé předloktí, tak se ruka nemůže pohybovat plynule. Jestli má dítě vysoko židli, nemá zas oporu v nohou (Zelinková, 2007, s. 56).

Při sezení musí být zajištěna stabilita těla. Chodidla se nesmějí nijak pohupovat, ale musejí být celou plochou opřena o zem. Váha těla dítěte je soustředěna na sedací plochu židle. Tímto lze zajistit stabilitu těla. Při sezení je tělo nakloněno dopředu, ale jen mírně, prsa se nesmějí opírat o desku stolu a ramena jsou ve stejné výšce. Hlava je skloněna tak, že oči jsou přibližně vzdálena od papíru 25–30 centimetrů, je tedy skloněna mírně. Lokty s deskou svírají pravý úhel, totožně jako kolena se židlí.

Je nutné zajistit, aby dítěte mělo dostatek prostoru pro kreslení a psaní, aby se ruka mohla rovnoměrně a plynule pohybovat. Kdyby bylo dítě omezeno nedostatkem prostoru, omezovalo by tak svoje pohyby paže od velkých kloubů, a to by mohlo ovlivnit výsledek kresby, dítě by mělo vyvrácenou ruku v zápěstí a mohlo vyvíjet tlak na podložku (Bednářová, 2021, s. 49).

Jestliže jsou dodržovány zmíněné podmínky, je tak tvořen předpoklad pro nejlepší grafický výkon dítěte. Dále je zabezpečený i zdravý tělesný vývoj dítěte, dbá se na správné držení těla, a tak dochází k předcházení ortopedických vad (Bednářová, 2021, s. 49).

Úchop psacího náčiní

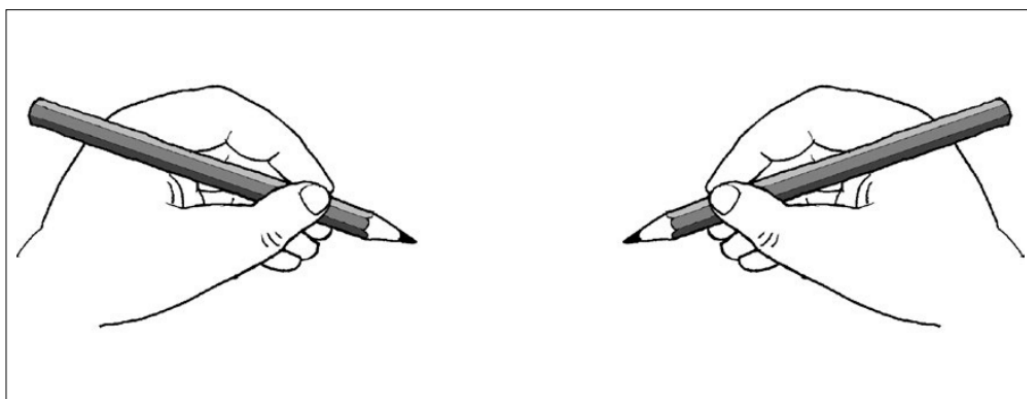
U dítěte by se měl podporovat **špetkový úchop** psacího náčiní, který je podporován odborníky zaměřující se na metodiku psaní, ale je i podporován ze stran výrobců, kteří vyrábějí psací náčiní.

Špetkový úchop umožňuje nejvyšší spolupráci jemných svalových skupin ruky a prstů. Při psaní má dítě možnost mít uvolněnou ruku i prsty, a také to podporuje zpřesnění pohybu. Vadné držení psacích nástrojů má za následek unavitelnost ruky, nepříjemné a bolestivé pocity, a kvůli tomu dítě ztrácí motivaci k psaní a kreslení.

Unavenost při psaní se může projevit tím, že dítě bude více chybovat, psát pomaleji, bude se prodlužovat automatizace psaní a jeho písmo bude neúhledné.

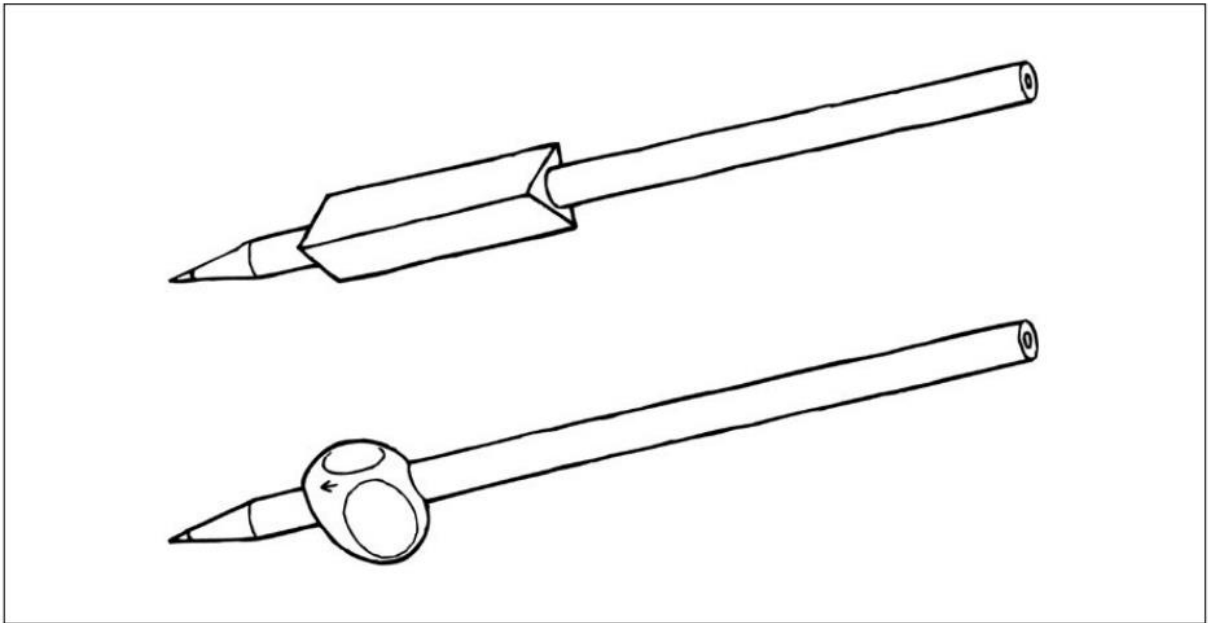
Jak již bylo zmíněno, je nutné, aby se u dítěte trvalo na správném úchop již od počátku, kdy bude držet psací náčiní. Výjimka je pouze u batolat, která drží tužku či pastelku úchopem dlaňovým, protože batole v tomto věku neovládá jemnou koordinaci svalových skupin prstů.

Špetkový úchop by se měl osvojovat okolo třetího roku dítěte. U praváku a leváku je stejné správné držení psacího náčiní.

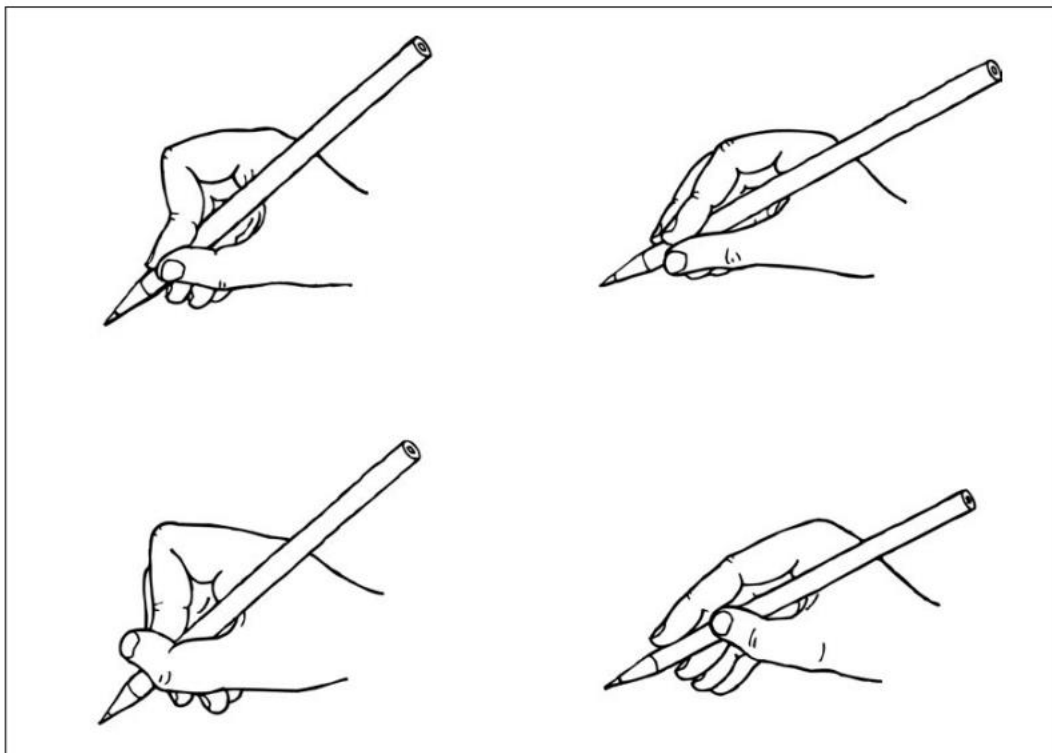

Obrázek 1: Správné držení psacího náčiní u leváků, u praváků (Bednářová, 2021, s. 50)

Při špetkovém úchopu psacího náčiní leží na posledním článku prostředníku, shora je psací náčiní přidržováno palcem a ukazovákem. Dítě nesmí držet tužku křečovitě a ukazovák nesmí být prohnutý. Prsty také nesmí být blízko hrotu psacího náčiní, ale okolo třech až čtyřech centimetrů od hrotu. Psací náčiní přečnává přes kožní řasu ukazováku a palce. Prsteníček s malíčkem jsou v dlani volně pokrčeny. Špetkový úchop lze u dítěte procvičit cvičením jemné motoriky a také psacím náčiním, který je ve tvaru trojúhelníku, kde každá strana pro jednotlivý prst tvoří opěrný bod. Samozřejmě je důležitá přítomnost dospělého, který dítěti vše vysvětlí, ukáže a bude ho podporovat (Bednářová, 2021, s. 50-51). Lze také používat speciální násadky na psací náčiní, které u dětí ještě více upevňují špetkový úchop. Násadky jsou vyrobeny z měkkého plastového materiálu s matným povrchem. Tento materiál je měkčí než tužka samotná, díky tomu je úchop komfortnější. Jen krátkodobé použití násadky vede už často k trvalému zlepšení úchopu (Penso, 1990, s. 63).

Obrázek 2: Násadky (Bednářová, 2021, s. 51)

Obrázek 3: Nesprávné úchopy psacího náčiní (Bednářová, 2021, s. 52)

Nesprávné úchopy psacího náčiní

Na obrázku 3 v prvním úchopu jsou prsty ve správném postavení, ale ukazovák je nadměrně prohnutý a prsty jsou v křeči. U tohoto úchop lze pozorovat i odkrvení prstů.

U druhého úchopu lze pozorovat drápvité držení tužky.

U dalšího úchopu lze vidět, že palec přesahuje ukazovák, a to způsobuje snížení koordinace.

Na posledním úchopu je zobrazen posun palce i ukazováku jejichž bříška nejsou v postavení proti sobě, prsty nejsou dostatečně uvolněny a ukazovák je pohyblivý minimálně.

U některých dětí při psaní malíček a ukazovák vyčnívá z dlaně, to snižuje koordinaci a neumožňuje plynulý pohyb. Je to způsobeno tím, že dítě nedokáže ovládat svalové skupiny. Dítě tak lze nechat držet malíčkem a prsteníkem například chomáček vaty nebo papírovou kuličku, a díky tomu si zvykne na sevření.

Nakonec by se mělo podotknout, že by se to se zařazováním a používáním násadek, kuliček či jiných pomůcek nemělo přehánět, protože to může mít za následek odrazování dítěte (Bednářová, 2021, s. 50-53).

Postavení ruky při kreslení a psaní

Horní konec tužky musí vždy směřovat do oblasti mezi ramenem a loktem, konec tužky svírá s ramenem úhel přibližně 45 stupňů. Tím se předchází nadměrnému ohýbání v zápěstí. Ruka je uvolněná a pohyby vychází z ramene a lokte. U leváku by se mělo dávat zvláště pozor, protože mají větší tendenci ruku v zápěstí nadměrně ohýbat a vytáčet, to pak způsobuje únavu, bolesti paže a ztracení motivace.

Při psaní by měl být pracovní list či sešit nakloněn, a to vždy nahoru tím rohem, kterou rukou píše dané dítě. To znamená že u praváků je nakloněný pravým horním rohem nahoru a u leváků levým horním rohem. Druhá ruka má za úkol přidržovat papír.

U dítěte by se mělo dávat pozor, jestli nadměrně neohýbá ruku v zápěstí. Pokud ano, tak chybí pohyb ruky v ramenním kloubu a paže není dostatečně uvolněná. Dítě by tak mělo kreslit velké kruhy a rovné, dlouhé čáry (Bednářová, 2021, s. 54).

Uvolnění ruky a plynulost pohybu při psaní

Dítě by mělo mít uvolněnou ruku v ramenním kloubu, v lokti a v zápěstí. Jestliže není ruka uvolněná, leží na podložce a dítě píše jedním tahem pouze krátké úseky, poté se zastaví, posune ruku a napíše další písmeno. Dítě tak není schopné posunout ruku plynule a dělat uvolňovací cviky na větší ploše. Předepsané písmena, a i předepsané tvary obtahuje křečovitě. U toho dítěte je velmi důležité provádět uvolňovací cviky, jejichž cílem je uvolnit ruku bez ohledu na přesnost při obtahování linií. Uvolnění ruky a plynulost pohybů je předpokladem pro plynule a přiměřené rychlé psaní (Zelinková, 2007, s. 56).

Uvolňovací cviky

Nácviku psaní předcházejí uvolňovací cviky. Jelikož je pohyb směrem dolů nejsnazší, provádí se nejdříve cviky na svislé ploše, poté až na šikmé, a nakonec na vodorovné podložce.

Je důležité, aby psací načiní lehce zanechávalo stopu, aby dítě nevyvíjelo silný tlak a nezvykalo si na něj. Dítě může použít tužky s měkkou tuhou, uhel, voskové pastelky nebo křídly.

Uvolňovací cviky začíná dítě provádět na velké psací ploše papíru, například na balicím papíře, tato plocha se postupně zmenšuje, až je dítě schopné provést nacvičený tvar do linek. Plynulý pohyb lze podporovat říkadly, hudební doprovodem nebo slovním spojením.

Uvolňovací cviky jsou prováděny několikrát a před každým psáním, cílem není přesné obtahování linií nebo přesné napodobování, ale plynulost a rytmus pohybů (Zelinková, 2009, s. 94-95).

3.4 Vizuomotorika

Vizuomotorika je schopnost souhry zejména mezi okem a rukou. Vizuomotorika úzce souvisí s rozvojem jemné motoriky, grafomotoriky, zrakové diferenciaci a její analýzy a syntézy, prostorové orientace. Koordinace ovlivňuje každodenní činnosti dítěte, jeho sebeobsluhu, kreslení, přepis textu a tak dále.

Úroveň motoriky je možné posoudit na jednotažných cvicích, u nichž je stanoveno, kudy vede stopa, dítě při obkreslování musí sledovat směr vedení čáry. Dítě je vedeno k plynulému a nepřerušovanému pohybu tužky po papíře, snahou je eliminace práce v krátkých úsecích. Je zde potřebná plynulost. Dítě obtahuje několikrát za sebou (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 21).

3.5 Lateralita

Jedná se o přednostní užívání jednoho z párových orgánů – ruky, nohy, smyslových orgánů. Podle preferovaného orgánu je rozlišováno leváctví, praváctví a nevyhraněnou lateralitu, tj. používání obou rukou na stejné úrovni.

Preference ruky závisí na vrozeném základu dominance mozkových hemisfér a je zřejmá ve třech letech, to znamená, že dítě určité činnosti vykonává lépe a častěji jednou rukou.

U některých dětí předškolního věku nemusí být dominance ještě zřejmá, děti tak mohou mít na počátku školního docházky potíže, jelikož k psaní používají obě ruce a tužku si předávají z pravé do levé.

Lateralita se zjišťuje také u smyslových orgánů, oka a ucha (Zelinková, 2007, s. 104-105).

Mezi typy laterality podle vztahu mezi lateralitou ruky a oka patří lateralita souhlasná, (přednostní užívání stejné ruky a smyslových orgánů), lateralit zkřížená (zkřížená dominance pravé ruky a levého oka, levé ruky a pravého oka) (Bednářová, 2021, s. 39).

Diagnostika laterality

Je velmi důležité znát laterality dítěte před zahájením cvičením zaměřeného na rozvoj grafomotoriky.

V současné době se pro diagnostiku laterality využívá Zkouška laterality Matějčka a Žlaba, s ní může pracovat jak psycholog, tak pedagog i lékař a lze ji použít u dětí i dospělých. Tvoří ji 12 úkolů pro horní končetiny, například sáhní si a nos, zasun klíč do zámku. Dále čtyři úkoly pro dolní končetiny, například posouvání předmětu po čáře. Zkouška laterality oka a ucha je orientovaná na smyslové orgány (Zelinková, 2007, s. 105).

4 Vývoj dětské kresby

4.1 Psychologický význam dětské kresby

Kreslení má velký význam pro osvojovanou dovednost psaní. V předškolním věku dítěte při posuzování schopnosti k zahájení školní docházky je jedním z důležitých kritérií úroveň jemné motoriky (která se kreslením rozvíjí), senzomotoriky a grafomotoriky. Při posuzování se používá nejčastěji Jiráskův orientační test školní zralosti, ve kterém děti kreslí lidskou postavu, auto nebo květiny, napodobují psací písma, skupiny teček nebo geometrické tvary. Při této činnosti lze také výborně zhodnotit vizuomotorickou koordinaci – souhra součinnosti oka a ruky (Bednářová, 2021, s. 6).

Kreslení je pro děti důležitou neverbální aktivitou, kde mohou graficky vyjádřit své názory, pocity a poznatky. Jedná se o zajímavý způsob vyjádření psychických vlastností, schopností, postojů, získaných zkušeností a emočního ladění dítěte. Jsou to grafické symboly, které zobrazují reálné objekty, ve kterých se odráží to, co dítě o určitém objektu ví, jak jej vidí a jaký má pro něj význam (Vágnerová, 2017, s. 1).

Kreslení je velmi stará lidská činnost, k níž mají lidé genetickou dispozici a už v době paleolitu docházelo k zobrazování zvířat a lidí. Tento fakt dokázala studie *King's College London*, zveřejněná časopisem *Psychological Science*, kde vědci zkoumali celkem 15 504 dětí. Tyto děti ve věku čtyř let absolvovaly inteligenční verbální a neverbální test a také kreslicí test, kde měly za úkol nakreslit postavu dítěte, postava byla obodována na stupni 0–12 a to podle přítomnosti a správného množství části těla – nosu, ústa, paží atd. Tyto děti ve 14 letech absolvovaly stejné testy znovu. Vědci zjistili souvislost mezi vyšším počtem bodů za postavu a vyšším IQ dosažených během inteligenčních testů (Arden, 2014).

Kresba má funkci **expresivní**, neboť v něm dítě může vyjádřit jeho pocity, názory, poznatky, fantazii nebo zaznamenat, co vidělo. Je jedním z **prostředků komunikace** s ostatními lidmi, neboť je nositelem určitého sdělení, někdy dokonce toho, co dítě nedokáže vyjádřit slovně. Lze tak nahlédnout na svět dětskýma očima. Má také **terapeutickou funkci**, protože se u této aktivity můžeme odreagovat nebo nalézt přijatelné řešení problému. (Vágnerová, 2017, s. 2)

4.2 Vývoj kreslířských schopností závisí na rozvoji různých funkcí

Kreslířské schopnosti se rozvíjí vzájemnou koordinací kognitivního, regulačního a motorického systému (Vágnerová, 2017, s. 10).

Vývoj kresby a kognitivních schopností

Důležitým kognitivním předpokladem pro schopnost kreslit je pochopení významu symbolů. S různými symboly se děti setkávají již v prvních letech života, první symbolické aktivity se začínají objevovat již okolo 18. měsíce a rozvíjí se až ve dvou letech.

Děti se setkávají především s obrázky v knihách a pohyblivými obrázky v televizi, měly by je chápat jako reprezentanty a uvědomit si, že něco představují a zastupují. K rozvoji symbolické senzitivity přispívá vrozená dispozice k pochopení významu symbolů a také získaná zkušenost.

V průběhu druhého a třetího roku je dítě schopné manipulovat se znaky a symboly, toto období se nazývá fáze symbolického, předpojmového myšlení (Vágnerová, 2017, s. 10-12).

Výzkum americké psycholožky J. DeLoachové přispěl k porozumění postupného chápání významu symbolů. Vědci zde zkoumali děti v kojeneckém a batolecím věku, konkrétně 48 dětí po třech skupinách, v jedné skupině bylo osm chlapců a osm dívek. V první skupině byly děti ve věku 9 měsíců, ve druhé 15 měsíců a ve třetí 19 měsíců. Dětem byly ukazovány obrázky plastových hraček. Devítiměsíční děti měly tendenci sahat na obrázky, jako kdyby to byly reálné věci a chtěly je vytrhnout ze stránky. Je to způsobeno tím, že děti v tomto věku nemají jasno o jejich odlišnosti od skutečné věci. Zatímco děti v 19 měsících se ojedinele dotýkaly obrázků rukou (DeLoache, 1998).

U dětí předškolního věku může kresba sloužit jako prostředek k rozvoji dětského uvažování nebo jako prostředek učení. Dítě je schopné jejím prostřednictvím vyjádřit své znalosti, nápady či představy (Vágnerová, 2017, s. 13).

Důležitost motoriky a senzomotorické koordinace ve vývoji kresby

V dětském věku je motorický a kognitivní vývoj úzce propojen, většina kognitivních aktivit zahrnuje motoriku, především pohyb ruky.

Zvládnutí grafomotorických procesů je důležité při vývoji kreslení, protože děti potřebují znázornit a propojit základní tvary.

U dětí předškolního věku jsou formální znaky kresby závislé na jejich úrovni grafomotoriky (spojení a tloušťka čar, velikost zobrazení) (Vágnerová, 2017, s. 14-15).

Vývoj kresby závisí na exekutivních funkcích

Dítě si na začátku kreslení musí rozvrhnout, co chce kreslit, jak to udělat, kam kresbu umístí a její velikost, aby se do ní vešly podstatné detaily. V průběhu kreslení by se měl kontrolovat výsledek, jestli odpovídá představě (Vágnerová, 2017, s. 15).

4.3 Vývojová stádia dětské kresby

Počátky výtvarné „řeči“ lze přirovnat k řeči mluvené, rané dětské „čáranice“ mohou totiž souviset s dětským žvatláním. Důvod proč dítě začíná kreslit ukazuje jeho vnitřní potřebu zanechat po sobě nějakou stopu.

Analýza dětských kreseb ukázala existenci určitých typických vývojových znaků, které jsou závislé na chronologickém věku dítěte. Každému věku odpovídá specifický typ kresby a ty procházejí stadii, které souvisí s rozvojem intelektu dítěte.

Stadium črtací „experimentace“

Je to první vývojové stadium, které začíná u dítěte před druhým rokem. Tato aktivita je motorická, poměrně málo koordinovaná, bezplánovitá a bezobsažná a založena na čarání dítěte tužkou na papír, které má radost, že vidí výsledek své aktivity.

Již toto stadium je důležité a lze něco odhalit. Například spokojené děti kreslí silné čáry a snaží se pokryt co nejvíce místa, zatímco nevyrovnané dítě tužku hned odhodí.

Záměrné čarání a první nápodoba je období mezi druhým a třetím rokem. Převažuje zde neobratnost v držení tužky, děti malují svislá klubička, čáry, krouživé pohyby.

Stadium prvotního obrazu

Toto stadium nastupuje po třetím roce života dítěte. Pohyb je relativně koordinovaný, dokáže zastavit čáru, spojit, zakřivit a je více schopné dělat čáry, body, klikyháky. Jestliže dítě spojí svou kresbu s určitým významem a pojmenuje ji, stává se z čáranice obraz.

Stadium lineárního náčrtu

Toto stadium nastupuje kolem čtvrtého roku dítěte. Lineární náčrt kresby je uvědomělý a tematicky zaměřený, nejčastěji na člověka. Dítě kreslí to, co o skutečnosti ví, nikoliv co vidí.

Stadium realistické kresby

Toto stadium nastupuje u dítěte mezi pátým a šestým rokem. Dochází zde k oddělení dětského zážitku od reality, dítě kreslí podle své představy, a ne podle předlohy. Dítě však začíná rozlišovat na předmětech objektivní znaky a kresba se tak stává dvojdimenzionální. Dítě obohacuje původní náčrt věrnějšími a typickými detaily, zpřesňuje proporce jednotlivých částí kresby. Dítě napodobuje geometrické tvary, které jsou později součástí zjišťování školní zralosti.

Stadium naturalistické kresby

Toto stadium nastupuje po desátém roce a vývoj dětské kresby je zde ukončen. V tomto období je charakteristické zachycení pohybu, dimenze objemu a zlepšování proporcí.

„Krise kresebného projevu“ obvykle nastává u většiny dětí mezi desátým a jedenáctým rokem, kde se kresebný projev stává popisným. U dětí vzrůstá kritické myšlení a svou kresbu tak vnímají jako nedokonalou a svůj kresebný projev ukončují (Šmelová, 2012, s. 106-109).

4.4 Vývoj kresby lidské postavy jako důležitý ukazatel školní zralosti

Děti kreslí vše, co je zaujme, ale nejvíce zobrazují lidi, k tomu je vede vlastní zkušenost s jejich tělem a pozorování osob.

V kresbě lze pozorovat úroveň jemné motoriky a exekutivních funkcí, také progres, ve kterém dítěte postupuje od jednoduchých ke komplexnějším a výstižnějším výtvorům (Vágnerová, 2017, s. 47).

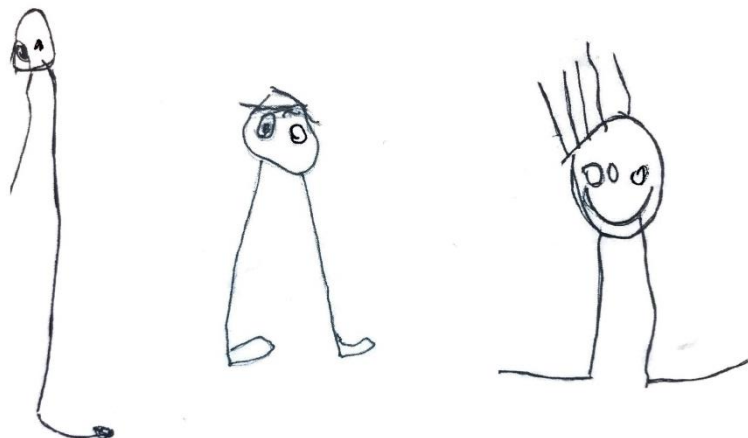
Hlavonožci

Děti přibližně ve třech letech začínají kreslit lidskou postavu, je to období počáteční fáze kresby lidské postavy, která je v tomto období zobrazována jako hlavonožec. Hlavonožec neobsahuje všechny důležité detaily člověka a mnohdy ty, co jsou zobrazeny, nejsou správně umístěny. Důvodem je nedostatečně rozvinutá grafomotorika. Pro toto období je charakteristické zjednodušování, což lze pozorovat například i u řeči.

Hlavu hlavonožce tvoří kruhovitý útvar, v němž jsou umístěny základní rysy obličeje, k němu jsou připojeny nohy, které jsou znázorněny čarami. Děti při jeho ztvárnění nejprve nakreslí hlavu, poté nohy a někdy paže, postupují podle vertikální osy, kde je lokalizován základ postavy.

Kresba lidské postavy zobrazena jako hlavonožce je projevem dětské kreativní inteligence. Kreslí je, i když u ostatních vidí, jak zobrazují celou postavu, hlavonožec tedy není výsledkem napodobení. Děti předškolního věku vědí o lidské postavě víc než to, co zobrazí ve svých kresbách, vědí, z jakých částí se lidské tělo skládá, umí jeho části vyjmenovat a ukázat kam patří, není to tedy nedokonalá představa o lidské postavě, ale jejich aktuální kreslířské schéma.

To, že lidskou postavu tvoří jen hlava a nohy, může souviset s jejich významem. Hlava je základem každého člověka a nohy nám umožňují pohyb, rukou lze něco uchopit, dotýkat se, obličej je zase důležitý pro navozování sociálních kontaktů a slouží i k vyjadřování emocí (Vágnerová, 2017, s. 47-52).

Obrázek 4: Hlavonožec jako základní zobrazení lidské podstavy (Vágnerová, 2017, s. 49).

Přechodná fáze mezi hlavonožcem a konvenčním zobrazením postavy

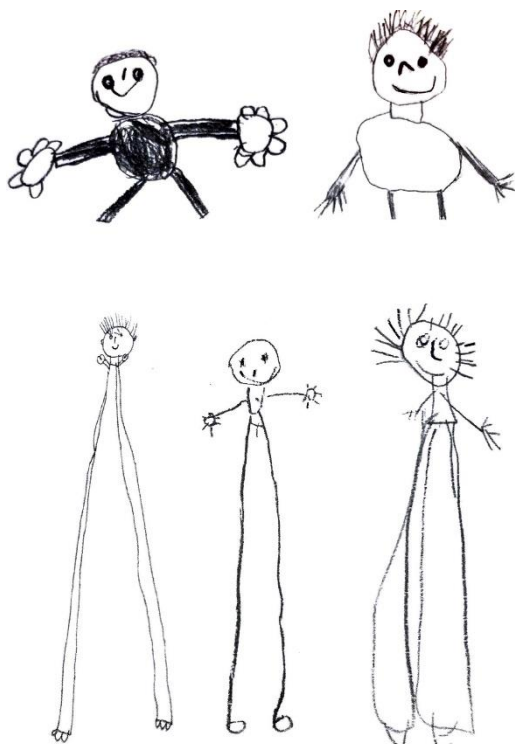
Toto období je nejvýznamnějším mezníkem ve vývoji kresby postavy. Ve čtvrtém až pátém roce dítěte dochází k proměně hlavonožce k realističtějšímu zobrazení lidské postavy, která je v této fázi zobrazena jako figura s dlouhýma nohama, k nimž jsou připojeny čáry zobrazující ruce. Prostor, jehož hranicí jsou nohy zobrazuje trup, který je zásadní transformace kresby lidské postavy, lze tak pozorovat změnu kreslířského schématu u dítěte (Vágnerová, 2017, s. 53-54).

Obrázek 5: Hlavonožec s otevřeným trupem (Vágnerová, 2017, s. 53).

Konvenční zobrazení lidské postavy

V kresbě postavy lze také pozorovat to, že děti předškolního věku nemají dostatečně rozvinuté kreslířské schopnosti, mají také problémy s vizuomotorickou koordinací, a proto i problém s dodržением proporcí jednotlivých částí těla a symetrií. Ve svých kresbách používají jednoduché geometrické tvary například kruh představující hlavu, oči nebo obdélník, který představuje trup. Postava tak může vypadat, jako by byla poskládána z dílů stavebnice.

Obrázek 6: Kresba postavy mívá v tomto období různé proporce (Vágnerová, 2017, s. 55).

Děti v pěti a šesti letech zobrazují v kresbě lidské postavy všechny podstatné části těla, jejich uspořádání je správné, ale jejich proporce neodpovídají skutečnosti. Například hlava je často příliš velká a trup naopak malý. Vývoj kresby lidské postavy v tomto období závisí na způsobu zobrazení detailů, a ne na počtu.

Oči bývají na konci předškolního roku dítěte dvoudimenzionální a více propracované, zatímco dvoudimenzionální zobrazení úst je možné u šestiletých dětí vidět jen vzácně. Nos je zobrazován jako krátká svíslá čára nebo vůbec, nemá zřejmě pro děti velký význam. Děti mají také lepší propojení jednotlivých částí postavy, hlava s trupem je spojena krkem, který je dvoudimenzionální. Nezbytnou součástí konvenční kresby lidské postavy je trup, který zobrazuje většina dívek a chlapců v pěti letech jako obdélník, ovál nebo trojúhelník. Pokud se v kresbě nevyskytuje, jedná se o jinou příčinu než vývojovou. Na jeho zobrazení lze pozorovat vývoj kreslířských dovedností – trup má přiměřené proporce, jeho výška je větší než šířka. Někdy děti na trupu zobrazí detaily jako například pupík, který je chápán jako specifický detail a projev nastupujícího intelektuálního realismu. Další diferenciaci kresby lze pozorovat, když má dítě potřebu trup vnitřně členit, například přidáním oblečení.

Vývoj kresby končetin lze pozorovat při změně jejich zobrazování a také přesnějším připojením k trupu. Děti kreslí nohy téměř vždy, zatímco paže má většina kreseb až v pátém roce, nohy jsou tedy pro děti zřejmě důležitější než paže. Další vývoj kresby představuje dvoudimenzionální zobrazení paží a nohou.

Důležitým aspektem při zobrazování končetin je dodržování jejich proporcí, délka končetiny by měla být větší než šířka. Některé děti však zobrazují paže jako kruhové útvary, protože je to to grafomotoricky snazší.

Dalším vývojovým aspektem kresby je způsob a místo připojení končetin k trupu. V předškolním věku děti připojí paže k trupu na nesprávné místo, bývají často připojeny k trupu v pravém úhlu. Děti pětileté a šestileté kreslí již paže častěji podél těla nebo v poloze, která odpovídá aktivitě postavy.

Vývoj kresby se projeví také diferenciováním zobrazením chodidel a rukou. Diferencované zobrazení ruky se týká prstů, které nakreslí postavě většina pětiletých dětí. Rozdíly bývají ve správnosti počtu zobrazených prstů, v této poloze jsou lepší chlapci, což může být dáno rozdílným způsobem uvažování mezi dívkami a chlapci. Pro dívky jsou důležitější jiné aspekty, a to například popracování úst, očí a oblečení.

Lze tedy říct, že u starších předškoláku se vývoj kresby projeví tím, jak zobrazují jednotlivé části a jejich uspořádání do celku a dodržováním jejich proporcí. Dalším důležitým

signálem je dvoudimenzionální zobrazování paží, nohou, rukou a chodidel (Vágnerová, 2017, s. 54-61).

4.5 Dětská kresba a psychický vývoj dítěte v předškolním věku

U dítěte se od čtyř let projevuje dominance ruky, to znamená, že ve svých činnostech čím dál více uplatňuje jednu ruku. V předškolním věku dítěte by se mělo definitivně rozhodnout o dominanci laterality, což se spolurozhoduje prostřednictvím dětské kresby. V naší populaci převažuje dominance pravé ruky a to až 74 %. V případě, že si rodiče nejsou jisti dominancí ruky u dítěte, lze požádat odborníky z pedagogicko-psychologické poradny o vyšetření laterality.

Kresby odrážejí rodinné prostředí, citové zázemí nebo frustraci psychických potřeb dětí vyrůstající v dysfunkční rodině nebo bez rodiny, také má pro dítě výchovný význam, a to především v navozování kontaktu a účinné spolupráci. Například psycholog využívá dětskou kresbu jako diagnostický nástroj, ale i nástroj, který „prolamuje ledy“ v prvotním kontaktu s dítětem, u pediatra bývá obrázkem obměňování, také je kresba využívána při navozování kontaktu dítě s učitelem při příchodu do mateřské školy nebo u prvního kontaktu s učitelem u zápisu.

Rodiče by neměli děti do kreslení nutit, ale snažit v nich vyvolat potřebu tuto činnosti dělat.

Kresba a grafomotorické hry také povzbuzují u dítěte experimentování v barvách, děti v předškolním věku obvykle volí základní barvy, které využívají ve výrazných kontrastech, nejčastěji používají zelenou, žlutou, modrou a červenou. Děti především vybírají barvy odpovídající kresebným předmětům nebo symbolizující vlastnost předmětu.

Význam barev podle A. Bouveta – pokud dítě v předškolním věku požívá výhradně červenou barvu, je to zcela normální, ale po šestém roce to může poukazovat na tendenci k agresivitě a na nedostatečnou kontrolou emocí. Pokud dítě v předškolním věku používá více modrou, má své chování pod kontrolu na rozdíl od dítěte, které používá více červenou barvu. Po šestém roce může používání modré barvy značit, že je dítě dobře adoptované.

Kresebný projev u dítěte v předškolním věku by měl odpovídat motorickým dovednostem, mentální a emoční vyspělosti a uspokojenosti. Emotivní funkce barvy vystupuje v kresbě do popředí druhotně, ale pokud dítě několikrát barevnost zdůrazňuje, je třeba tomu věnovat pozornost, protože to může být odrazem aktuálního emočního prožitku nebo dlouhodobým nastavením rodinného zázemí. Jedná se o věk, ve kterém vrcholí spontaneita

a kreativita, dítě tedy láká jasnost barev, kontrast nebo barvy používá jako symbolický prvky (Šmelová, 2012b, s. 115-118).

Schopnost nápodoby písma a teček

V rámci posouzení školní zralosti u dětí se využívá Orientační test školní zralosti. Součástí testu je kresba lidské postavy, která ukazuje míru zralosti vizuomotorické koordinace, záměrné pozornosti i mentální vyspělost dítěte, dává zde také najevo svou znalost o prvcích objevujících na lidské postavě, které se následně posuzují.

U kresebného projevu a při testování nápodoby písma a teček se posuzuje kvalita úchopu tužky a tlak na podložku.

Když se při napodobování teček a předkreslených písmen nápodoba nevydaří, nemělo by se dítě v takovém případě negativně hodnotit, ale mělo by se posoudit, z jakého důvodu došlo k selhání. Před vyšetřením je psycholog či pedagog seznámen s anamnézou dítěte, což je nezbytnou součástí vyšetření školní zralosti. Psycholog nebo pedagog při vyšetřování dítěte sleduje a dokáže shrnout a zhodnotit poznatky o tom, proč došlo k selhání.

Odklad školní docházky o jeden rok je doporučován, jestliže dítě nesplňuje požadavky školní zralosti, kde převládá kresebné produkce, neboť je předpokladem písemného projevu.

Nástupem do školy se zde otevírá pro dítě období „zlatý věk dětské kresby“. Dítě zvládlo počáteční grafomotorickou neobratnost a nyní se už může věnovat zobrazování konkrétních předmětů, fantazijních představ a pohádkových ilustrací (Šmelová, 2012a, s. 120-121).

4.6 Význam kresby

Posouzení úrovně grafomotorických a vizuomotorických schopností a dovedností

Kresbu dítěte lze porovnat z formální a obsahové stránky. U obsahové se posuzuje bohatost, námětová různorodost a obsahovou pročleněnost a u formální se posuzuje vedení čáry, její plynulost, jistota, přesnost, návaznost. Obsah a provedení nemusí být však v souladu. Dítě ke svému věku může mít bohatou kresbu, ale její provedení nemusí být správné. Jestliže dítě hůře kreslí, je užitečné ptát se rodičů na jejich schopnosti a dovednosti v kresbě, dále zjistit raný vývoj dítěte a současnou úroveň jemné a hrubé motoriky a také laterality (Bednářová, 2021, s. 7).

Kresba jako rozvíjející grafomotorický prostředek, rehabilitační nástroj

Při kreslení rozvíjí dítě jemnou motoriku, vizuomotoriku a grafomotorické schopnosti a dovednosti, které potřebuje později při psaní. Jemná motorika ale také zahrnuje motoriku mluvidel a pohyb očí. Pokud se tedy dítě naučí dobře kreslit, osvojí si tak snáze psaní a posílí i komunikační kompetence (Bednářová, 2021, s. 9).

4.7 Faktory ovlivňující vývoj a úroveň dětské kresby

Jedny z mnoha faktorů, které ovlivňují vývoj dětské kresby jsou lateralita a motorika.

Motorika

Vývoj pohybových schopností vyznačující se propojeností jemné motoriky, hrubé motoriky, orální motoriky a motoriky očních pohybů. Schopnost souhry mezi rukou a okem (vizuomotorická koordinace) je velmi důležitá proto, aby dítě mohlo kreslit a později psát (Bednářová, 2021, s. 14).

Lateralita

U dětí, které mají nechuť ke kreslení se většinou vyvíjí lateralita pozvolněji, ale jakmile se preference jedné z končetin ustálí, dítě se začne kresbou zabývat a častěji kreslit, protože je motivováno z výsledku, který se mu daří (Bednářová, 2021, s. 14).

II. EMPIRICKÁ ČÁST

5 Školní zralost a připravenost dětí předškolního věku v oblasti grafomotoriky

Empirické část diplomové práce se věnuje zjišťování školní zralosti a připravenosti u námi vybraného vzorku, a to v oblasti grafomotoriky, jako jednoho z ukazatelů školní zralosti. Výzkum je realizován prostřednictvím kvalitativního výzkumu.

5.1 Popis výzkumného šetření

Pro kvalitativní výzkum byly využity metody pedagogické diagnostiky zúčastněného pozorování a analýza produktu. Základním kritériem u kvalitativního výzkumu byl věk dětí. U dětí předškolního věku byly zjišťovány návyky při kreslení – držení tužky, postavení ruky, uvolnění ruky, tlak na podložku a plynulost tahů; vizuomotorické koordinace a laterality. Pro zapisování poznatků při výzkumu sloužil záznamový arch od Bednářové a Šmardové (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 23). V záznamovém archu je u jednotlivých položek zaznamenávána jedna z možností a to, jestli dítě zvládá položku samostatně, zvládá s dopomocí anebo nezvládá. Jestliže dítě po vysvětlení zvládá správně splnit úkol a vykonává požadovanou činnost, tak úkol zvládá samostatně. Pokud dítě potřebuje opakované vysvětlení, delší zácvik a potřebuje větší podporu od dospělého při vykonávání, tak zvládá s dopomocí. Jestliže dítě neplní úkol ani s podporou dospělého a úkol je nad jeho možnosti, tak určitou položku nezvládá (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 9). Dále byla využita analýza, a to obsahové stránky dětské kresby a individuální rozhovor, při kterém byla zjišťována školní anamnéza jednotlivých dětí. Výzkumné šetření bylo realizováno v průběhu měsíce prosince 2021.

Charakteristika cílové skupiny

Pro potřeby diplomové práce byl kritériální výběr tvořen dětmi plnící poslední rok předškolní docházky, a to ve věku 5–6 let. Jednalo se o kvalitativní empirický výzkum, v kterém se zkoumaly grafomotorické a kresebné dovednosti těchto dětí. Do výzkumu se zapojily děti z mateřské školy. Z mateřské školy bylo vybráno deset dětí, a to konkrétně pět chlapců a pět dívek.

5.2 Popis a analýza vlastního pozorování

Výzkumné šetření se skládá z pěti úkolů, které prověřují grafomotorické dovednosti dětí a jejich připravenost pro nácvik psaní v základní škole. Úkoly jsou tvořeny z krátkých básniček, u kterých děti uvolní ruce a připraví je před kresbou; kresba mužské postavy; kresba domu;

jednotazné cvičení vizuomotorické koordinace a grafomotorický list. Dále byl ke každému dítěti veden formulář, ve kterém byly podrobněji popsány jednotlivé body, které byly sledovány při výzkumu. Formulář o činnostech dítěte, vizuomotorické cvičení a grafomotorické cvičení byly převzaty z knihy od Bednářové a Šmardové (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 23,68-69)

Básničky

Dětem je prvně báseň předříkávána a k ní ukazovány pohyby uvolňující pohyby ruky a poté děti báseň i pohyb ruky opakuji. Záměrem je uvolnění ramenního a loketního kloubu, zápěstí a uvolnění prstů.

Napodobení pohybu křídel při letu pažemi. Při cviku děti uvolní ramenní kloub.

*Rozhlížím se po obloze,
ptáky letět vidím.
Nad hlavou mi krouží dlouze,
až se tomu divím.*

*Taky bych si přál,
letět do oblak.
A tak zkouším stále dál,
křídly mávat jako pták.*

Děti napodobují krouživými pohyby dlaní podle vodorovné osy mlýnek. Při cviku děti uvolní zápěstí a loketní kloub.

*Když jsem potkal ježečka,
do klubička schoulil se.
Kutálel se z kopečka,
jablíčka mi přinese.
Kutálel se kutálel,
a přitom se smál.
Pěkně se mnou dováděl,
a co bylo dál?*

Děti s předpaženými pažemi napodobují pohyby prstů děšť. Při cviku děti uvolní prsty.

Deštík bubnuje do oken,

prší, přímo leje.

Nechod' dneska raděj ven!

Kdepak slunce, kde je?

(Metodický portál RVP.CZ)

Kresba mužské postavy

Při tomto úkolu jsou děti požádány, aby nakreslily mužskou postavu – tatínka, dědečka, bratra, strýce a podobně. U tohoto úkolu se hodnotí obsahová stránka kresby, ale také její formální provedení, a to držení těla, držení psacího náčiní, postavení ruky při kreslení a psaní, uvolnění ruky, tlak na podložku, plynulost a způsob vedení čáry.

Kresba domu

Při úkolu jsou děti požádány, aby k mužské postavě nakreslily dům, ve kterém bude bydlet. Může se jednat o dům, ve kterém ony samy bydlí nebo někdo blízký z rodiny. Také to může být dům, který se jim líbí a chtěly by v něm bydlet. Při kreslení je pozorováno formální provedení kresby, a to držení těla, držení psacího náčiní, postavení ruky při kreslení a psaní, uvolnění ruky, tlak na podložku, plynulost a způsob vedení čáry. Také se hodnotí obsahová stránku kresby.

Prostřednictvím kresby domu se o osobnosti dítěte lze dozvědět mnoho, a i o jeho charakteru. U dítěte patří dům mezi oblíbené kresby, má totiž v sobě řadu symbolů, jako je teplo rodinného domova či přístřeší. U kresby se hodnotí jak dům samotný, tak i jeho okolí jako je plot, zahrady, stromy. Dítě, které je otevřené, živé, přívětivé, zobrazí dům uprostřed papíru s otevřenými okny a více jak jedněmi dveřmi. Okolí bývá nenápadné. Dítě, které nakreslí dům malý, s maličkými okny, tak to o něm mezi šestým a osmým rokem vypovídá nesmělost a pevné vazby k matce, až připoutanost. Dítě, které prahne po lásce nakreslí dům přes celý papír (Davido, 2001, s. 39-40).

Jednotažné cvičení

V tomto úkolu děti dostanou pracovní list s jednotažným cvikem a mají za úkol obtáhnout zajíčka na obrázku jedním tahem. Není důležitá přesnost čáry, ale hlavní je, aby děti čáru nepřerušovaly. Zajíčka obtáhnou několikrát za sebou. U dětí se hodnotí, jak dlouho dokážou dělat plynulé tahy, jak často se zadržávají a napojují čáry. Také jsou u dětí sledovány formální návyky. Pracovní list s jednotažným cvikem byl převzat z knihy od Bednářové a Šmardové (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 69).

Grafomotorické prvky

V tomto cvičení mají děti za úkol vypracovat grafomotorický list, který byl převzat z knihy od Bednářové a Šmardové (BEDNÁŘOVÁ, 2010, s. 68). Děti v grafomotorickém listu dokreslí dle předlohy horní smyčky a šikmé čáry – „zuby“. U šikmých čar se pozoruje, jak děti zvládají změnu směru ve vedení čáry. Děti by neměly při změně čáry zastavit a zvednou ruku. U horních smyček se hodnotí křížení šikmých čar a také udržení jejich tvaru. Dětem je vysvětleno, že jejich úkolem je obtáhnout první zuby od pily, a poté samy zkusí zuby dokreslit podle předlohy. To stejné provedou i u smyček.

5.3 Analýza výsledků

V této empirické části je analyzována grafomotorická oblast dětí. Kresba a vyplněné pracovní listy jsou porovnány s popsányými znaky dětské kresby a grafomotorickými zákonitostmi, které se nachází v teoretické části této diplomové práce.

Dívka č. 1

Školní anamnéza dívky u č. 1

Věk: pět let a šest měsíců

Nástup do mateřské školy: tři roky

Dívka je v kolektivu oblíbená, kamarádká, nápomocná a dodržuje pravidla. Pracovní listy pro předškolní děti nerada vypracovává. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. V mateřské škole nebyla dlouhodobě nemocná. Dívka má staršího bratra ve třetí třídě na základní škole a je mu osm let.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů			x

Tabulka 1: Spontánní kresba u dívky č. 1

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby		x	
6	Horní smyčka		x	

Tabulka 2: Grafomotorické prvky u dívky č. 1

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Špatný úchop tužky, prsty byly ve správném postavení, avšak v křeči a ukazovák byl nadměrně prohnutý.
8	Postavení ruky	Občasné natáčení ruky v lokti a tužka občas nesměřovala k rameni ale vzhůru. Loket chvílemi ve vzduchu.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka uvolněná částečně. Tlak na podložku větší.
10	Plynulost tahů	Tahy plynulé, časté zadržnutí.

Tabulka 3: Návyky při kreslení u dívky č. 1

	Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
11	Jedna linie (rozevičovací cviky)		x	

Tabulka 4: Vizuomotorika u dívky č. 1

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 5: Lateralita u dívky č. 1

1. Kreslení nevyhledává: Dívka kreslí často a ráda.

2. Postava: Dívka zobrazila lidskou postavu, v levé části obrázku, se všemi důležitými částmi těla se správným uspořádáním. Proporce neodpovídají skutečnosti, což je ale pro tento věk dívky typické. Horní kruhovitý tvar znázorňuje hlavu, do něj jsou zakresleny oči, nos a ústa.

Hlava s trupem je spojena dvoudimenzionálním krkem. Trup je zobrazen kruhovitým tvarem. Z trupu jsou vedené dvě vertikální čáry, v pravém úhlu, zobrazující ruce s nesprávným počtem prstů – diferencované zobrazení ruky. Dále jsou z trupu horizontálním směrem vedeny čáry znázorňující nohy. Nohy a ruce stále nejsou dvoudimenzionální. Kresba postavy je jednoduchá, nevybarvená, ale vzhledem věku přiměřená (viz Příloha 1: Dívka 1).

3. Dům: Dívka zde nakreslila dům, ve kterém bydlí s rodinou. Dům se dívce povedl, je barevný, má okna, dokonce i střešní okno, střechu, dveře s klikou. Dům je doplněn o detaily, pěkně vybarven, dívka skoro při vybarvování nepřetahovala. Dala si na kresbě domu záležet (viz Příloha 1: Dívka 1)

4. Různorodost námětů: Kresba je obsahově bohatá, rozvinutá s detaily. Dívka doplnila kresbu nebem, mraky, sluncem v pravém horním rohu (bez úst a očí), trávou a psem (viz Příloha 1: Dívka 1).

5. Zuby: Dívka zvládla šikmé čáry, ale ze začátku nezvládla změnu směru ve vedení čáry, ruku při změně čáry zastavila a zvedla. Nekreslila tedy čáry jedním tahem, ale čáry napojovala. S dopomocí dívka zvládla nakreslit zuby jedním tahem. Dívka při kreslení zubů nedržela psací náčiní správně, prsty byly ve správném postavení, avšak v křeči a ukazovák byl nadměrně prohnutý. Ruka byla uvolněna částečně. Tužka občas nesměřovala k rameni ale vzhůru a loket byl chvílemi ve vzduchu (viz Příloha 2: Dívka 1).

7. Držení ruky: Dívka zpočátku vedla správné křížení šikmých čar, ale poslední tři smyčky požadovaným směrem nezvládla. Tvar byl pro ni náročný, nedokázala jej udržet a zvětšovala jej. Při tomto úkolu dívka opět nesprávně držela ruku, prsty byly ve správném postavení, avšak v křeči a ukazovák byl nadměrně prohnutý. Ruka opět málo uvolněná (viz Příloha 2: Dívka 1).

11. Jedna linie (rozcvičovací cviky): Dívka nedokázala dlouho dělat plynulé tahy, často se zadržovala a čáry napojovala, papír si také často natáčela. Dívka kvůli silnému přitlaku na podložku potřebovala v průběhu přestávku, ruka nebyla uvolněná. Dívka opět nedržela tužku správně, prsty byly v křeči a ukazovák nadměrně prohnutý, tužku držela příliš blízko hrotu (viz Příloha 3: Dívka 1).

Ve spontánní kresbě u dívky, a to konkrétně u kreslení postav (viz. Příloha 1: Dívka 1) lze pozorovat, že je oslabena grafomotorika a vizuomotorika. U jednotažných cviků kvůli neuvolnění ruky a příliš nadměrnému tlaku na podložku dívku bolela ruka a musela si dát přestávku. Neuvolněnost ruky bylo možné pozorovat u všech úkolů. Také problém se zvládnutím změny směru ve vedení čáry má za následek neuvolněnost ruky. U dívky je tedy důležité, aby si vytvořila správný úchop držení tužky – špetkový úchop a také by měly být u dívky zařazeny uvolňovací cviky. Správného návyku úchopu tužky lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a zároveň individuálním cvičením dívky s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout.

Dívka č. 2

Školní anamnéza u dívky č. 2

Věk: šest let a dva měsíce

Nástup do mateřské školy: tři roky

V kolektivu je oblíbená, ale spíše uzavřená a tichá, dodržuje pravidla. Pracovní listy pro předškolní děti nerada vypracovává. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. V mateřské škole nebyla dlouhodobě nemocná. Dívka má starší sestru ve čtvrté třídě a je jí devět let. Dívka vyrůstá v sociálně slabé rodině. Dívka navštěvuje logopeda.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů			x

Tabulka 6: Spontánní kresba u dívky č. 2

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby		x	
6	Horní smyčka		x	

Tabulka 7: Grafomotorické prvky u dívky č. 2

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Špatný úchop tužky, prsty jsou ve správném postavení, ale příliš blízko hrotu tužky a v křeči.
8	Postavení ruky	Tužka nesměřovala k rameni, ale směřovala vzhůru. Loket občas ve vzduchu.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka uvolněná částečně. Větší tlak na podložku.
10	Plynulost tahů	Tahy plynulé, občasné zadržávání

Tabulka 8: Návyky při kreslení u dívky č. 2

	Vizuomotorika	nevládá	vládá s dopomocí	vládá samostatně
11	Jedna linie (rozevičovací cviky)		x	

Tabulka 9: Vizuomotorika u dívky č. 2

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 10: Lateralita u dívky č. 2

1. Kreslení: nevyhledává: Dívka kreslení vyhledává, kreslí ráda a sama.

2. Postava: Dívka lidskou postavu zobrazuje jako hlavonožce, je tedy s kresbou pozadu, protože hlavonožce kreslí dítě ve věku mezi třetím a čtvrtým rokem. Dívka nakreslila hlavu jako kruhovitý tvar. Z kruhovitého tvaru vedla dvě čáry vertikálním směrem znázorňující nohy a dvě čáry horizontálním směrem znázorňující ruce. Následně dokreslila oči a ústa, které jsou správně umístěny, v kresbě ale chybí nos. Rozložení hlavonožců na papíře je nahodilé a neodpovídá realitě (viz. Příloha 4: Dívka 2).

3. Dům: Dívka nakreslila panelový dům s komínem, okny, dveřmi a klikou. Okna nejsou řazena pod sebou a jsou barevná. Panelový dům je nevybarvený (viz. Příloha 4: Dívka 2).

4. Různorodost námětů: Dívka doplnila kresbu nebem, trávou, srdcem i sluncem. Slunci nakreslila i oči a ústa. Tyto objekty ale nejsou správně umístěny a neodpovídají realitě. Kresba je obsahově chudší, není rozvinutá o detaily (viz. Příloha 4: Dívka 2).

5. Zuby: Dívka nezvládla změnu směru při vedení stopy, zuby jsou zakulaceny – nahrazeny nižším vývojovým prvkem, a to obloukem. Návaznost ale mají, při změnu směru vedení čáry ruku nezvedla, zvládla tedy nakreslit zuby jedním tahem. Dívka nesprávně držela tužku. Tužku držela příliš blízko hrotu a prsty byly v křeči. Loket měla ve vzduchu a tužka směřovala vzhůru (viz. Příloha 5: Dívka 2).

6. Horní smyčka: Dívka zvládla křížení šikmých čar a směr vedení čáry s dopomocí. Nezvládla ale držet jejich velikost a rozestup mezi jednotlivými smyčkami. Dívka opět nedržela tužku správně, držela jí blízko hrotu a prsty byly v křeči. Tužka směřovala vzhůru (viz. Příloha 5: Dívka 2).

11. Jedna linie: Dívka zvládla dlouho plynule obtahovat, zadržovala se ojedinelé. Dívka ale nezvládla dodržet požadovaný směr, a to u oušek králíka. Tyto horní smyčky dělala i v předchozím pracovním listě, kde dívce tyto horní smyčky opět dělaly problémy – nedodržela jejich směr. Úchop tužky byl nesprávný jako v předchozích úkolech (viz. Příloha 6: Dívka 2).

Dívka ve spontánní kresbě zobrazila lidskou postavu jako hlavonožce (viz. Příloha 4: Dívka 2). Hlavonožce kreslí děti ve věku mezi třetím až čtvrtým rokem. Dívka má problém jak v grafomotorice, tak je i oslabena její kognitivní oblast, to určuje celkovou nezralost dívky. Lze pozorovat u dívky i nepřiměřený vývoj řeči, a to konkrétně ve výslovnosti. Dívce jde velmi špatně rozumět. Dívka nedokáže říkat souvislé věty. U dívky by se měl podpořit rozvoj kognitivních funkcí (vnímání, myšlení, paměť, řeč, koncentrace). Také je potřeba upevnit u dívky celkové správné návyky při kreslení a psaní. Dívka není kognitivně zralá na vstup do základní školy a měl by být u ní zvažován odklad školní docházky.

Dívka č. 3

Školní anamnéza u dívky č. 3

Věk: pět let a devět měsíců

Nástup do mateřské školy: tři roky

V kolektivu je oblíbená, kamarádká, otevřená, velmi hovorná a dodržuje pravidla. Pracovní listy pro předškolní děti vypracovává ráda. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. V mateřské škole nebyla dlouhodobě nemocná. Dívka má pět sourozenců. Tři bratry ve věku dvou let, čtrnáct let a sedmáct let. Dvě sestry ve věku osm let a deset let. Dívka je tedy druhá nejmladší.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů			x

Tabulka 10: Spontánní kresba u dívky č. 3

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby			x
6	Horní smyčka			x

Tabulka 11: Grafomotorické prvky u dívky č. 3

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Špatný úchop tužky – tříprstý úchop s palcem v přesahu.
8	Postavení ruky	Loket ve vzduchu. Tužka směřovala směrem vzhůru.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka neuvolněná, velký tlak na podložku. Občasné kroucení zápěstí, aby si pomohla při různém vedení čar.
10	Plynulost tahů	Tahy byly plynulé, částečné zadrhnutí.

Tabulka 12: Návyky při kreslení u dívky č. 3

	Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
11	Jedna linie (rozevičovací cviky)		x	

Tabulka 13: Vizuomotorika u dívky č. 3

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 14: Lateralita u dívky č.3

1. Kreslení nevyhledává: Dívka kreslení vyhledává, kreslí často a ráda.
2. Postava: Dívka zobrazila v kresbě lidské postavy všechny podstatné části těla a jejich uspořádání je správné, proporce neodpovídají skutečnosti, což je ale pro věk typické. Hlava je zde zobrazena jako kruhovitý tvar, v němž jsou zobrazeny dvoudimenzionální oči, nos, který je zobrazen jako svislá čára a ústa. Dívka na hlavě zobrazila i vlasy. Hlava s trupem není spojena krkem. Trup je zobrazen kruhovitým tvarem. Z trupu jsou vedené dvě vertikální čáry, v pravém úhlu, zobrazující ruce s nesprávným počtem prstů – diferencované zobrazení ruky. Z trupu jsou horizontálním směrem vedeny čáry, které znázorňují nohy s nesprávným počtem prstů. Nohy a ruce stále nejsou dvoudimenzionální. Kresba postavy je jednoduchá, nevybarvená, ale vzhledem věku přiměřená (viz. Příloha 7: Dívka 3).
3. Dům: Dívka nakreslila dům s okny, dveřmi s klikou. Dále namalovala domu i střechu, čáry na střeše znázorňují střešní tašky. Dům je obsahově rozvinutý, dívka jej však nevymalovala. Vymalovala pouze okna, u kterých téměř nepřetahovala. Dům je zdařilý (viz. Příloha 7: Dívka 3).
4. Různorodost námětů: Obsah kresby je bohatý, rozvinutý s detaily. Dívka doplnila kresbu o stůl, na němž je váza s kyticí a ke stolu namalovala dvě židle. Do pravého horního rohu nakreslila slunce s ústy a očima. Také namalovala trávu (viz. Příloha 7: Dívka 3).

5. Zuby: Dívka zvládla šikmé čáry i změnu směru ve vedení čáry, a to jedním plynulým tahem. Zuby mají návaznost. Dívka při úkolu držela tužku tříprstým úchopem s palcem v přesahu a ruka byla v křeči. Tužka směřovala vzhůru (viz. Příloha 8: Dívka 3).

6. Horní smyčka: Dívka u horních smyček zvládla dodržet směr vedení čáry i jejich křížení. Nezvládla držet jejich velikost a rozestupy jednotlivých smyček. Dívka opět nadržela tužku správně, dívka držela tužku tříprstým úchopem s palcem v přesahu, tužka směřovala vzhůru (viz. Příloha 8: Dívka 3).

11. Jedna linie: Dívka nezvládla jednotažné cviky samostatně, ale s dopomocí. Dívka nevěděla, jak vést směr čáry a ztrácela se v linii. Zadržovala se po velice krátkých úsecích, čáry napojovala. Dívka měla při úchopu tužky prsty ve správném postavením, ale prsty byly v křeči, příliš blízko hrotu a ukazovák prohnutý (viz. Příloha 9: Dívka 3).

U dívky je důležité, aby si vytvořila správné celkové návyky při kreslení a psaní, a to správný úchop držení tužky – špetkový úchop, postavení ruky a také by se měly zařadit uvolňovací cviky. Správných návyků při kreslení a psaní lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout. Také by měly být u dívky zařazeny cvičení na rozvíjení vizuomotoriky, jelikož bylo možné v šetření pozorovat, že tento úkol dělal dívce problém.

Dívka č. 4

Školní anamnéza u dívky č. 4

Věk: pět let a sedm měsíců

Nástup do mateřské školy: tři roky

Dívka navštěvuje psychologa kvůli jejímu agresivnímu chování, v kolektivu je kvůli agresi méně oblíbená. Pravidla ve školce dodržuje podle její nálady, kdy se právě rozhodne být zlá anebo hodná. Pracovní listy pro předškolní děti vypracovává ráda. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. V mateřské škole nebyla dlouhodobě nemocná. Dívka má mladší sestru ve věku čtyř let a navštěvuje stejnou mateřskou školu.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x

3	Dům			x
4	Různorodost námětů	x		

Tabulka 15: Spontánní kresba u dívky č. 4

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby	x		
6	Horní smyčka			x

Tabulka 16: Grafomotorické prvky u dívky č. 4

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Špatný úchop tužky, prsty jsou ve správném postavení, avšak byly v křeči a příliš daleko od hrotu tužky. Ukazovák nadměrně prohnutý.
8	Postavení ruky	Tužka směřovala za rameno. Občasné kroucení zápěstí, aby si pomohla při různém vedení čar.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka byla uvolněná částečně. Příliš velký tlak na podložku.
10	Plynulost tahů	Tahy nebyly plynulé.

Tabulka 17: Návyky při kreslení u dívky č. 4

	Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
11	Jedna linie (rozevičovací cviky)			x

Tabulka 18: Vizuomotorika u dívky č. 4

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 19: Lateralita u dívky č. 4

1. Kreslení nevyhledává: Dívka kreslí ráda, často a sama.
2. Postava: Dívka zobrazila v kresbě lidské mužské postavy, v levé části obrázku, všechny podstatné části těla a jejich uspořádání je správné. Proporce neodpovídají skutečnosti, což je ale pro věk typické. Hlava je zde zobrazena jako kruhovitý tvar, v němž jsou zobrazeny ústa a dvoudimenzionální oči, nos chybí. Dívka dále na hlavě zobrazila i vlasy. Hlava s trupem není spojena krkem. Obdélník znázorňuje trup a jsou z něj vedeny dvě vertikální čáry zobrazující ruce s nesprávným počtem prstů – diferencované zobrazení ruky. Čáry z trupu vedeny horizontálním směrem znázorňují nohy. Ruce a nohy stále nejsou dvoudimenzionální. Dívka zobrazila postavě také boty – oválný tvar. Kresba postavy je jednoduchá, nevybarvená, ale vzhledem věku přiměřená (viz. Příloha 10: Dívka 4).
3. Dům: Dívka zobrazila dům pouze s dveřmi a klikou. Dům je prostý, nakreslen pouze jednou barvou a nevybarvený (viz. Příloha 10: Dívka 4).
4. Různorodost námětů: Obsah kresby je chudý, nerozvinutý a bez detailů. Při kreslení použila pouze dvě barvy. Dívka nedoplnila kresbu o žádné další náměty. (viz. Příloha 10: Dívka 4).
5. Zuby: Dívka nezvládla změnu směru při vedení stopy, ruku zastavila a zvedla. Dívka má problém s udržení velikosti prvků. Nekreslila je jedním tahem, ale čáry napojovala. Také jsou některé zuby zakulacené, což je nahrazení nižším vývojovým prvkem, a to obloukem. Dívka příliš vyvíjela tlak na podložku. Dívka neměla správný úchop tužky, tužku držela příliš daleko od hrotu tužky, ukazovák byl nadměrně prohnutý. Postavení prstů bylo správné (viz. Příloha 11: Dívka 4).
6. Horní smyčka: Dívka zvládá křížení šikmých čar a směr vedení čáry u horních smyček. Dívka nezvládla dodržení jejich velikosti a rozestup jednotlivých smyček. Dívka neměla správný úchop tužky, tužku držela příliš daleko od jejího hrotu, ukazovák byl nadměrně prohnutý. Postavení prstů bylo správné (viz. Příloha 11: Dívka 4).
11. Jedna linie (rozcvičovací cviky): Dívka nevyvíjela příliš velký tlak na podložku, jak v předchozích cvičeních. Dívka se ze začátku zadržovala a ztratila směr linie, ale po několika obtaženích zvládla několikrát jedním tahem obtáhnout obrázek plynulými pohyby. Dívka

neměla správný úchop tužky, tužku držela příliš blízko hrotu tužky, ukazovák byl nadměrně prohnutý. Postavení prstů bylo správné (viz. Příloha 12: Dívka 4).

U dívky je důležité, aby si vytvořila správné celkové návyky při kreslení a psaní, a to správný úchop držení tužky – špetkový úchop, postavení ruky, dále by se měly zařadit uvolňovací cviky u dívky. Neuvolněnost ruky způsobila to, že dívka měla problém se zvládnutím změny směru ve vedení čár. Správných návyků při kreslení a psaní lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout.

Dívka č. 5

Školní anamnéza u dívky č. 5

Věk: šest let a tři měsíce

Nástup do mateřské školy: tři roky

Dívka je v kolektivu oblíbená, kamarádká, nápomocná a dodržuje pravidla. Pracovní listy pro předškolní děti nerada vypracovává. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. V mateřské škole nebyla dlouhodobě nemocná. Dívka má dva sourozence, staršího bratra osm let a mladšího bratra dva roky.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů	x		

Tabulka 20: Spontánní kresba u dívky č. 5

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby			x
6	Horní smyčka	x		

Tabulka 21: Grafomotorické prvky u dívky č. 5

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Špatný úchop tužky, prsty jsou ve správném postavení, avšak byly v křeči. Ukazovák nadměrně prohnutý.
8	Postavení ruky	Tužka směřovala občas směrem vzhůru. Loket ve vzduchu.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka částečně uvolněná. Správný tlak na podložku.
10	Plynulost tahů	Tahy plynulé.

Tabulka 22: Návyky při kreslení u dívky č. 5

	Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
11	Jedna linie (rozvíčovací cviky)			x

Tabulka 23: Vizuomotorika u dívky č. 5

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 24: Lateralita u dívky č. 5

1. Kreslení nevyhledává: Dívka kreslí často a ráda.

2. Postava: Dívka zobrazila v kresbě lidské postavy části těla správně uspořádané, proporce neodpovídají skutečnosti, což je ale pro věk typické. Hlava je zde zobrazena jako kruhovitý tvar, v němž jsou zobrazena ústa, dvoudimenzionální oči, nos chybí. Dívka na hlavě zobrazila i vlasy. Hlava s trupem není spojena krkem. Trup je zde zobrazen jako kruhovitý tvar. Z trupu jsou vedené dvě vertikální čáry zobrazující ruce bez prstů, chybí diferencované zobrazení ruky. Čáry z trupu vedené horizontálním směrem znázorňují nohy s prsty s nesprávným počtem. Ruce a nohy stále nejsou dvoudimenzionální. Kresba postavy je jednoduchá, ale vzhledem věku přiměřená (viz. Příloha 13: Dívka 5).

3. Dům: Dívka v kresbě zobrazila dům s dveřmi, které mají kliku. Dále nakreslila střechu se střešními taškami. Dům je zdařilý (viz. Příloha 13: Dívka 5).

4. Různorodost námětů: Obsah kresby je chudý. Kresba je nerozvinutá bez detailů. Dívka kresbu nedoplnila o žádné další náměty (viz. Příloha 13: Dívka 5).

5. Zuby: Dívka vyvíjela příliš velký tlak na podložku. Dívka zvládla změnu směru ve vedení stopy a šikmé čáry, které mají návaznost. Dívka měla špatný úchop tužky, prsty byly ve správném postavení, ale ukazovák byl nadměrně prohnutý a prsty byly příliš blízko hrotu a v křeči (viz. Příloha 14: Dívka 5).

6. Horní smyčka: Dívka nezvládla křížení šikmých čar a správný směr vedení čáry. Pro dívku to bylo náročné. Dívka měla opět špatný úchop tužky, prsty byly ve správném postavení, ale ukazovák byl nadměrně prohnutý a prsty byly příliš blízko hrotu a v křeči (viz. Příloha 14: Dívka 5).

11. Jedna linie (rozevičovací cviky): Dívka zvládla plynule vedení stopy, nezadržávala se, obtáhla několikrát jedním tahem. Při obtahování ale neseďla rovně, v průběhu se pootáčela. Loket občas ve vzduchu a tužka směřovala vzhůru, opět dívka neměla správný úchop tužky. Postavení prstů bylo správné, ale prsty byly v křeči, příliš blízko hrotu a ukazovák byl nadměrně prohnutý (viz. Příloha 15: Dívka 5).

U dívky je důležité, aby si vytvořila správné celkové návyky při kreslení a psaní, a to správný úchop držení tužky – špetkový úchop, postavení ruky a také by se měly zařadit uvolňovací cviky. Správných návyků při kreslení a psaní lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout.

Chlapec č. 1

Školní anamnéza u chlapce č. 1

Věk: pět let a deset měsíců

Nástup do mateřské školy: čtyři roky

Chlapec je spíše uzavřený a hraje si sám nebo s bratrem. Dodržuje pravidla. Pracovní listy pro předškolní děti rád vypracovává pouze s dopomocí paní učitelky. Sebeobslužné

činnosti a cvičení rozvíjející jemnou motoriku zvládá spíše s dopomocí než sám. Chlapec má mladšího bratra ve věku tří let, který navštěvuje stejnou mateřskou školu, hrají si převážně spolu než s ostatními spolužáky. Chlapec navštěvuje logopeda.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů		x	

Tabulka 25: Spontánní kresba u chlapce č. 1

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby			x
6	Horní smyčka		x	

Tabulka 26: Grafomotorické prvky u chlapce č. 1

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Tříprstý úchop. Tužku držel buď příliš blízko jejího hrotu nebo příliš daleko od hrotu tužky.
8	Postavení ruky	Loket občas ve vzduchu. Tužka směřovala od ramena.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka uvolněná částečně. Správný tlak na podložku, občas příliš mírný tlak na podložku.
10	Plynulost tahů	Tahy nebyly plynulé.

Tabulka 27: Návyky při kreslení u chlapce č. 1

	Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
11	Jedna linie (rozvíčovací cviky)			x

Tabulka 28: Vizuomotorika u chlapce č. 1

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 29: Lateralita u chlapce č. 1

1. Kreslení nevyhledává: Chlapec nevyhledává kreslení. Kreslí nerad.
2. Postava: Chlapec zobrazil hlavu lidské postavy jako kruhovitý tvar, chlapec zde ale nezobrazil oči, nos ani ústa. Hlava s trupem není spojena krkem. Trup je zobrazen jako obdélník. Z trupu jsou vedeny dva kruhové tvary zobrazující ruce, což je grafomotoricky snazší než čáry. Chybí zde diferencované zobrazení ruky a ruce stále nejsou dvoudimenzionální. Dále z trupu jsou horizontálním směrem vedeny čáry znázorňující nohy, které také nejsou dvoudimenzionální. Kresba postavy je jednoduchá a nepřiměřena vzhledem věku chlapce, protože postrádá některé očekávané prvky – oči, nos a ústa. Je to ukázka postavy u nezralého dítěte (viz. Příloha 16: Chlapec 1).
3. Dům: Chlapec namaloval dům s dveřmi s klikou a okny. Jedno okno chlapec namaloval mimo dům – slabší prostorové vnímání. Dům je obsahově chudý, prostý, nepřehledný. Je namalován pouze jednou barvou, není vybarvený (viz. Příloha 16: Chlapec 1).
4. Různorodost námětů: Chlapec doplnil kresbu o auto a slunce do levého horního rohu. Kresba je chudší, méně rozvinutá o detaily. Obraz je nakreslen pouze dvěma barvami a nevybarvený (viz. Příloha 16: Chlapec 1).
5. Zuby: Chlapec zvládl šikmé čáry i změnu směru vedení čáry. Chlapec zvládl šikmé čáry jedním tahem, mají i návaznost. Chlapec držel tužku tříprstým úchopem a loket měl občas ve vzduchu (viz. Příloha 17: Chlapec 1).
6. Horní smyčka: Chlapec zvládl s dopomocí křížení šikmých čar a směr vedení čáry. Obtahování horních smyček zvládl, ale jakmile začal psát první horní smyčku sám, nezvládl její křížení. U dalších smyček už toto křížení zvládl. Chlapec nezvládl dodržet velikost a rozestup jednotlivých smyček. Chlapec opět nadržel tužku špatně, ale držel ji tříprstým úchopem, tužka směřovala vzhůru. (viz. Příloha 17: Chlapec 1).

11. Jedna linie: Chlapec zvládl několikrát jedním tahem obtáhnout obrázek plynulými pohyby. Nezadrhával se. Chlapec stejně jako v předešlých úkolech nadržel tužku správně, ale držel ji tříprstým úchopem (viz. Příloha 18: Chlapec 1).

V kresbě lidská postava postrádá vzhledem věku chlapce některé očekávané prvky – oči, nos a ústa. Dále jsou z trupu vedeny dva kruhové tvary zobrazující ruce, což je grafomotorický snazší než čáry (viz. Příloha 16: Chlapec 1). Lze tedy pozorovat, že je oslabena kognitivní, a také grafomotorická oblast u chlapce. Měl by se tedy podpořit rozvoj kognitivní oblasti (vnímání, myšlení, paměť, řeč, koncentrace). Mělo by se dbát na to, aby chlapec sám zvládl samoobslužné činnosti. Chlapec ale ostatní úkoly zvládl a byl si v nich jistý. U chlapce je také důležité, aby si vytvořil správné celkové návyky při kreslení, a to správný úchop držení tužky – špetkový úchop, postavení ruky, tlaku na podložku. Správných návyků při kreslení lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout.

Chlapec č. 2

Školní anamnéza u chlapce č. 2

Věk: šest let

Nástup do mateřské školy: tři roky

Chlapec je velice uzavřený, dělá vše podle kamarádů, pravidla v mateřské škole dodržuje. Pracovní listy pro předškolní děti vypracovává rád. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá s dopomocí. Tento školní rok byl dlouhodobě nemocný, kvůli zlomené klíční kosti. Chlapec je jedináček.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává		x	
2	Postava		x	
3	Dům		x	
4	Různorodost námětů		x	

Tabulka 30: Spontánní kresba u chlapce č. 2

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby		x	
6	Horní smyčka		x	

Tabulka 31: Grafomotorické prvky u chlapce č. 2

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Tříprstý úchop s nadměrně prohnutým ukazovákem.
8	Postavení ruky	Tužka směřuje směrem vzhůru. Občas loket ve vzduchu.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka neuvolněná. Tlak na podložku správný.
10	Plynulost tahů	Tahy plynulé.

Tabulka 32: Návyky při kreslení u chlapce č. 2

	Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
11	Jedna linie (rozvíčovací cviky)		x	

Tabulka 33: Vizuomotorika u chlapce č. 2

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 34: Lateralita u chlapce č. 2

1. Kreslení nevyhledává: Chlapec kreslení nevyhledává, kreslí tehdy, když kreslí jeho spolužáci.

2. Postava: Chlapec zobrazil v kresbě lidské postavy všechny podstatné části těla a jejich uspořádání je správné, proporce neodpovídají skutečnosti, což je ale pro věk typické. Hlava je zde zobrazena jako kruhovitý tvar, v němž jsou zobrazeny dvoudimenzionální oči, nos, který je zobrazen jako svíslá čára a ústa. Hlava s trupem není spojena krkem. Trup je zde zobrazen

jako oválný tvar. Z trupu jsou vedeny dvě vertikální čáry zobrazující ruce v pravém úhlu s prsty – diferencované zobrazení ruky, a to se správným počtem. Ruce stále nejsou dvoudimenzionální. Čáry z trupu vedeny horizontálním směrem znázorňují nohy, které nejsou stále dvoudimenzionální. Chlapec zobrazil prsty na nohách. Kresba postavy je jednoduchá, nevybarvená, ale vzhledem věku přiměřená (viz. Příloha 19: Chlapec 2).

3. Dům: Chlapec znázornil dům s dveřmi s klikou, okny i komínem. Dům je namalován pouze jednou barvou. Chlapec vybarvil komín a okna, zbytek domu nevybarvil. Dům je méně propracovaný (viz. Příloha 19: Chlapec 2).

4. Různorodost námětů: Chlapec nakreslil trávu, ale nakreslil ji na pravý okraj papíru. Postavení trávy tedy neodpovídá realitě. Dále kresbu doplnil o dvě slunce, která jsou umístěna do pravého horního rohu s ústy i očima. Kresba není rozvinutá o další detaily, je obsahově chudší (viz. Příloha 19: Chlapec 2).

5. Zuby: Chlapec vyvíjel příliš velký tlak na podložku, loket měl ve vzduchu. Tužku chlapec nedržel správně, ale držel ji tříprstým úchopem a ukazovák byl nadměrně prohnutý. Tužka směřovala vzhůru. Chlapec zvládl zuby jedním tahem, zvládl tedy změnu směru při vedení stopy. Chlapec nezvládl dodržet stejnou velikost. Také jsou některé zuby zakulaceny – nahrazení nižším vývojovým prvkem – obloukem (viz. Příloha 20: Chlapec 2).

6. Horní smyčka: Chlapec potřeboval s horními smyčkami dopomoc. Chlapec nezvládal křížení šikmých čar a neuvědomoval si směr vedení čáry. S dopomocí to ale zvládnul. Chlapec nedokázal udržet velikost a rozstup jednotlivých smyček. Chlapec opět nedržel správně tužku, ale držel ji tříprstým úchopem. Loket měl chlapec občas ve vzduchu (viz. Příloha 20: Chlapec 2).

11. Jedna linie (rozcvičovací cviky): Chlapec vyvíjel příliš velký tlak na podložku a neměl uvolněnou ruku. Chlapec nezvládl dlouho plynulé tahy. Velice se zadržoval a čáry napojoval. Úkol pro chlapce nebyl jednoduchý. Také opět chlapec nedržel správně tužku, držel ji tříprstým úchopem a tužka směřovala vzhůru (viz. Příloha 21: Chlapec 2).

V kresbě u chlapce (viz. Příloha 19: Chlapec č. 2) a pracovním listě (viz. Příloha 20: Chlapec č. 2) lze pozorovat oslabenou grafomotoriku, vizuomotoriku a prostorové vnímání.

Lze to přisuzovat k dlouhodobé nemoci – zlomená klíční kost. U chlapce je důležité, aby si vytvořil správné celkové návyky při kreslení, a to správný úchop držení tužky – špetkový úchop, postavení ruky a také by se měly zařadit uvolňovací cviky. Správných návyků při kreslení lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout. Pracovní listy byly pro chlapce náročné, nebyl si v nich jistý, a to i v kreslení obrázku, který zvládl nakreslit pouze s dopomocí.

Chlapec č. 3

Školní anamnéza u chlapce č. 3

Věk: pět let a šest měsíců

Nástup do mateřské školy: 3 roky

Chlapec je kamarádský, otevřený, komunikativní a pravidla v mateřské škole dodržuje. Pracovní listy pro předškolní děti vypracovává rád. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. Nebyl dlouhodobě nemocný. Chlapec má staršího bratra ve věku osm let. Chlapec kvůli řeči navštěvuje logopeda.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů			x

Tabulka 35: Spontánní kresba u chlapce č. 3

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby			x
6	Horní smyčka			x

Tabulka 36: Grafomotorické prvky u chlapce č. 3

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Špetkový úchop.
8	Postavení ruky	Horní hrot tužky směřoval do oblasti mezi rameno a loket.
9	Uvolnění ruky, tlak na	Ruka uvolněná a správný tlak na podložku.

	podložku	
10	Plynulost tahů	Tahy plynulé.

Tabulka 37: Návyky při kreslení u chlapce č. 3

	Vizuomotorika	nevládá	vládá s dopomocí	vládá samostatně
11	Jedna linie (rozcvičovací cviky)			x

Tabulka 38: Vizuomotorika u chlapce č. 1

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 39: Lateralita u chlapce č. 3

1. Kreslení nevyhledává: Chlapec kreslí sám, často a rád.
2. Postava: Chlapec zobrazil lidskou postavu se všemi důležitými částmi těla a se správným uspořádáním. Proporce neodpovídají skutečnosti, což je ale pro tento věk typické. Horní kruhovitý tvar znázorňuje hlavu, do něj jsou zakresleny oči, ústa, nos ale chybí. Na hlavě jsou dále zobrazeny vlasy. Hlava s trupem není spojena krkem. Trup je zobrazen jako obdélník. Z trupu jsou vedeny dvě dvoudimenzionální ruce v pravém úhlu s prsty s nesprávným počtem – diferencované zobrazení ruky. Z trupu jsou dále vedeny dvě dvoudimenzionální nohy s botami. Chlapec zobrazil lidské postavě i oblečení. Lidská postava je velmi dobře nakreslena, přiměřena věku. Kresba lidské postavy je také vybarvena, chlapec při vybarvování téměř nepřetahoval (viz. Příloha 22: Chlapec 3).
3. Dům: Chlapec namaloval dům s okny, dveřmi s klikou a střechou. Dům je doplněn o detaily, vybarvený. Chlapec při vybarvování téměř nepřetahuje (viz. Příloha 22: Chlapec 3).

4. Různorodost námětů: Obsah kresby je rozvinutý na detaily. Chlapec nakreslil nebe, slunce bez očí a úst, trávu, strom s jablky, strom s hruškami a kytky. Kresba je bohatě rozvinutá o detaily. Je barevná, chlapec si dal na výkresu záležet. Při vybarvování chlapec téměř nepřetahoval (viz. Příloha 22: Chlapec 3).

5. Zuby: Chlapec zvládl šikmé čáry i změnu směru vedení čáry, chlapec zvládl šikmé čáry jedním tahem, mají i návaznost. Chlapec měl správné celkové návyky při kreslení. Tužku držel špetkovým úchopem (viz. Příloha 23: Chlapec 3).

6. Horní smyčka: Chlapec zvládl křížení šikmých čar i vedení směru čáry. Chlapec nezvládl držet velikost smyček a jejich rozestup. Chlapec měl správné celkové návyky při kreslení. Tužku držel špetkovým úchopem (viz. Příloha 23: Chlapec 3).

11. Jedna linie (rozcvičovací cviky): Chlapec zvládl obtáhnout několikrát po sobě jedním tahem celou linii. Nezadrhával se. Občas tužka směřovala vzhůru (viz. Příloha 24: Chlapec 3).

Chlapec je zcela už připraven pro zahájení školní docházky po stránce grafomotorické. Chlapec si byl ve všech úkolech jistý a zvládl vše samostatně. Byl velmi šikovný.

Chlapec č. 4

Školní anamnéza u chlapce č. 4

Věk: pět let a devět měsíců

Nástup do mateřské školy: tři roky

Chlapec je spíše uzavřený, málo komunikativní. Pracovní listy pro předškolní děti vypracovává rád. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. Tento školní rok byl dlouhodobě nemocný, a to kvůli zlomené ruce a následných operací. Jedná se o jeho dominantní ruku. Chlapec má starší sestru ve věku sedmi let.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů	x		

Tabulka 40: Spontánní kresba u chlapce č. 4

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby			x
6	Horní smyčka			x

Tabulka 41: Grafomotorické prvky u chlapce č. 4

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Špatný úchop tužky, prsty jsou ve správném postavení, avšak byly v křeči a blízko hrotu tužky.
8	Postavení ruky	Horní hrot tužky směřoval do oblasti mezi rameno a loket.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka uvolněná částečně. Tlak na podložku správný.
10	Plynulost tahů	Tahy nebyly plynulé.

Tabulka 42: Návyky při kreslení u chlapce č. 4

	Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
11	Jedna linie (rozevičovací cviky)			x

Tabulka 43: Vizuomotorika u chlapce č. 4

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 44: Lateralita u chlapce č. 4

1. Kreslení nevyhledává: Chlapec kreslení nevyhledává, kreslí nerad.
2. Postava: Kruhovitý tvar znázorňuje lidské postavě hlavu, jsou zde dále nakresleny dvoudimenzionální oči, ústa a nos chybí. Na hlavě jsou znázorněny vlasy. Hlava s trupem je spojena jednodimenzionálním krkem. Trup je zobrazen oválným tvarem, z něj jsou vedeny dvě

vertikální čáry, v pravém úhlu, zobrazující ruce s nesprávným počtem prstů – diferencované zobrazení ruky. Dále jsou z trupu vedeny čáry horizontálním směrem znázorňující nohy. Ruce a nohy nejsou dvoudimenzionální. Kresba postavy je jednoduchá, nevybarvená. Vzhledem k věku chlapce by měla být postava více diferenciována a propracována. Lze pozorovat, že je u chlapce oslabenou grafomotoriku a kognitivní oblast (viz. Příloha 25: Chlapec 4).

3. Dům: Chlapec nakreslil dům pouze jako obdélník. Nenekreslil okna, dveře, střechu ani komín. Do domu namaloval lidskou postavu – lze pozorovat transparentní kresbu, což je pro tento věk typické. Dům je obsahově chudý, není rozvinutý o detaily. Je namalován pouze jednou barvou (viz. Příloha 25: Chlapec 4).

4. Různorodost námětů: Kresba je obsahově chudá, není rozvinutá o detaily. Kresba je namalována pouze dvěma barvami. Chlapec nakreslil slunce s očima, nosem a ústy (viz. Příloha 25: Chlapec 4).

5. Zuby: Chlapec zvládl šikmé čáry i změnu směru vedení čáry. Chlapec zvládl šikmé čáry jedním tahem, mají i návaznost. Chlapec držel tužku příliš blízko hrotu, prsty byly v křeči a ukazováček nadměrně prohnutý (viz. Příloha 26: Chlapec 4).

6. Horní smyčka: Chlapec zvládl křížení šikmých čar i vedení směru čáry. Chlapec nezvládl držet velikost smyček a jejich rozestup. Chlapec opět nedržel správně tužku, držel ji příliš blízko hrotu a prsty byly v křeči. Loket občas ve vzduchu (viz. Příloha 26: Chlapec 4).

11. Jedna linie (rozcvičovací cviky): Chlapec zvládl obtáhnout několikrát po sobě jedním tahem celou linii. Zadrhával se pouze výjimečně. Chlapec ale opět jako v předchozích úkolech nedržel správně tužku, držel ji blízko hrotu a prsty byly v křeči (viz. Příloha 27: Chlapec 4).

V kresbě (viz. Příloha 25: Chlapec č. 4) postrádá lidská postava vzhledem k věku chlapce některé očekávané prvky – nos a ústa. V kresbě lidské postavě lze pozorovat oslabenou grafomotoriku a také by měla být vzhledem k věku dítěte postava propracovanější, více diferenciována, měla by se i rozvíjet u chlapce kognitivní oblast. Dále je kresba chlapce obsahově chudá, není rozvinutá o detaily, to chlapec nezvládl. Ostatní úkoly ale chlapec zvládl bez problému a byl si v nich jistý. U chlapce je důležité, aby si vytvořil správné celkové návyky při kreslení, a to správný úchop držení tužky – špetkový úchop, postavení ruky a měly by

se zařadit uvolňovací cviky. Správných návyků při kreslení lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout. Dále by se měl u chlapce podpořit rozvoj kognitivních funkcí (vnímání, myšlení, paměť, řeč, koncentrace).

Chlapec č. 5

Školní anamnéza u chlapce č. 5

Věk: pět let a osm měsíců

Nástup do mateřské školy: tři roky

Chlapec je spíše uzavřený, málo komunikativní. Pracovní listy pro předškolní děti nevypracovává rád. Sebeobslužné činnosti a cviky rozvíjející jemnou motoriku zvládá bez problému. Chlapec nebyl dlouhodobě nemocný. Chlapec má staršího bratra ve věku sedmi let.

	Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1	Kreslení nevyhledává			x
2	Postava			x
3	Dům			x
4	Různorodost námětů	x		

Tabulka 45: Spontánní kresba u chlapce č. 1

	Grafomotorické prvky	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
5	Zuby			x
6	Horní smyčka			x

Tabulka 46: Grafomotorické prvky u chlapce č. 1

	Návyky při kreslení	
7	Držení tužky	Tříprstý úchop s nadměrně prohnutým ukazovákem.
8	Postavení ruky	Občas loket ve vzduchu. Horní hrot tužky směřoval od ramene.
9	Uvolnění ruky, tlak na podložku	Ruka uvolněná částečně. Tlak na podložku správný.
10	Plynulost tahů	Tahy plynulé.

Tabulka 47: Návyky při kreslení u chlapce č. 5

	Vizuomotorika	nevládá	vládá s dopomocí	vládá samostatně
11	Jedna linie (rozvíčovací cviky)			x

Tabulka 48: Vizuomotorika u chlapce č. 5

	Lateralita	nevyhraněná	leváctví	praváctví
12	Ruky			x
13	Oka			x

Tabulka 49: Lateralita u chlapce č. 5

1. Nevyhledává kreslení: Chlapec kreslení nevyhledává, kreslí nerad.
2. Postava: Kruhovitý tvar znázorňuje hlavu. V kruhovitém tvaru jsou nakresleny dvoudimenzionální oči, ústa a nos chybí. Na hlavě jsou znázorněny vlasy. Hlava s trupem je spojena dvoudimenzionálním krkem. Trup je zobrazen oválným tvarem. Z něj jsou vedeny dvě čáry horizontálním směrem znázorňující nohy, které stále nejsou dvoudimenzionální. Lidské postavě chybí ruce. Kresba postavy je jednoduchá a nepřiměřena vzhledem věku chlapce, protože postrádá některé očekávané prvky – nos, ústa a ruce (viz. Příloha 28: Chlapec č. 5).
3. Dům: Chlapec nakreslil dům s okny a dveřmi s klikou, dále pak namaloval střechu. Dům je namalován dvěma barvami. Dům a střecha jsou vybarvená, chlapec při vybarvování téměř nepřetahovala. Dveře nejsou zcela správně prostorově nakresleny. Dům je zdařilý (viz. Příloha 28: Chlapec č. 5).
4. Různorodost námětů: Kresba je obsahově chudá, není rozvinutá o detaily. Chlapec nenakreslil další náměty (viz. Příloha 28: Chlapec č. 5).
5. Zuby: Chlapec zvládl šikmé čáry i změnu směru vedení čáry. Chlapec zvládl šikmé čáry jedním tahem, mají i návaznost. Poslední dva zuby ale už zakulatil – nahrazení nižším vývojovým prvkem, a to obloukem. Chlapec při úkolu držel tužku tříprstým úchopem a ukazovák měl nadměrně prohnutý, loket měl občas ve vzduchu (viz. Příloha 29: Chlapec č. 5).

6. Horní smyčky: Chlapec zvládl křížení šikmých čar i vedení směru čáry. Chlapec nezvládl držet velikost smyček a jejich rozestup. Chlapec opět nadržel správně tužku. Tužku držel tříprstým úchopem a ukazovák byl nadměrně prohnutý (viz. Příloha 29: Chlapec č. 5).

11. Jedna linie (rozcvičovací cviky): Chlapec zvládl obtáhnout několikrát po sobě jedním tahem celou linii. Nezadrhával se. Chlapec držel tužku stejně jako v předchozích úkolech, a to tříprstým úchopem, ukazovák byl nadměrně prohnutý. Loket občas ve vzduchu (viz. Příloha 30: Chlapec č. 5).

V kresbě lidská postava postrádá vzhledem věku chlapce některé očekávané prvky – nos, ústa a ruce (viz. Příloha 28: Chlapec č. 5). Vzhledem věku chlapce by měla být lidská postava více diferenciována, propracována. Lze tedy pozorovat oslabenou grafomotoriku, a taky by se měla rozvíjet kognitivní oblast u chlapce. V ostatních úkolech byl ale chlapec šikovný a byl si jistý. Je tedy důležité, aby si chlapec vytvořil správné celkové návyky při kreslení, a to správný úchop držení tužky – špetkový úchop, postavení ruky a také by se měly zařadit uvolňovací cviky. Správných návyků při kreslení lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout.

5.4 Shrnutí

Hlavním cílem výzkumu bylo provést šetření se zaměřením na grafomotoriku jako jednoho z ukazatelů školní zralosti u námi vybraného vzorku. Ze sledovaných položek u grafomotoriky bylo zjištěno, že největší problém byl v celkovém návyku při kreslení a psaní, a to nejvíce ve správném úchopu psacího náčiní. Pouze jedno dítě, a to chlapec č. 1, měl správné návyky při kreslení a psaní. Dalším problémem byla různorodost námětů u kreseb dětí. Z deseti dětí měly tři děti kresbu bohatou a rozvinutou o detaily, a to dívka č. 1, dívka č. 2, chlapec č. 3. Bez větších problémů děti zvládly grafomotorické prvky, pracovní list se zuby a jednotažné linie, pouze jedno dítě, a to dívka č. 4, zuby nakreslit nezvládla. Větší problém pro děti představovaly horní smyčky, ale skoro všechny děti tento úkol s dopomocí zvládly, až na dívku č. 5, ta úkol nezvládla. U každého dítěte jsou položky popsány podrobněji v podkapitole analýza výsledků.

Ve výzkumném šetření bylo zjištěno, že z deseti dětí je pouze jeden chlapec, chlapec č. 3, už zcela připraven pro vstup do základní školy po stránce grafomotorické. U devíti dětí, a to konkrétně u dívky č. 1, dívky č. 2, dívky č. 3, dívky č. 4, dívky č. 5 a chlapce č. 1, chlapce č. 2,

chlapce č. 4, chlapce č. 5 je potřeba, aby si vytvořily celkové správné návyky při kreslení a psaní. Děti by si měly osvojit správný úchop držení tužky – špetkový úchop. Správného návyku úchopu tužky lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a zároveň individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout. Dále bylo šetřením zjištěno, že kresba lidské postavy není přiměřena věku u třech dětí, a to konkrétně u chlapce č. 1, chlapce č. 4 a chlapce č. 5. Lidská postava postrádá vzhledem k věku dětí některé očekávané prvky, postava by měla být diferencovanější a propracovanější. U dětí by se tedy rodiče a mateřská škola měla zaměřit i na rozvoj kognitivní zralosti. Při soustavné práci a péči v mateřské škole a zároveň individuálním cvičením s rodiči lze kognitivní zralosti pro vstup do základní školy dosáhnout. U dívky č. 2 bylo šetřením zjištěno, že není kognitivně zralá pro vstup do základní školy a měl by u ní být zvážen odklad školní docházky, jelikož zobrazila lidskou postavu jako hlavonožce. To ukazuje kognitivní nezralost dívky č. 2.

Bylo tedy zjištěno, že z deseti dětí je v oblasti grafomotoriky zcela zralé a připravené na vstup do základní školy jedno dítě.

Podpoření špetkového úchopu

Špetkový úchop u dětí mohou rodiče a paní učitelky v mateřské škole podpořit pomocí cvičení jemné motoriky – úchopy korálek, drobných částic či solením (Bednářová, 2021, s. 50). Další činnosti pro rozvíjení jemné motoriky lze nalézt v této diplomové práci v podkapitole jemná motorika. Dále mohou děti používat tužky a pastelky ve tvaru trojúhelníku. Také je doporučeno rodičům a paním učitelkám do mateřské školy pořídit speciální násadky na tužky, které ještě více fixují správné postavení prstů (viz. Obrázek 2: Násadky) (Bednářová, 2021, s. 51).

Pro paní učitelky mateřské školy a rodiče je možné doporučit následující publikace, které jsou zaměřené pouze na grafomotoriku. A to publikace od Ivany Novotné *Jak pes Logopes připravoval děti na psaní a Co si tužky povídaly 2. díl*. Publikace jsou určeny dětem od čtyř do šesti let. Jsou plná grafomotorických cvičení a také cvičení rozvíjející kresbu.

Dále je možné doporučit publikace, které rozvíjí jak grafomotoriku, tak i řeč, myšlení, sluchové vnímání, zrakové vnímání, prostorovou a časovou orientaci a matematickou představivost. Jedná se tak o všestrannou přípravu dítěte do školy. Jsou to tyto publikace *Mezi námi předškoláky* od Jiřiny Bednářové určeno pro děti od pěti do sedmi let. *Z předškoláka školákem* od Michaely Pugnerové a Ivany Duškové, tato publikace je rozdělaná na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se rodiče a učitelé dozví základní pojmy, legislativu a v praktické části se nachází pracovní listy.

Všechny zmíněné publikace jsou pro děti vytvořené přitažlivou a zábavnou formou. Ukázky publikací jsou uvedeny v příloze 31, příloze 32, příloze 33, příloze 34, příloze 35, příloze 36, příloze 37, příloze 38.

ZÁVĚR

V předškolním věku dítěte je velmi důležité, aby si dítě osvojilo správné návyky při kreslení a psaní. Jakmile začne dítě povinnou školní docházku, je jednou z prvních a základních dovedností, kterou si osvojuje, právě psaní. Jestliže není dítě zralé po stránce grafomotorické, má pak na základní škole potíže s osvojováním tvarů písmen, písmena jsou neúhledná, také dítě více v psaní chybuje a je snížena jeho rychlost psaní. Nesprávné držení tužky u dítěte má za následek unavitelnost ruky, bolestivé pocity a dítě tak ztrácí motivaci ke psaní a kreslení. Je tedy důležité, aby se rodiče a mateřské školy zaměřili na to, aby si děti osvojovaly správné návyky při kreslení a psaní a nesprávné návyky odstranit.

Diplomová práce se zaměřuje na posouzení školní zralosti a připravenosti předškolních dětí pro vstup do základní školy, a to po stránce grafomotorické.

Teoretická část se věnuje RVP PV, dále vymezení pojmům školní zralost a školní připravenost a školní zralosti v legislativě. Zabývá se také důležitostí grafomotoriky pro vstup do základní školy, rozebírá podrobně hrubou motoriku, jemnou motoriku, grafomotoriku, vizuomotoriku a laterality. Dále se zabývá dětskou kresbou, vývojem kreslířských schopností a vývojem lidské postavy a její důležitost při posouzení školní zralosti. Empirická část se věnuje popisu výzkumného šetření, cíli výzkumu, popisu a analýze pozorování a v neposlední řadě shrnutí výsledků.

Hlavním cílem bylo provést šetření se zaměřením na grafomotoriku jako jednoho z ukazatelů školní zralosti u námi zvoleného vzorku.

Na základě analýzy bylo zjištěno, že z deseti dětí je zcela zralé a připravené po stránce grafomotorické jedno dítě. U devíti dětí je potřeba, aby si vytvořily celkové správné návyky při kreslení a psaní. Děti by se měly osvojit správný úchop držení tužky – špetkový úchop. Správného návyku úchopu tužky lze při soustavné práci a péči v mateřské škole a zároveň individuálním cvičením s rodiči do začátku povinné školní docházky dosáhnout. Dále bylo šetřením zjištěno, že kresba lidské postavy není přiměřena věku u třech dětí z deseti. Lidská postava postrádá vzhledem k věku dětí některé očekávané prvky, postava by měla být diferencovanější a propracovanější. U dětí by se tedy rodiče a mateřská škola měla zaměřit i na rozvoj kognitivní zralosti. Při soustavné práci a péči v mateřské škole a zároveň individuálním cvičením s rodiči lze kognitivní zralosti pro vstup do základní školy dosáhnout. U jednoho dítěte z deseti dětí bylo šetřením zjištěno, že by měl být u něho zvážen odklad školní docházky, jelikož zobrazilo lidskou postavu jako hlavonožce, což ukazuje kognitivní nezralost dítěte.

V diplomové práci jsou také uvedena doporučení pro paní učitelky mateřské školy a rodiče, jak u dětí vytvořit a podpořit správné návyky při kreslení a psaní. Dále jsou doporučené publikace zaměřené na grafomotorická cvičení. Také jsou zde uvedeny publikace pro všestrannou přípravu dítěte do školy, kde mohou paní učitelky a rodiče rozvíjet u dětí vnímání, vědomosti, pozornost a paměť, což je u kognitivní oblasti potřeba.

Lze tedy říct, že stanovený cíl diplomové práce byl naplněn.

BIBLIOGRAFIE

ARDEN, Rosalind, Maciej TRZASKOWSKI, Victoria GARFIELD a Robert PLOMIN. Genes Influence Young Children's Human Figure Drawings and Their Association With Intelligence a Decade Later. *Psychological Science* [online]. 2014, **25**(10), 1843-1850 [cit. 2021-09-15]. ISSN 0956-7976. Dostupné z: doi:10.1177/0956797614540686

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Co si tužky povídaly: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 4 do 6 let - 2. díl*. Brno: Edika, 2012. Dětská naučná edice (Edika). ISBN 978-80-266-0046-6.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Mezi námi předškoláky pro děti od 5 do 7: všestranná příprava dítěte do školy, pro děti od 5 do 7 let (3. díl)*. 3. vydání. Brno: Edika, 2018. Dětská naučná edice (Edika). ISBN 978-80-266-1276-6.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. 2. vydání. V Brně: Edika, 2021. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-1603-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Moderní metodika pro rodiče a učitele. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2569-4.

DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte: [dětská kresba z pohledu psychologie]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8449-4.

DELOACHE, Judy, Sophia PIERROUTSAKOS a David UTTAL. Grasping the nature of pictures. *Psychological Science* [online]. 1998, 1998 [cit. 2021-09-15]. Dostupné z: <https://groups.psych.northwestern.edu/uttal/research/documents/GraspingtheNatureofPictures.pdf>

DOLEŽALOVÁ, Jana. *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1146-4.

Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2016 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/39796/>

LIPNICKÁ, Milena. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní: preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-244-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

Metodický portál RVP.CZ [online]. [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/r/PDO/1658/VERSOVANE-KRESBICKY-PRO-KLUKY-A-HOLCICKY.html?fbclid=IwAR2MyK8EInimschfh1bGpfJYgMUcwqssLr9OMYJ-5Flp19-LoliyWFeo3IU>

NOVOTNÁ, Ivana. *Jak pes Logopes připravoval děti na psaní: grafomotorická cvičení pro děti od 4 do 6 let*. 2. vydání. Brno: Edika, 2016. Dětská naučná edice (Edika). ISBN 978-80-266-0989-6.

PENSO, Dorothy E. *Keyboard, Graphie and Handwriting Skills: Helping people with motor disabilities*. 1990. Chapman and Hall, 1990. ISBN 978-0-412-32210-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-717-8029-4.

PUGNEROVÁ, Michaela a Ivana DUŠKOVÁ. *Z předškoláka školákem*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0573-1.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. 2021. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-09-09]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>

ŠMELOVÁ, Eva, Alena PETROVÁ a Eva SOURALOVÁ. *Připravenost dětí k zahájení povinné školní docházky v kontextu současného kurikula*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3345-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-333-9.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-326-0.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
CNS	centrální nervová soustava

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Správné držení psacího náčiní u leváků, u praváků (Bednářová, 2021, s. 50)

Obrázek 2: Násadky (Bednářová, 2021, s. 51)

Obrázek 3: Nesprávné úchopy psacího náčiní (Bednářová, 2021, s. 52)

Obrázek 4: Hlavonožec jako základní zobrazení lidské podstavy (Vágnerová, 2017, s. 49).

Obrázek 5: Hlavonožec s otevřeným trupem (Vágnerová, 2017, s. 53).

Obrázek 6: Kresba postavy mívá v tomto období různé proporce (Vágnerová, 2017, s. 55).

SEZNAM TABULEK

- Tabulka 1: Spontánní kresba u dívky č. 1
- Tabulka 2: Grafomotorické prvky u dívky č. 1
- Tabulka 3: Návyky při kreslení u dívky č. 1
- Tabulka 4: Vizuomotorika u dívky č. 1
- Tabulka 5: Lateralita u dívky č. 1
- Tabulka 6: Spontánní kresba u dívky č. 2
- Tabulka 7: Grafomotorické prvky u dívky č. 2
- Tabulka 8: Návyky při kreslení u dívky č. 2
- Tabulka 9: Vizuomotorika u dívky č. 2
- Tabulka 10: Spontánní kresba u dívky č. 3
- Tabulka 11: Grafomotorické prvky u dívky č. 3
- Tabulka 12: Návyky při kreslení u dívky č. 3
- Tabulka 13: Vizuomotorika u dívky č. 3
- Tabulka 14: Lateralita u dívky č.3
- Tabulka 15: Spontánní kresba u dívky č. 4
- Tabulka 16: Grafomotorické prvky u dívky č. 4
- Tabulka 17: Návyky při kreslení u dívky č. 4
- Tabulka 18: Vizuomotorika u dívky č. 4
- Tabulka 19: Lateralita u dívky č.4
- Tabulka 20: Spontánní kresba u dívky č. 5
- Tabulka 21: Grafomotorické prvky u dívky č. 5
- Tabulka 22: Návyky při kreslení u dívky č. 5
- Tabulka 23: Vizuomotorika u dívky č. 5
- Tabulka 24: Lateralita u dívky č. 5
- Tabulka 25: Spontánní kresba u chlapce č. 1
- Tabulka 26: Grafomotorické prvky u chlapce č. 1
- Tabulka 27: Návyky při kreslení u chlapce č. 1
- Tabulka 28: Vizuomotorika u chlapec č. 1
- Tabulka 29: Lateralita u chlapce č. 1
- Tabulka 30: Spontánní kresba u chlapce č. 2
- Tabulka 31: Grafomotorické prvky u chlapce č. 2
- Tabulka 32: Návyky při kreslení u chlapce č. 2
- Tabulka 33: Vizuomotorika u chlapec č. 2
- Tabulka 34: Lateralita u chlapce č. 2
- Tabulka 35: Spontánní kresba u chlapce č. 3
- Tabulka 36: Grafomotorické prvky u chlapce č. 3
- Tabulka 37: Návyky při kreslení u chlapce č. 3
- Tabulka 38: Vizuomotorika u chlapec č. 1
- Tabulka 39: Lateralita u chlapce č. 3
- Tabulka 40: Spontánní kresba u chlapce č. 4
- Tabulka 41: Grafomotorické prvky u chlapce č. 4
- Tabulka 42: Návyky při kreslení u chlapce č. 4
- Tabulka 43: Vizuomotorika u chlapec č. 4
- Tabulka 44: Lateralita u chlapec č. 4
- Tabulka 45: Spontánní kresba u chlapce č. 1
- Tabulka 46: Grafomotorické prvky u chlapce č. 1
- Tabulka 47: Návyky při kreslení u chlapce č. 5

Tabulka 48: Vizuomotorika u chlapce č. 5

Tabulka 49: Lateralita u chlapce č. 5

SEZNAM PŘÍLOH

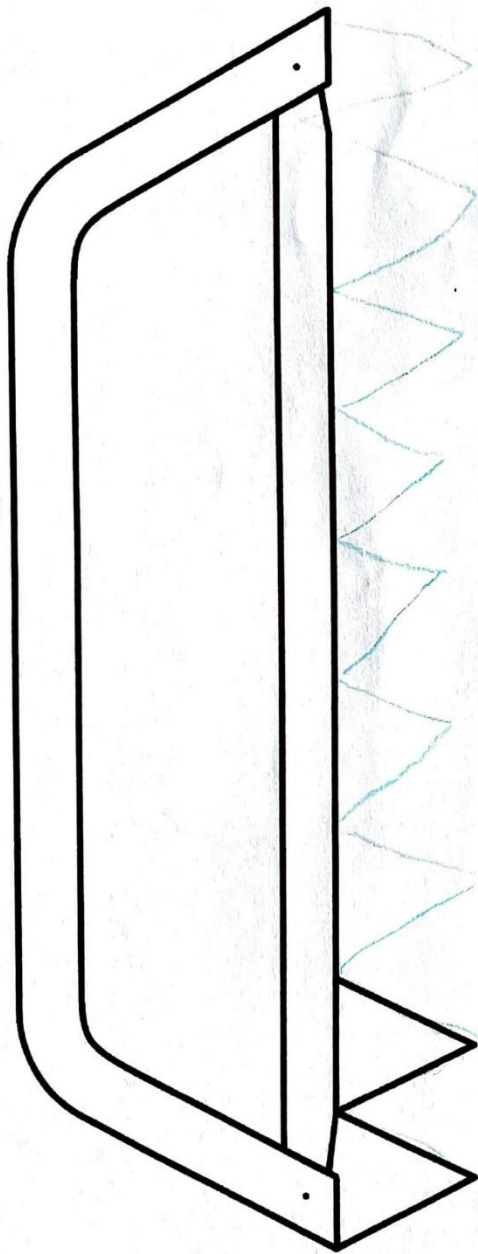
Příloha 1: Dívka 1	81
Příloha 2: Dívka 1	82
Příloha 3: Dívka 1	83
Příloha 4: Dívka 2	84
Příloha 5: Dívka 2	85
Příloha 6: Dívka 2	86
Příloha 7: Dívka 3	87
Příloha 8: Dívka 3	88
Příloha 9: Dívka 3	89
Příloha 10: Dívka 4	90
Příloha 11: Dívka 4	91
Příloha 12: Dívka 4	92
Příloha 13: Dívka 5	93
Příloha 14: Dívka 5	94
Příloha 15: Dívka 5	95
Příloha 16: Chlapec 1	96
Příloha 17: Chlapec 1	97
Příloha 18: Chlapec 2	98
Příloha 19: Chlapec 2	99
Příloha 20: Chlapec 2	100
Příloha 21: Chlapec 2	101
Příloha 22: Chlapec 3	102
Příloha 23: Chlapec 3	103
Příloha 24: Chlapec 3	104
Příloha 25: Chlapec 4	105
Příloha 26: Chlapec 4	106
Příloha 27: Chlapec 4	107
Příloha 28: Chlapec 5	108
Příloha 29: Chlapec 5	109
Příloha 30: Chlapec 5	110
Příloha 31 (Novotná, 2016, s. 26)	111
Příloha 32 (Novotná, 2016, s. 11)	112
Příloha 33 (Bednářová, 2012, s. 7).....	113
Příloha 34 (Bednářová, 2012, s. 17).....	114
Příloha 35 (Bednářová, 2018, s. 17).....	115
Příloha 36 (Bednářová, 2018, s. 36).....	116
Příloha 37 (Pugnerová, 2019, s. 112).....	116
Příloha 38 (Pugnerová, 2019, s. 116).....	116

Příloha 1: Dívka 1

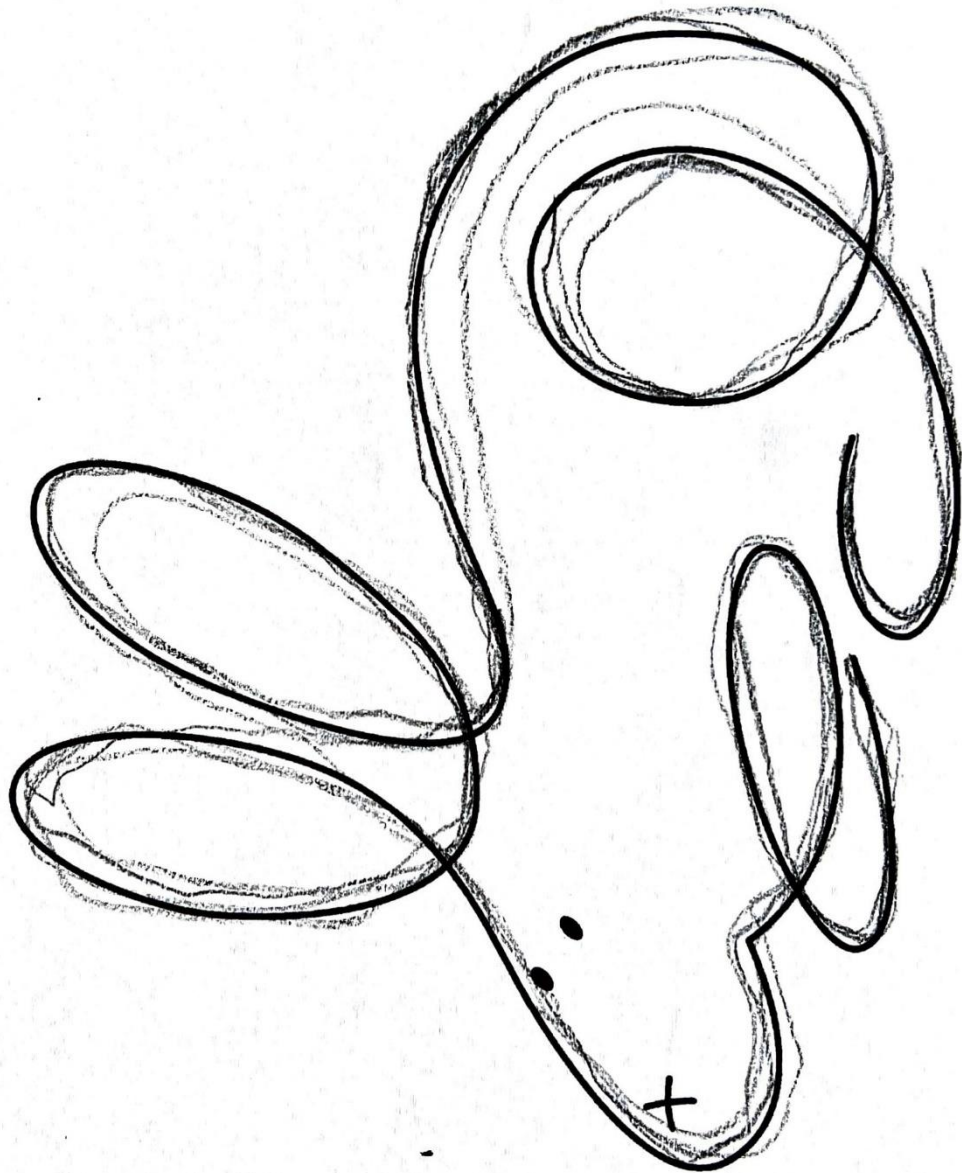

G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozcvičovací cviky)

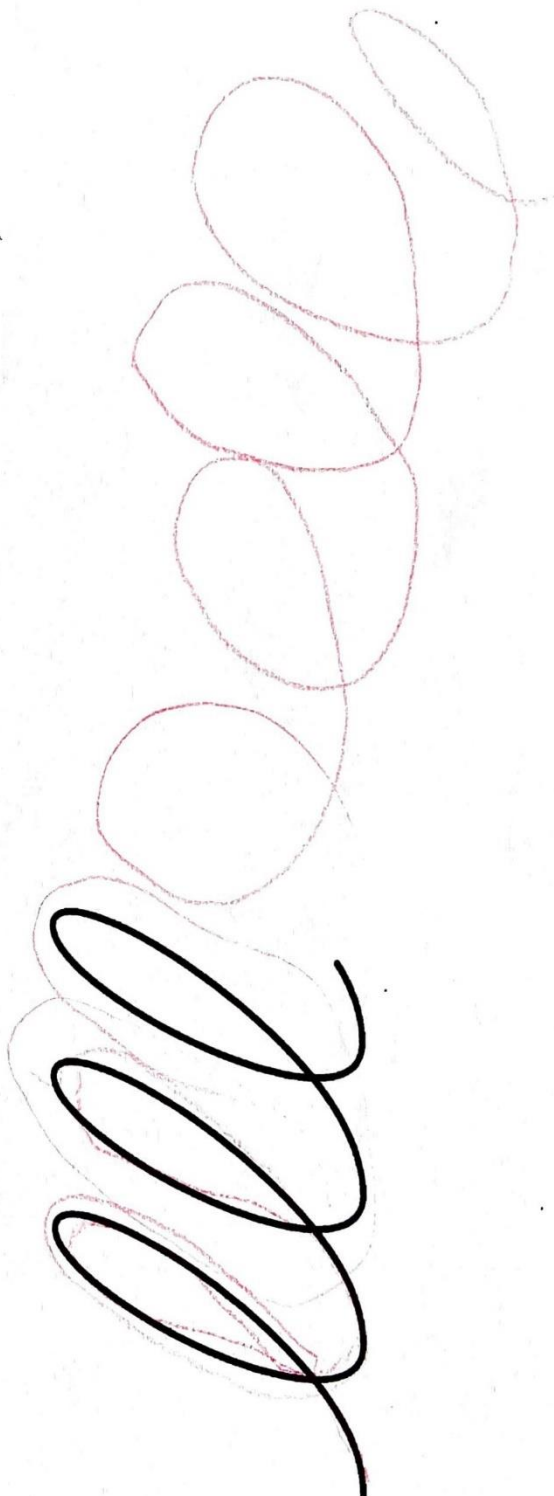
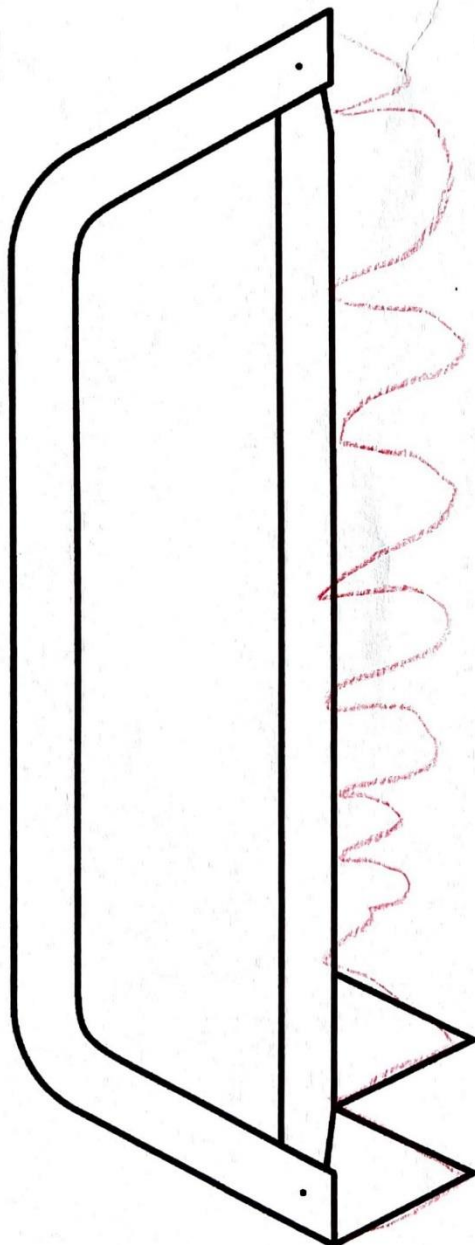

Příloha 4: Dívka 2

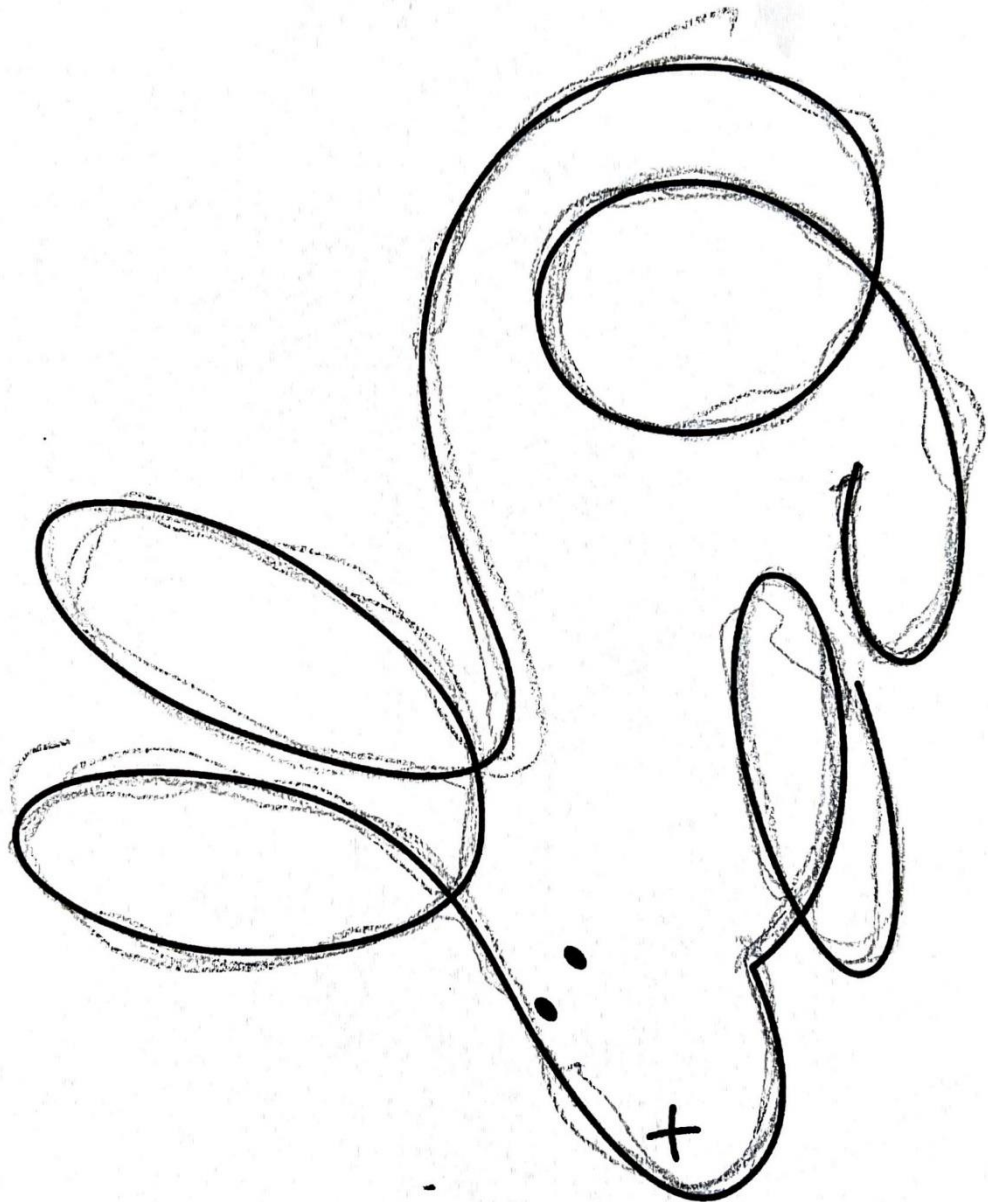

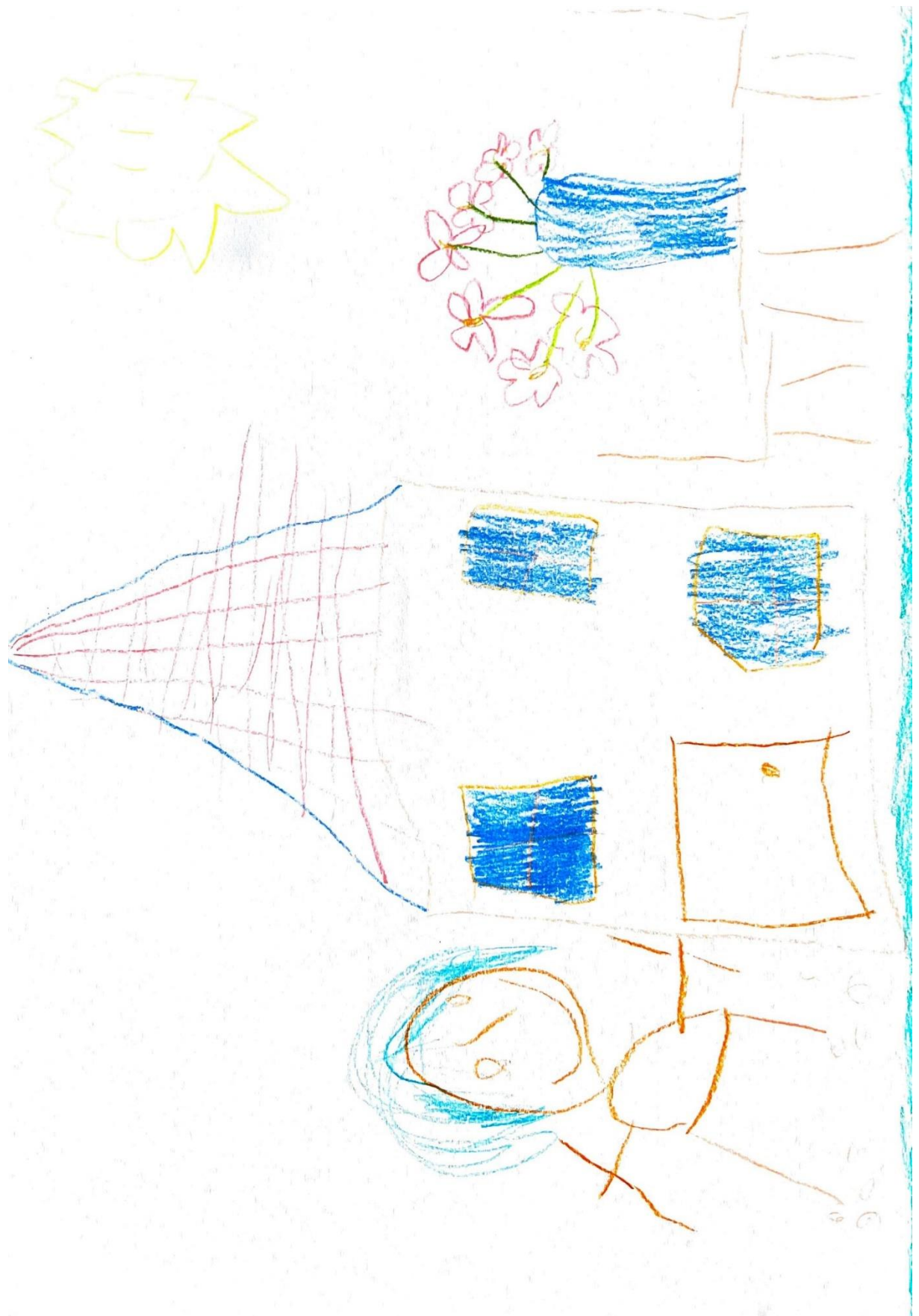
G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozvíčovací cviky)

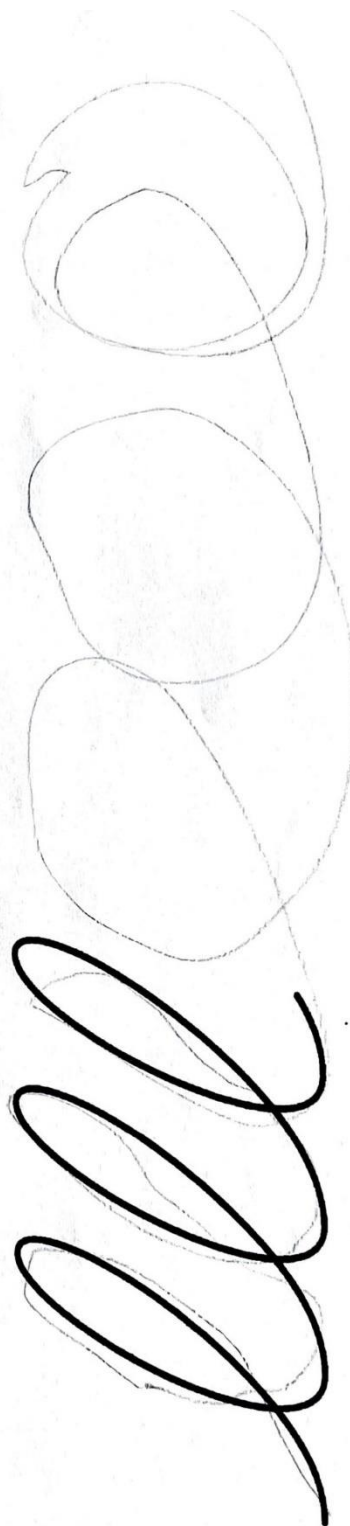
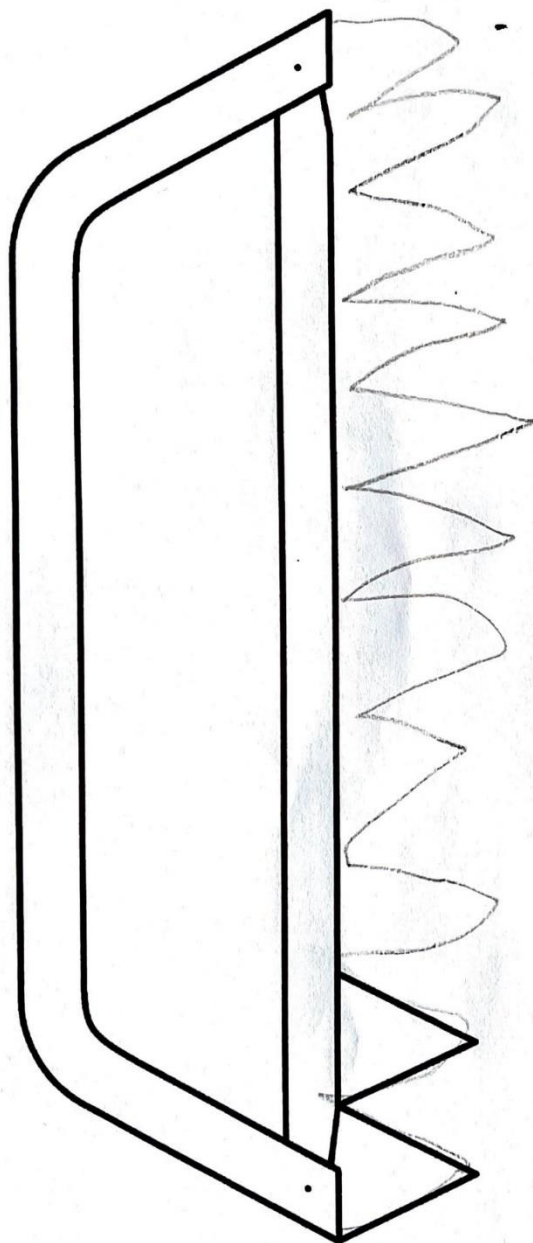

Příloha 7: Dívka 3

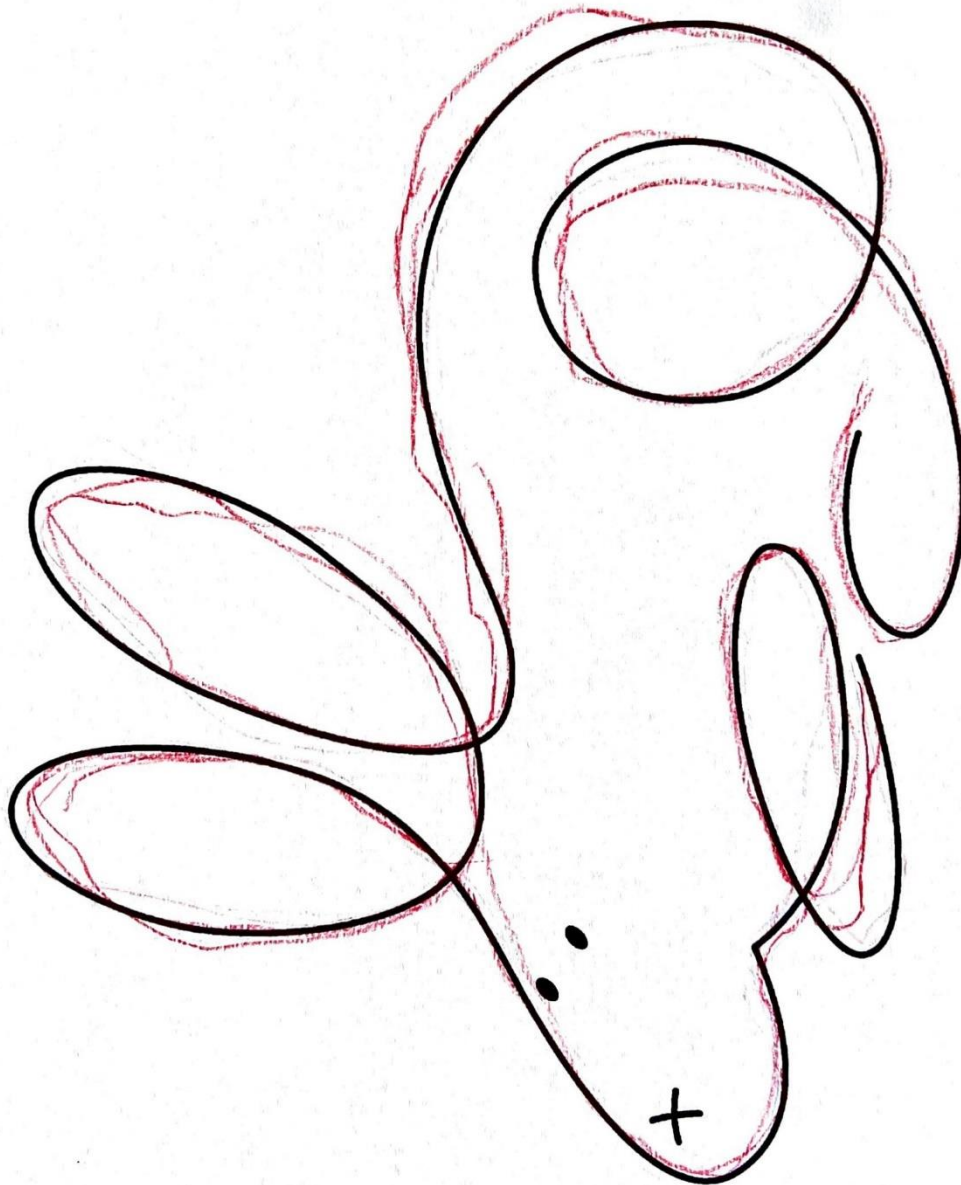

G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozvíčovací cviky)

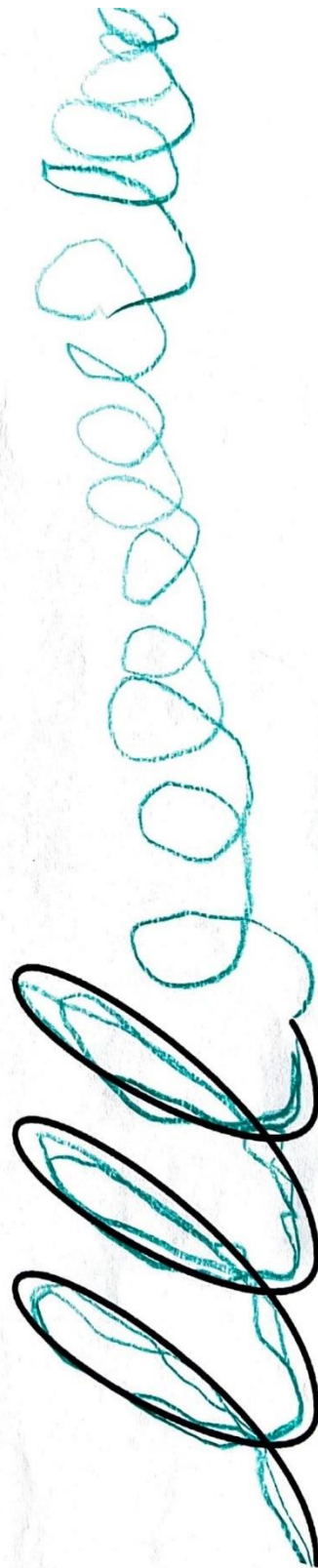
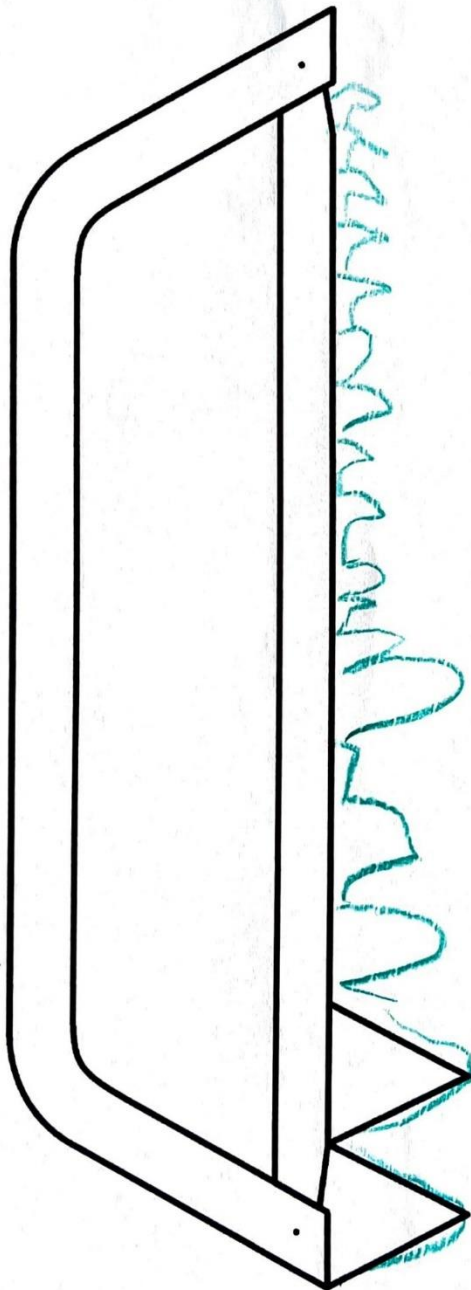

Příloha 10: Dívka 4

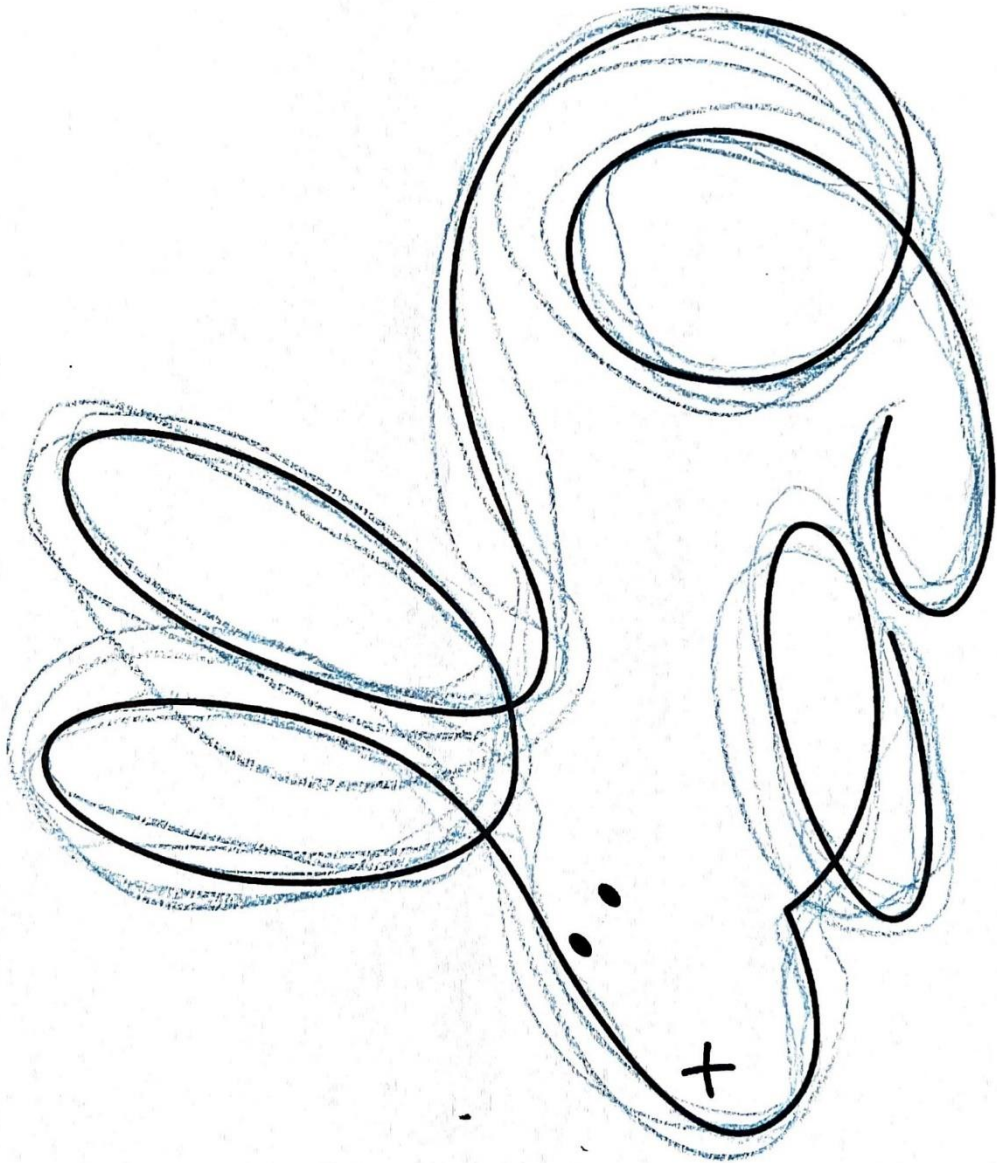
G5, 6: Grafomotorické prvky

JUL

G11: Jedna linie (rozcvičovací cviky)

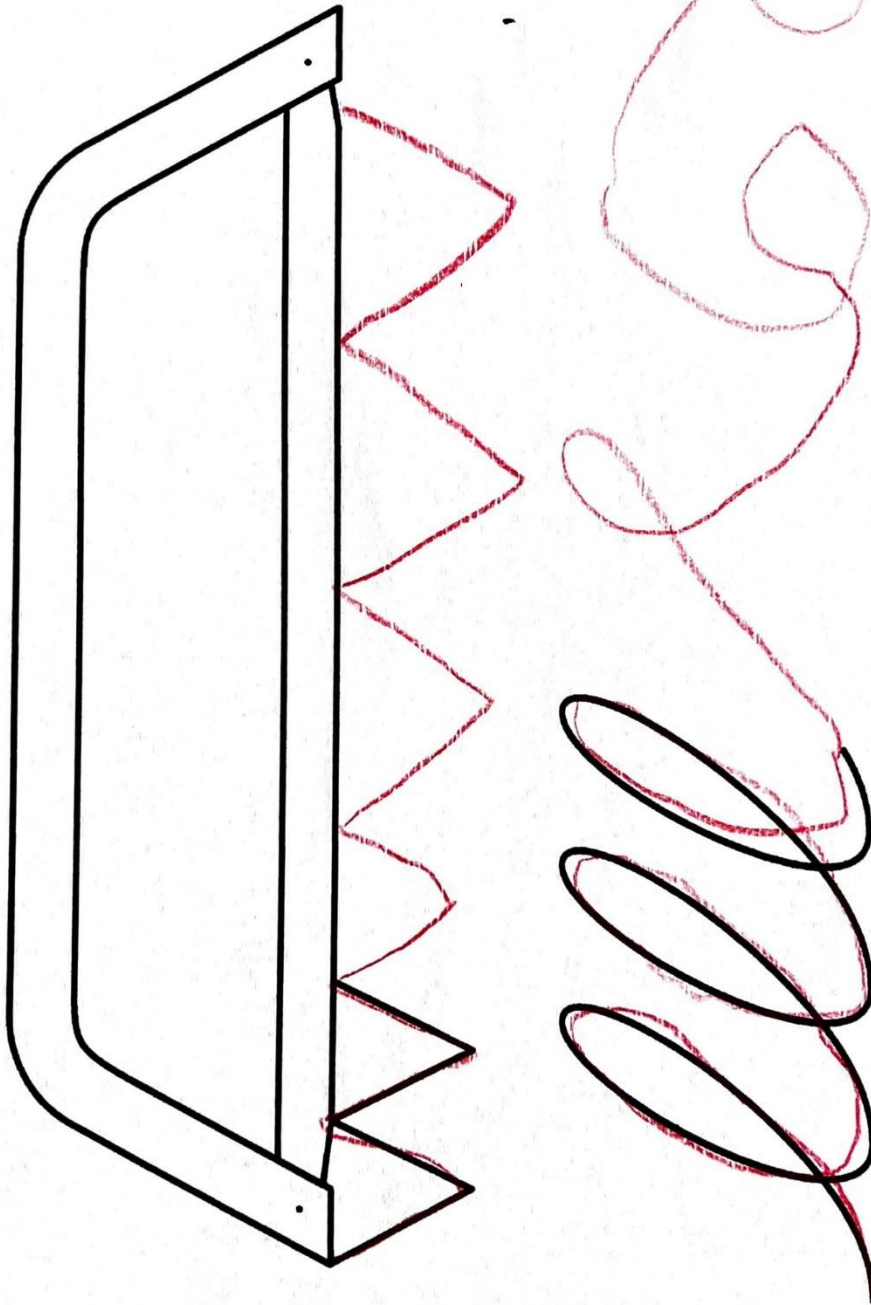

Příloha 13: Dívka 5

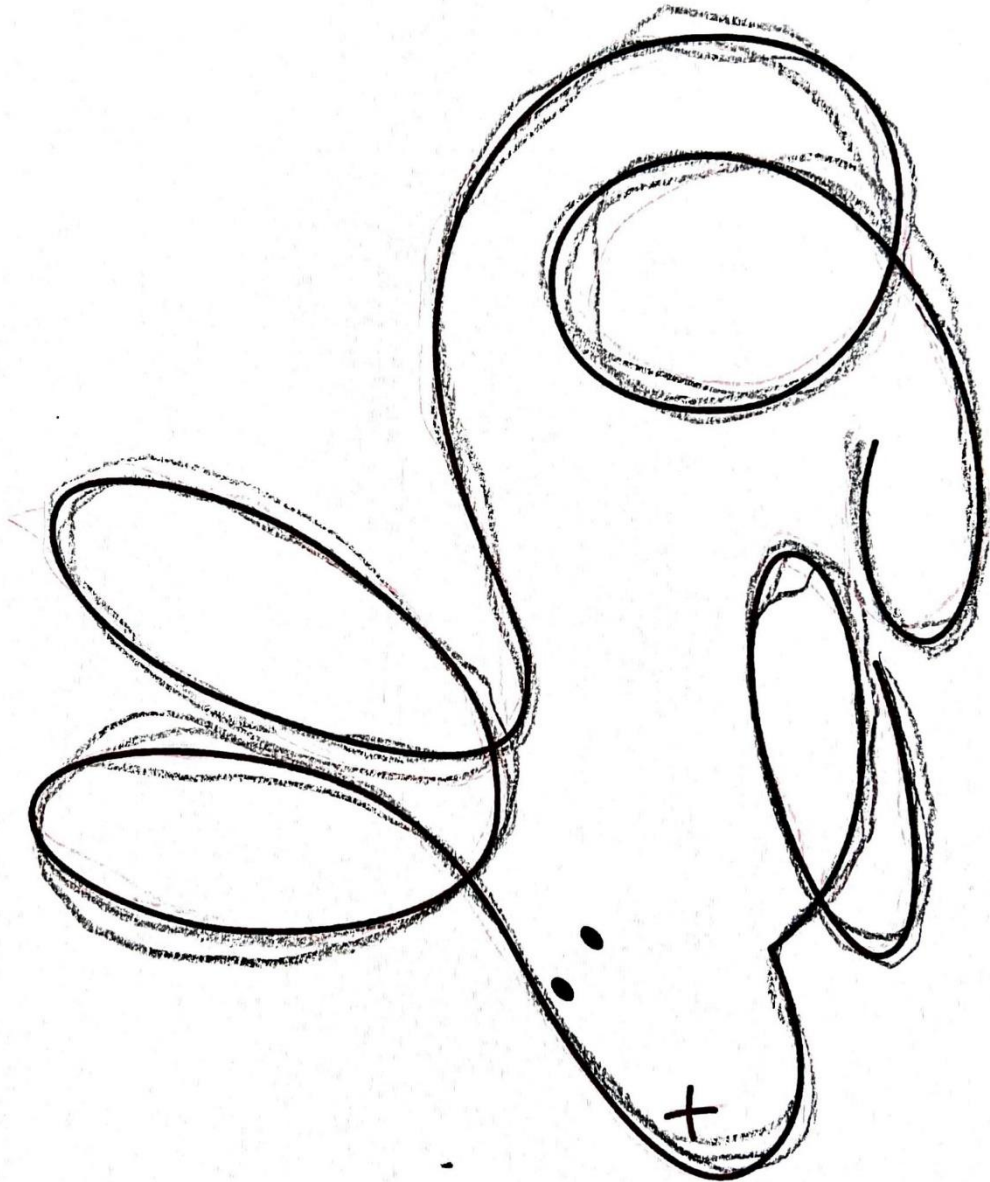

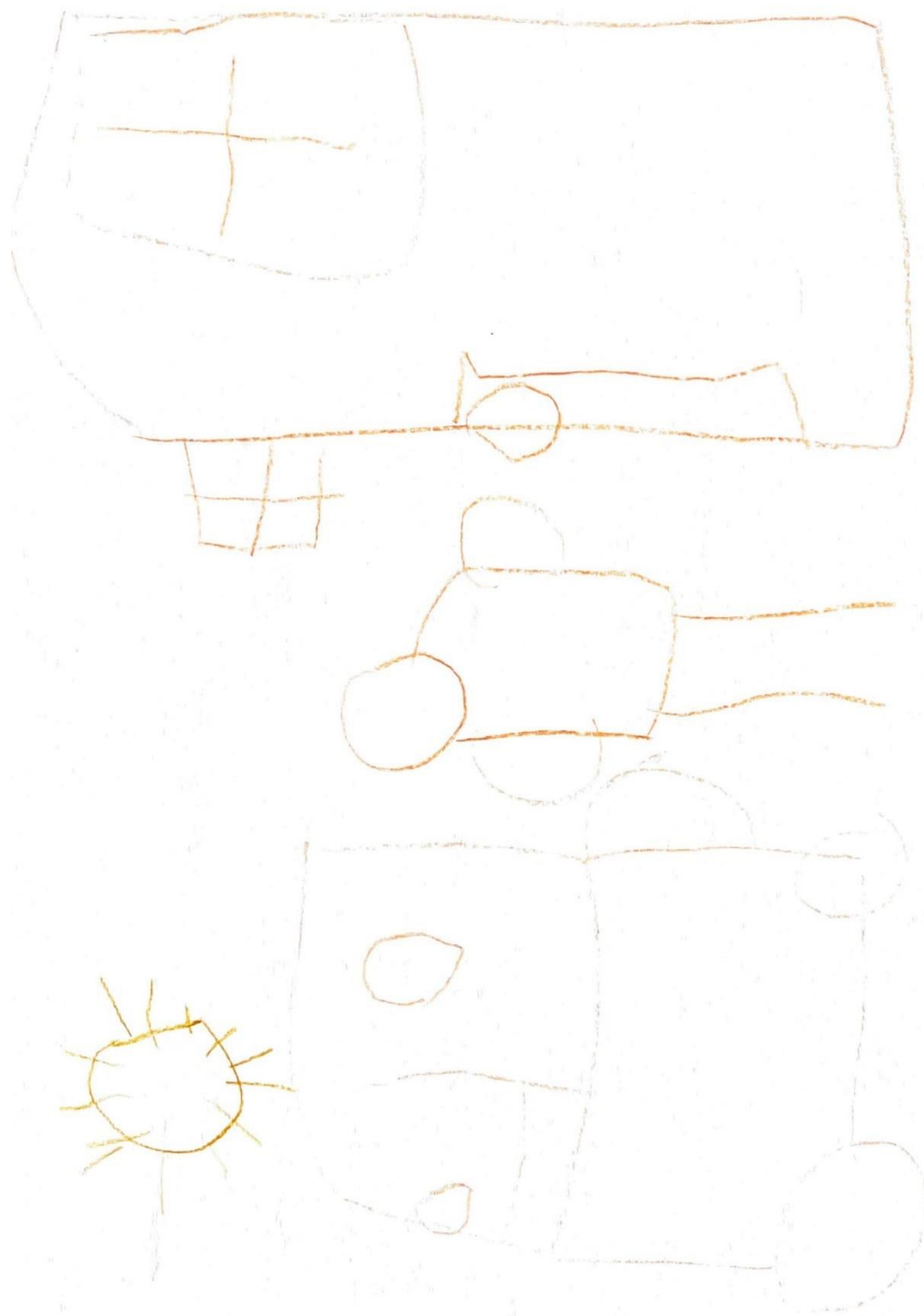
G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozcvičovací cviky)

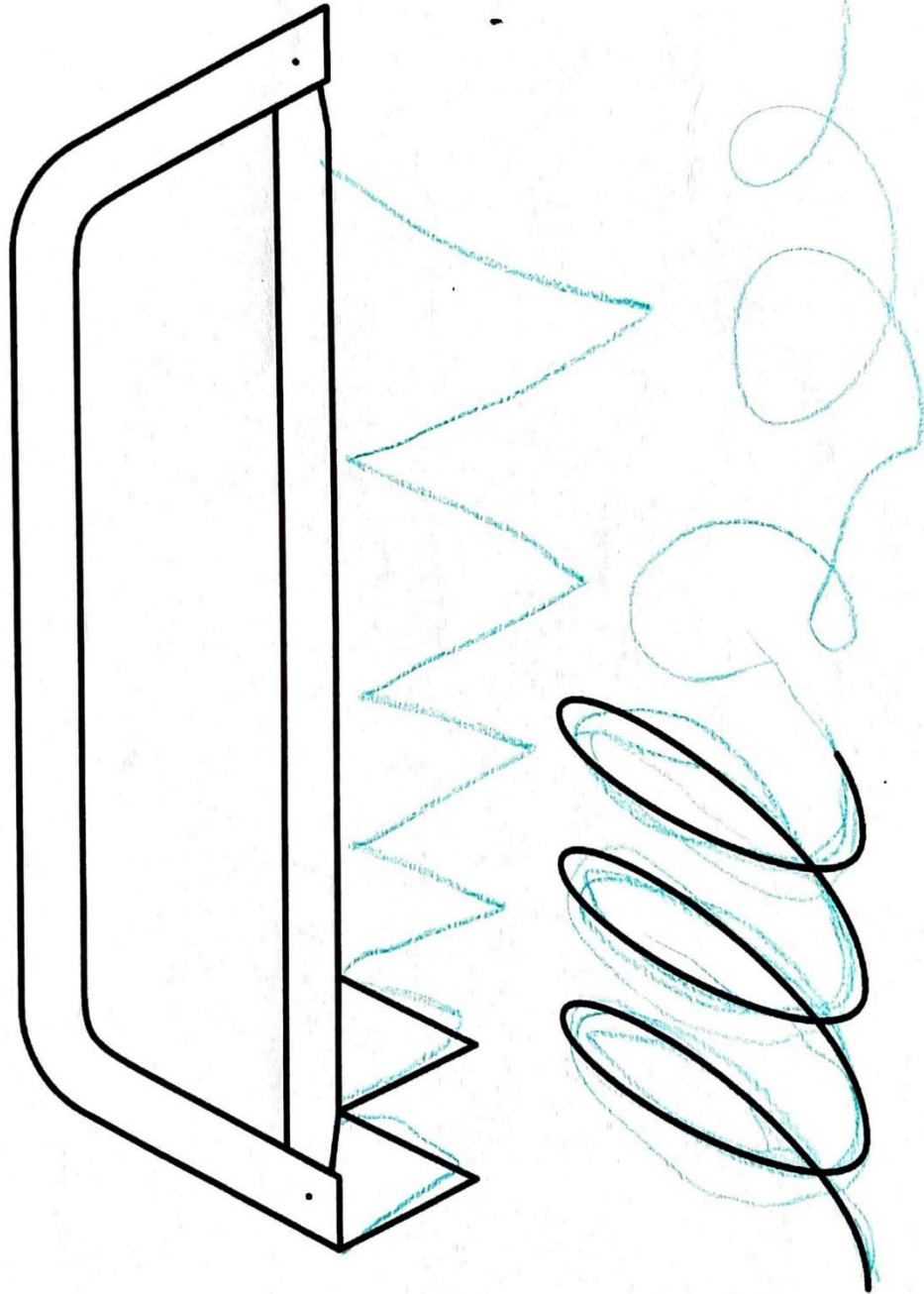

Příloha 16: Chlapec 1

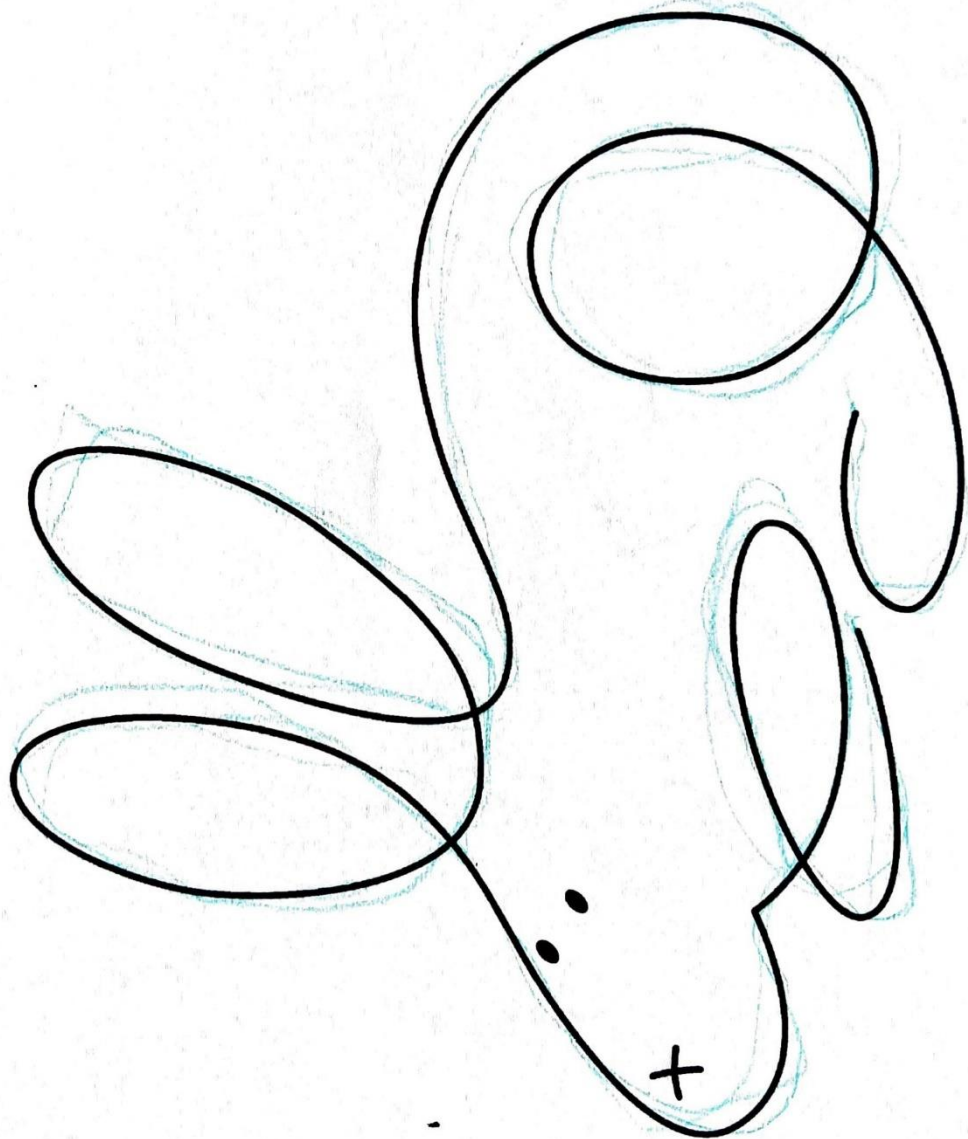

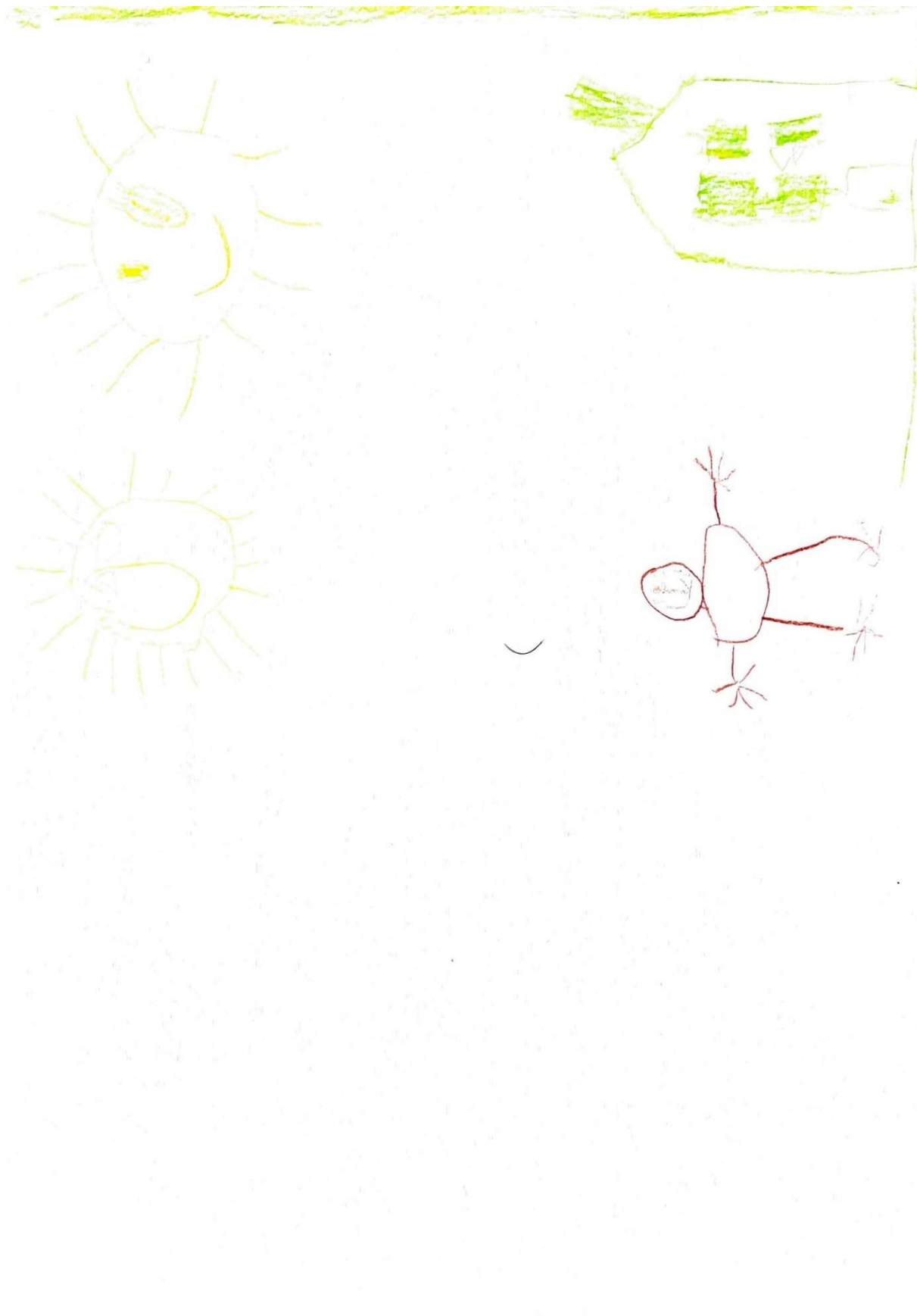
G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozcvičovací cviky)

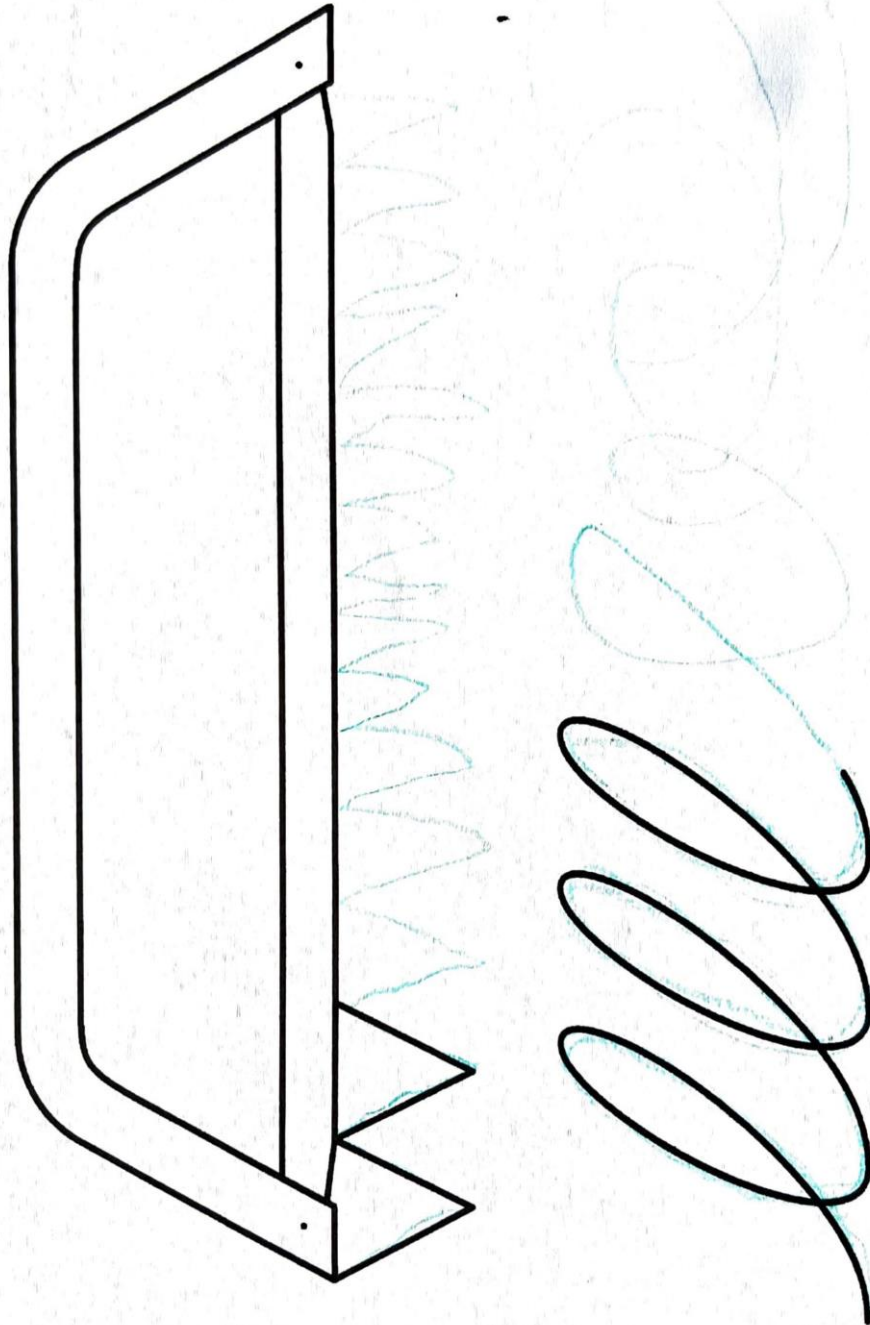

Příloha 19: Chlapec 2

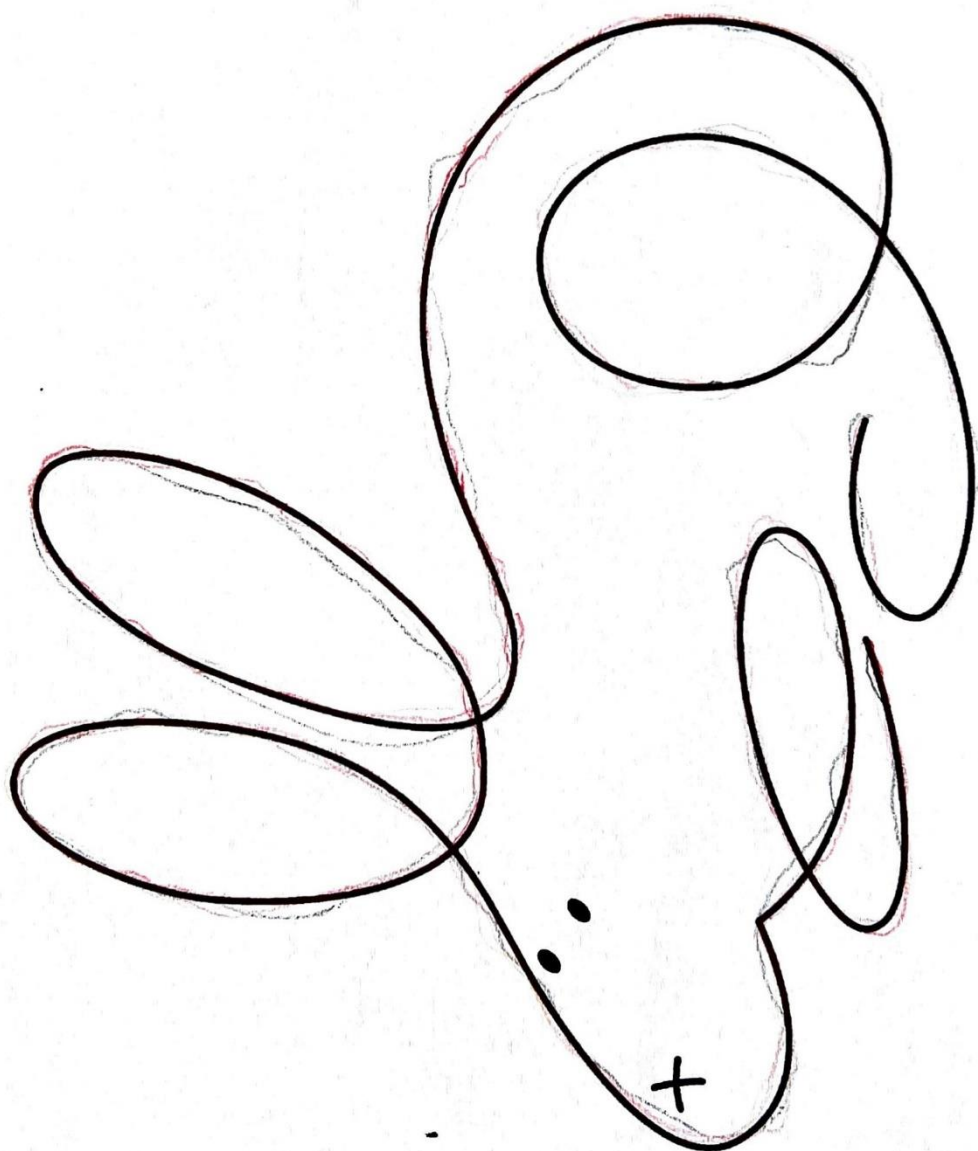

G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozcvičovací cviky)

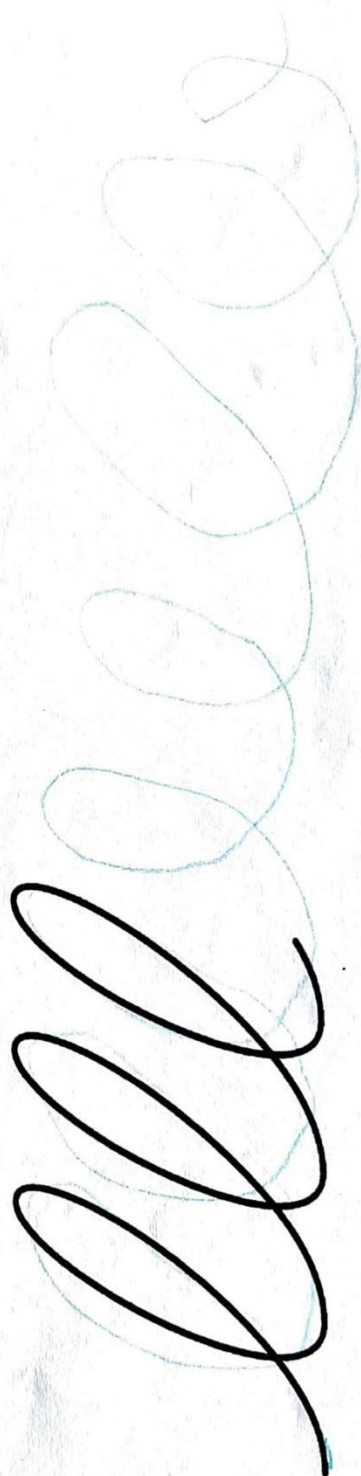
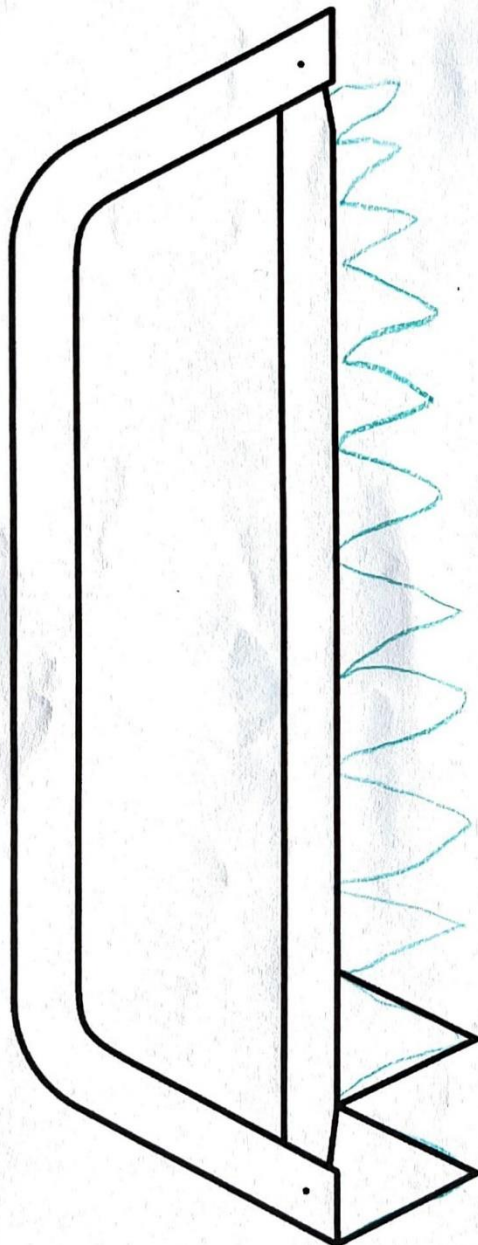
Příloha 21: Chlapec 2

Příloha 22: Chlapec 3

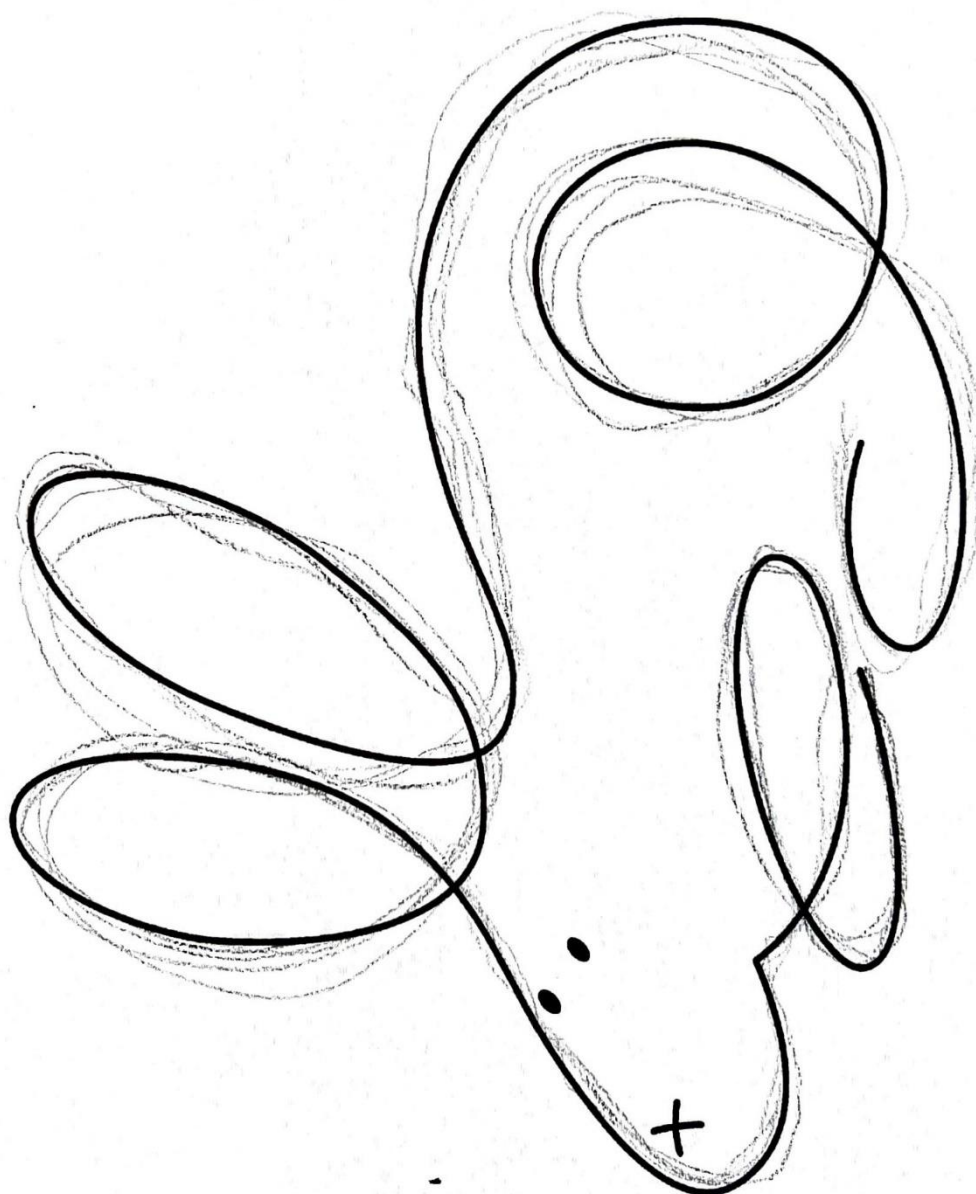

G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozvíčovací cviky)

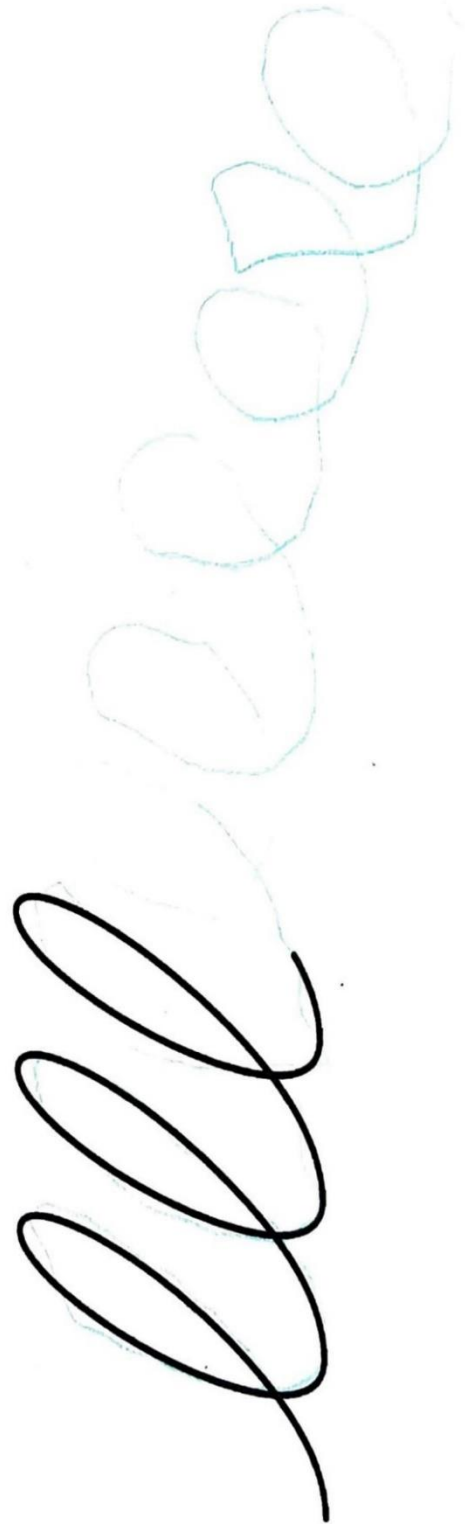
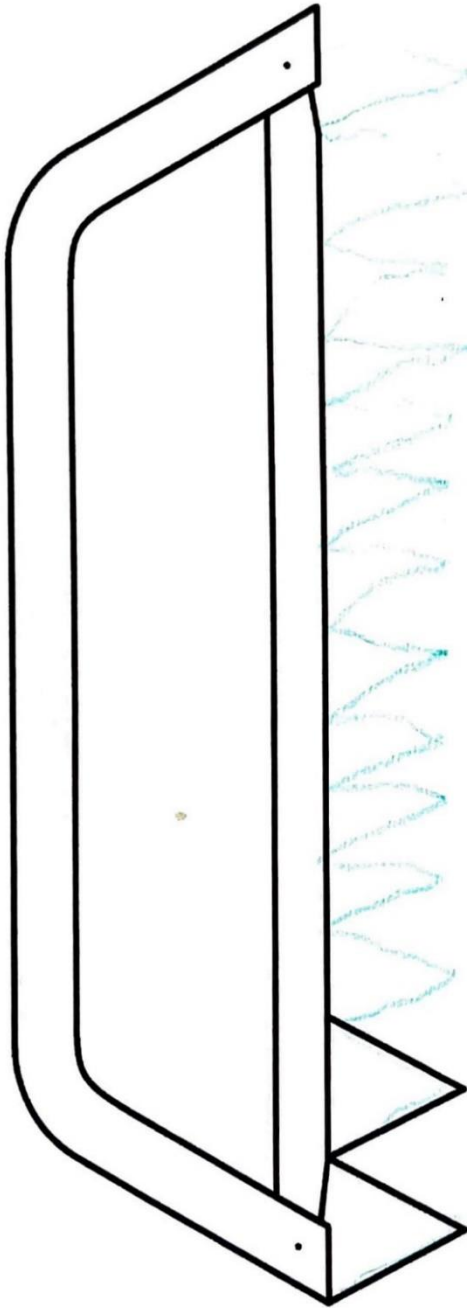

Příloha 25: Chlapec 4

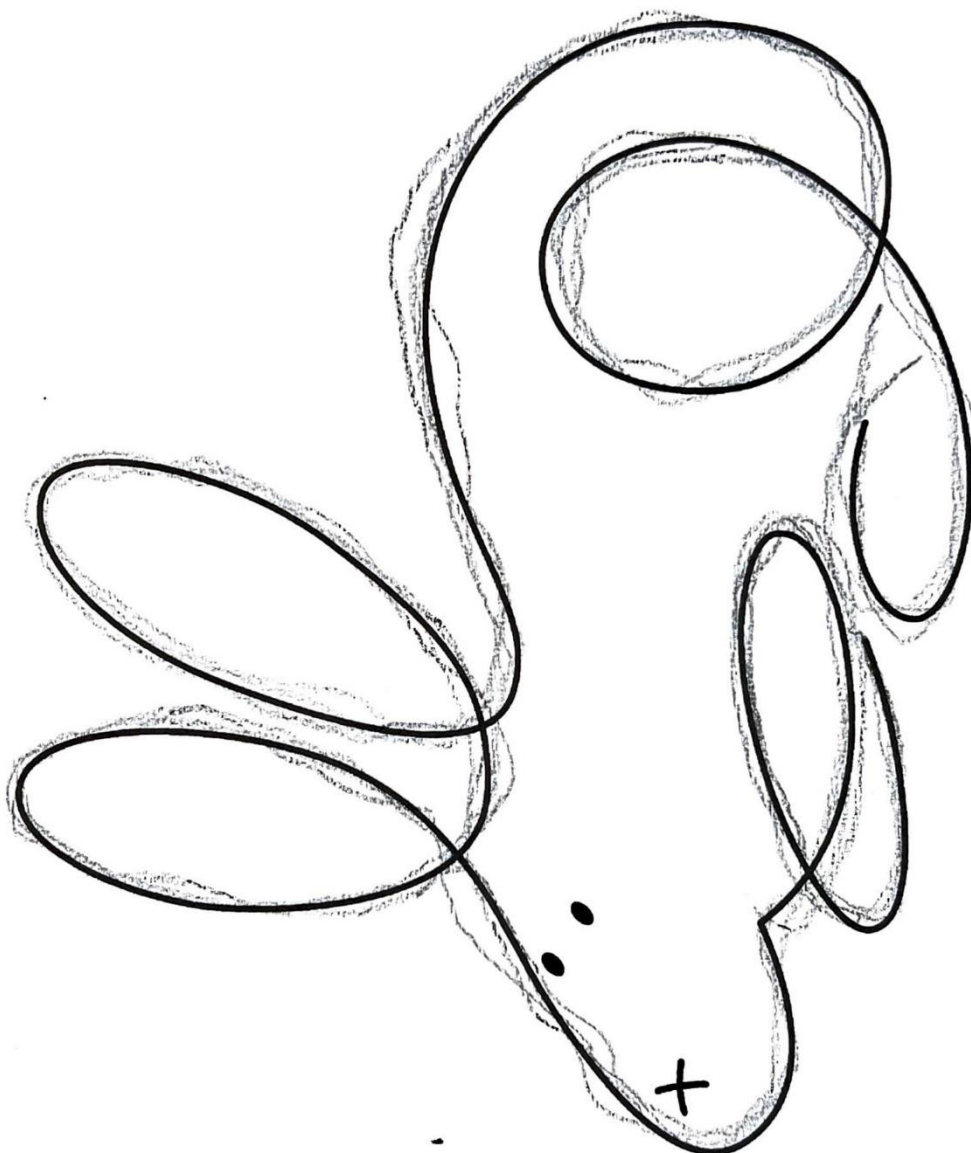

G5, 6: Grafomotorické prvky

G11: Jedna linie (rozcvičovací cviky)

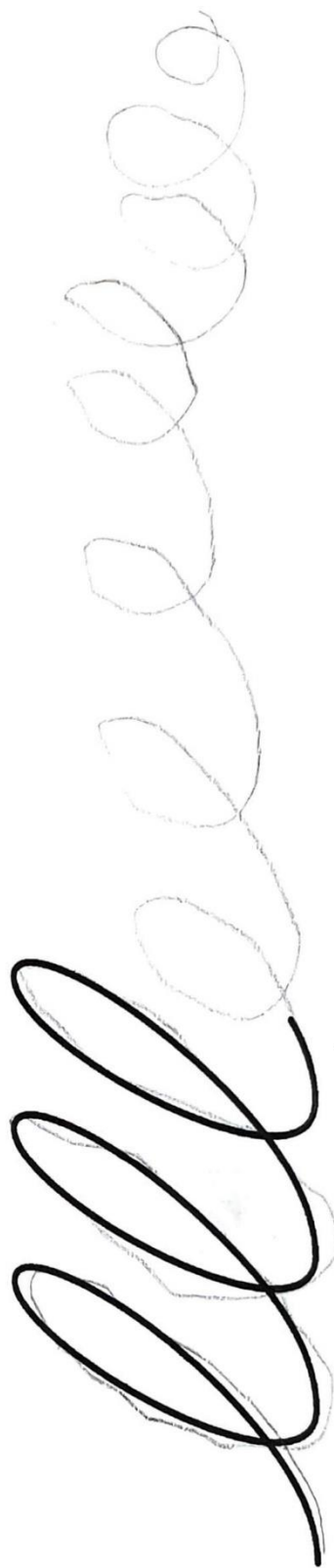
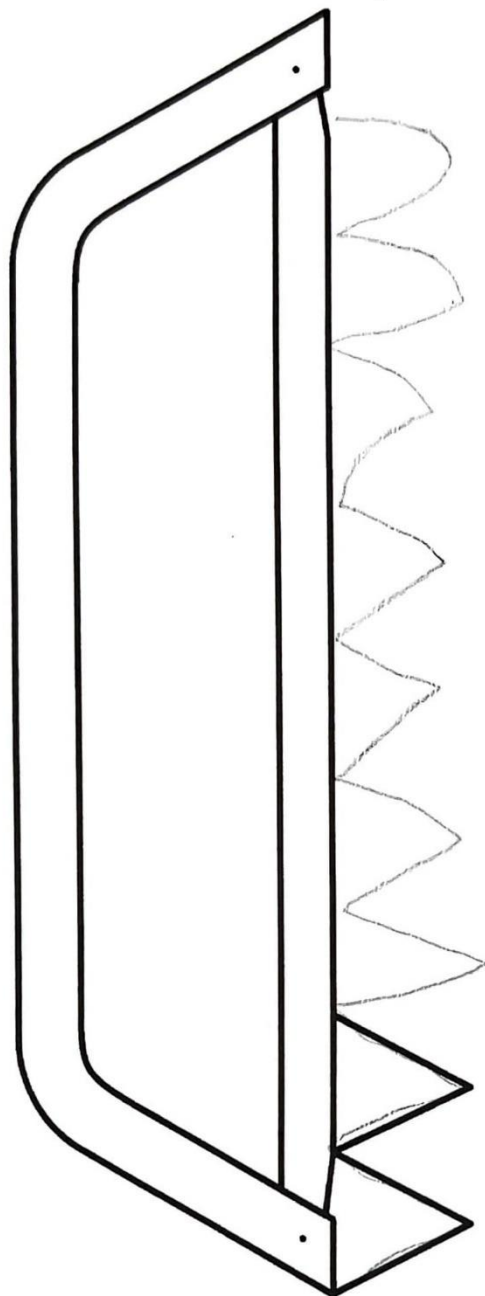
Příloha 27: Chlapec 4

Příloha 28: Chlapec 5

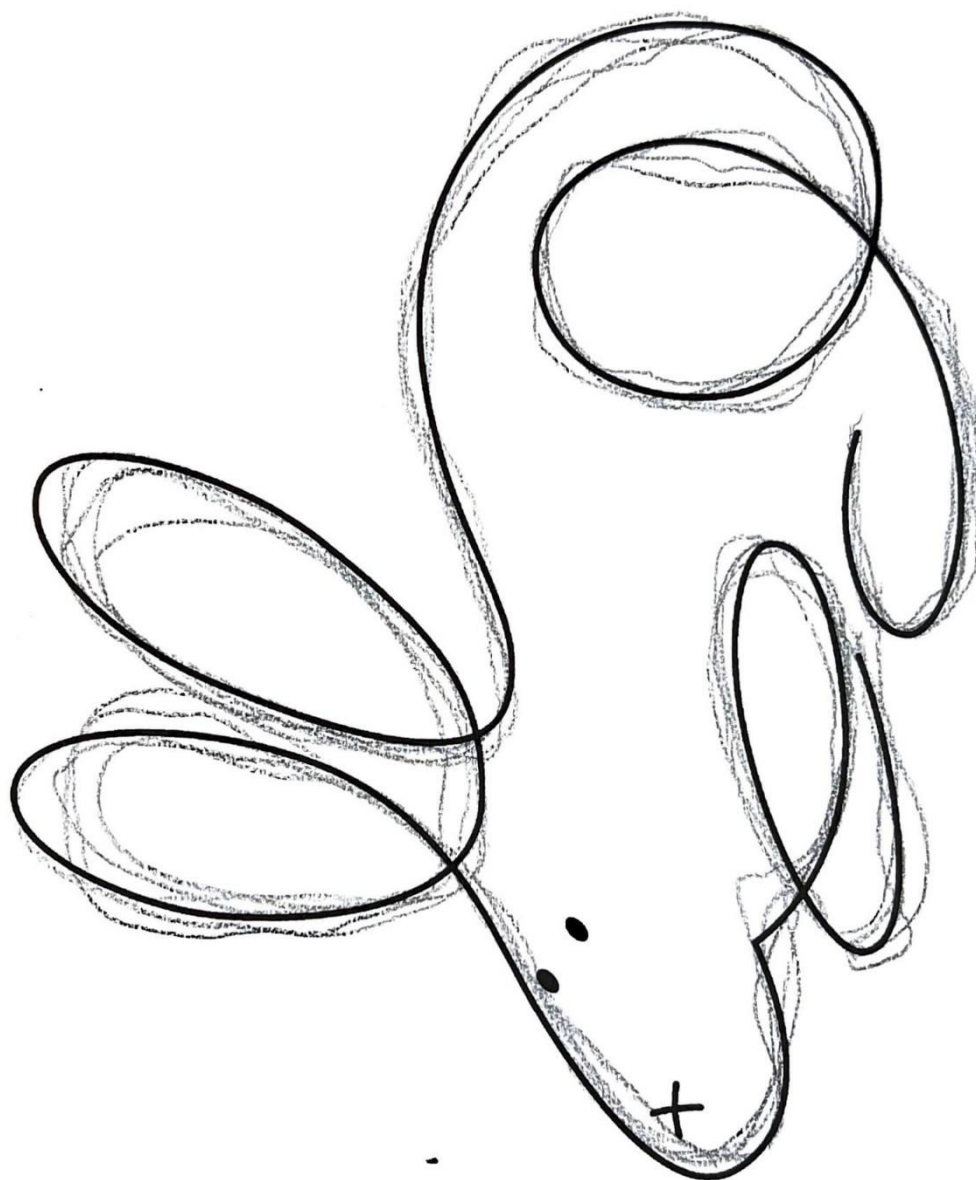

G5, 6: Grafomotorické prvky

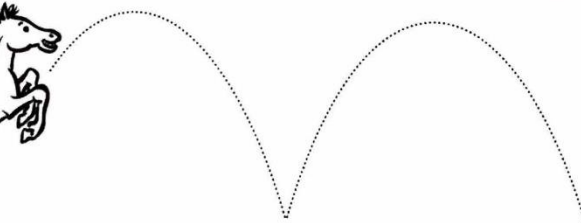
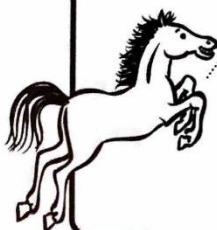
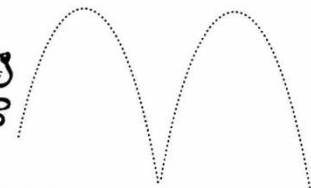

G11: Jedna linie (rozvíčovací cviky)

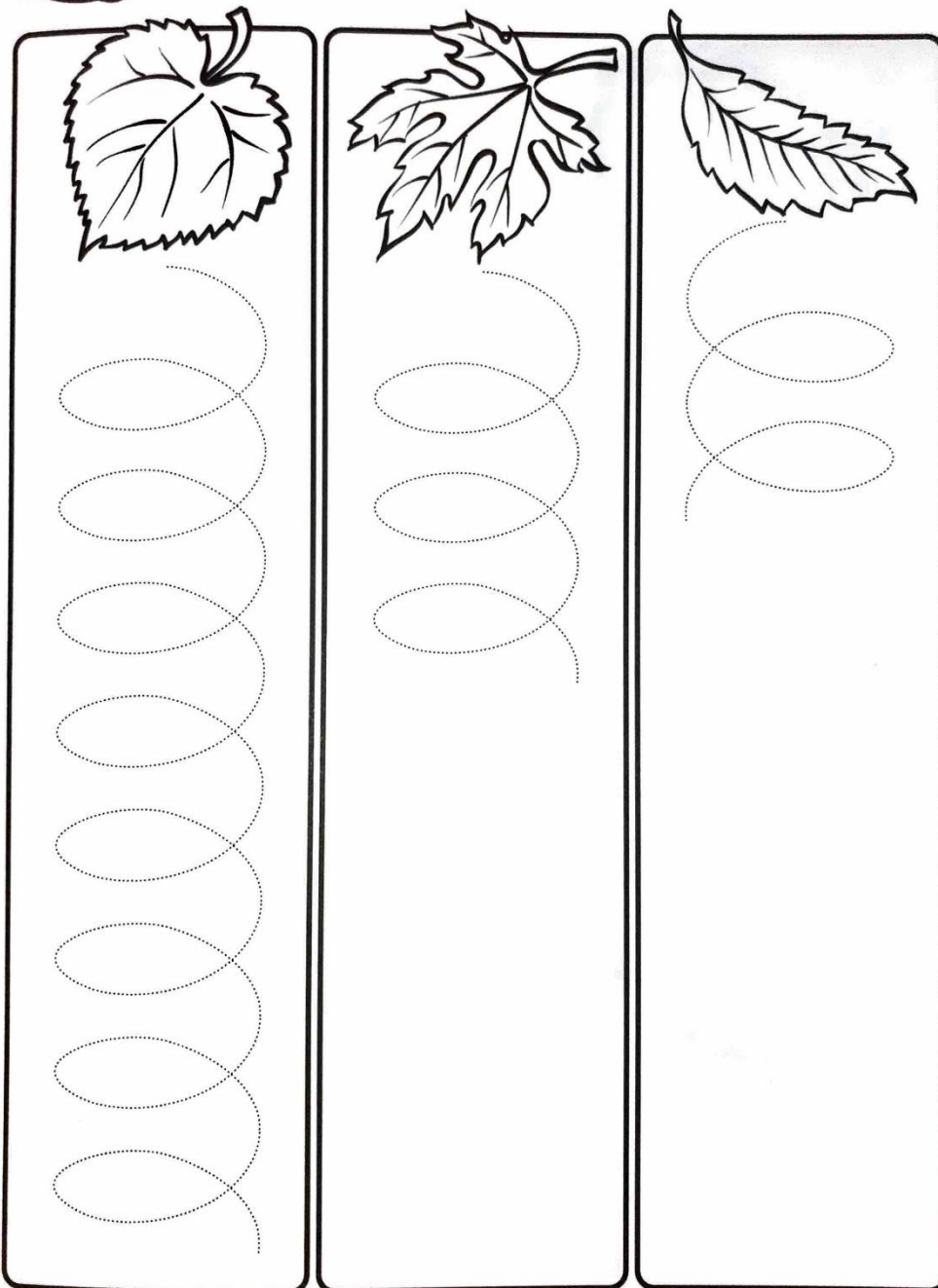

Konečně skončila zima a začíná jaro.
I zvířátka si radostí vesele poskakují.
Některá zvířátka dělají malé a jiná velké skoky.
Vyznačte tužkou skoky těchto zvířátek.
Můžete si při tom říkat: hop, hop, hop...

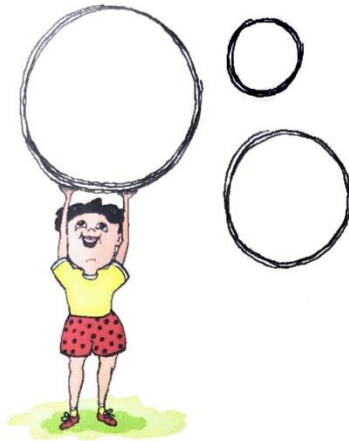

Nastal chladný listopad.
Víteř fouká ostořest a začíná padat listí.
Když budete pozorovat padající listí, tak uvidíte,
že padá krouživými pohyby.
Naznačte, jak listí padá.

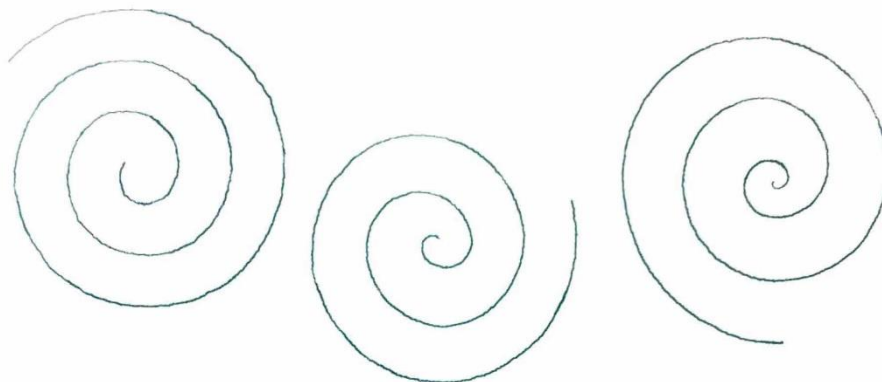
„Na zahradě by měly být i míče,“ chtěla Máňa Pepíkovi udělat radost. Tužky architekta Cihličky se zasnily a začaly vzpomínat: „ To když jsme byly v Anglii, tam bylo míčů. S velkými míči hráli kopanou, s menšími kriket a s malými míčky golf.“
„Hodně míčů, to by Pepík také měl mít, aby si měl s čím hrát.“

Každý kruh opakovaně obtahujeme. Zpočátku je vhodné kreslit kruhy ve větším tvaru na velký papír. Základní pohyb paže u velkých kruhů vychází z ramenního kloubu, přes loket, zápěstí. Později kreslíme kruhy různých velikostí. Při kresbě dbáme, aby dítě nevyvracelo ruku v zápěstí.

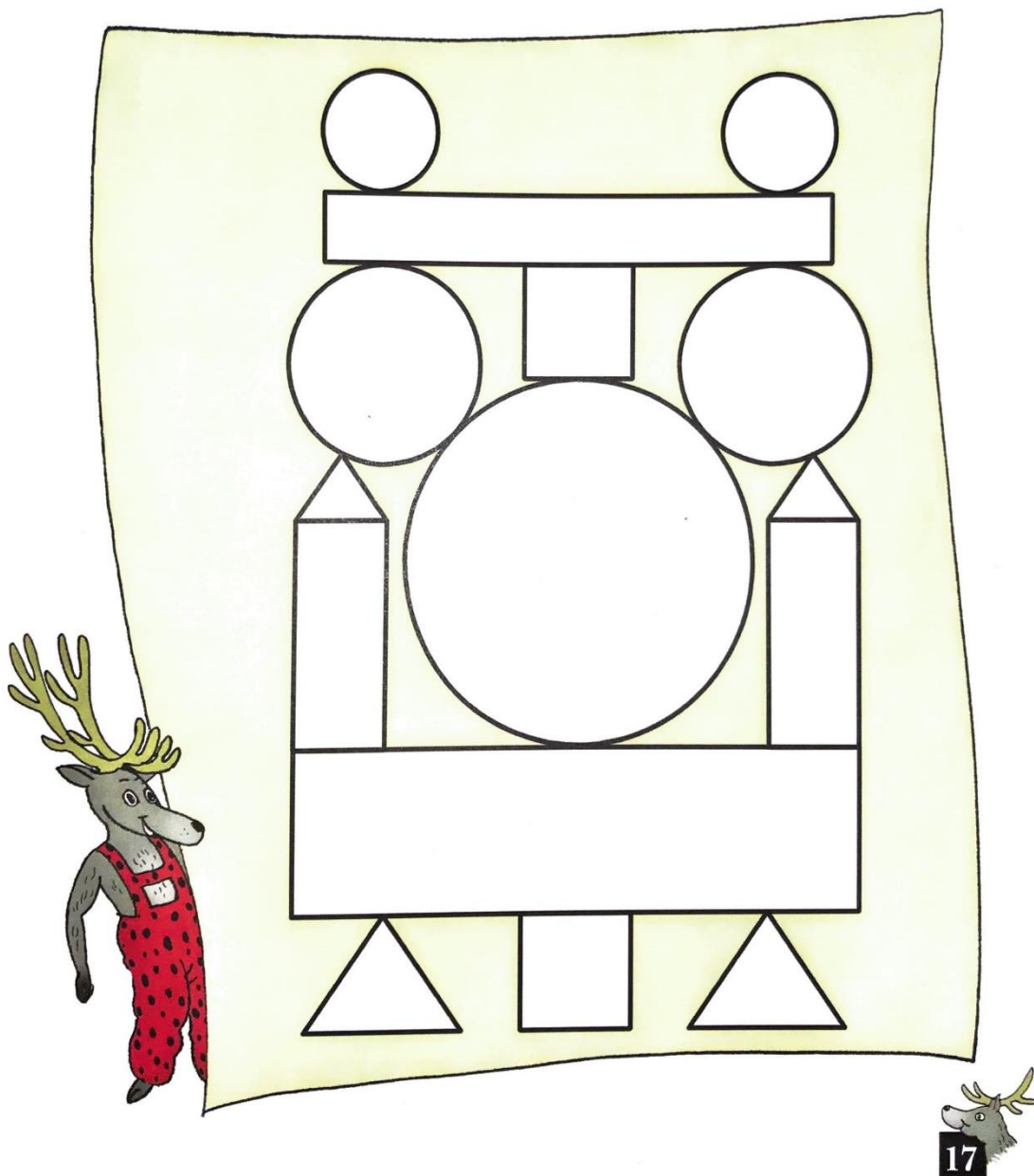
„To bludiště je skoro jako hlemýždi,“ zdálo se tužkám. „Hlemýždě my také dovedeme dobře kreslit.“

U spirál dbáme, aby se jednotlivé linie vzájemně nepřekrývaly. Jestliže se dítěti nepodaří dodržet odstup od předchozí čáry, je vhodné kresbu ukončit a začít spirálu novou. Zpočátku může být náročný zejména střed spirály. Proto jej můžeme předkreslit, dítě předkreslený střed spirály obtáhne a plynule pokračuje zvětšováním spirály.

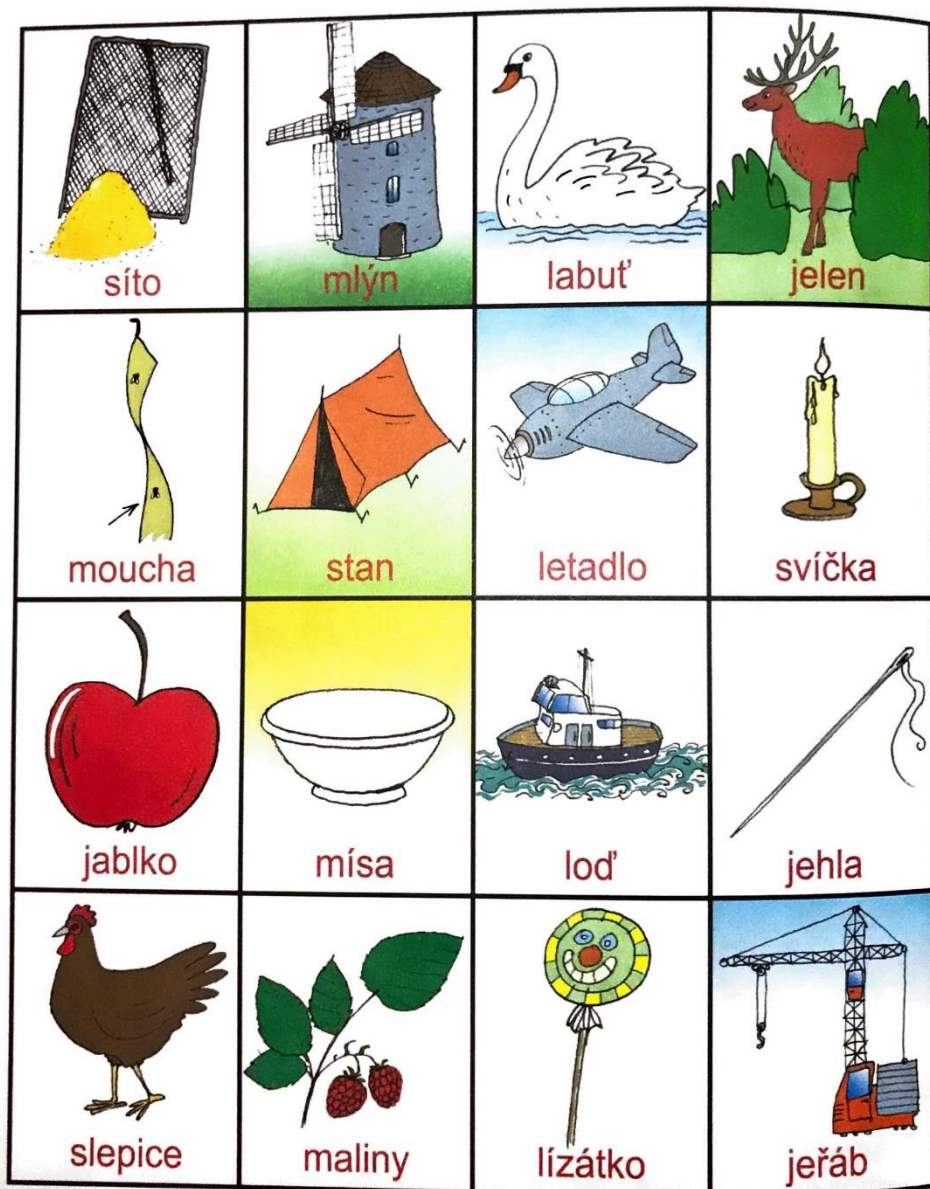
„Ale to jsme měli být dávno doma,“ zhrzila se pastelka Máňa. „To jsme měli,“ přidal se medvídek Pavlík. „Ale když jsem zabloudil, tak jsem domů netrefil.“ „Teď už nikdo snad nezabloudí,“ řekl sob Bob. „Něco vám dám s sebou domů. Až se vyspíte, tak můžete nejmenší kruhy vybarvit zeleně, největší kruh hnědě, některé trojúhelníky modře, všechny čtverce červeně a dva obdélníky žlutě,“ myslel na kamarády Bob.

Matematické představy, prostorová orientace. Dítě vyhledává a vybarvuje tvary. Po vybarvení se ptáme, který tvar je vpravo nahoře, který je uprostřed, vlevo dole, které tvary jsou vlevo, které dole... Jednotlivé tvary může dítě spočítat, porovnávat jejich velikost.

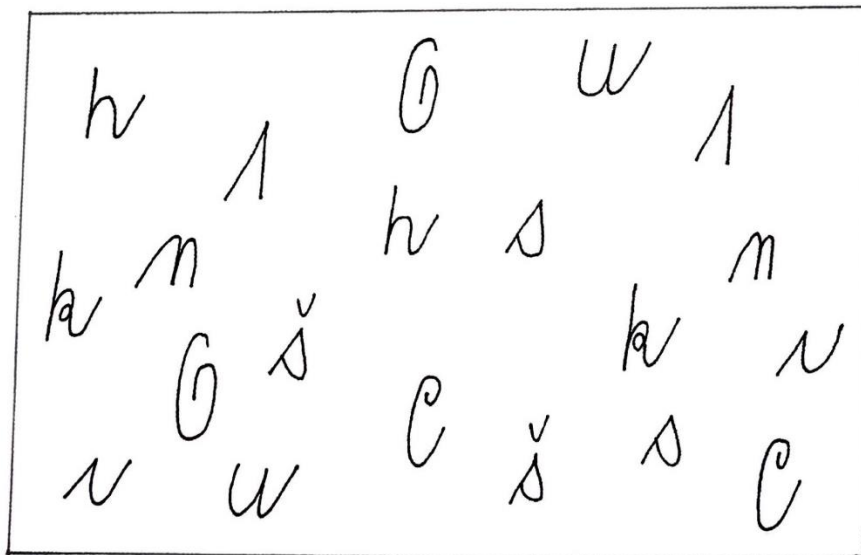
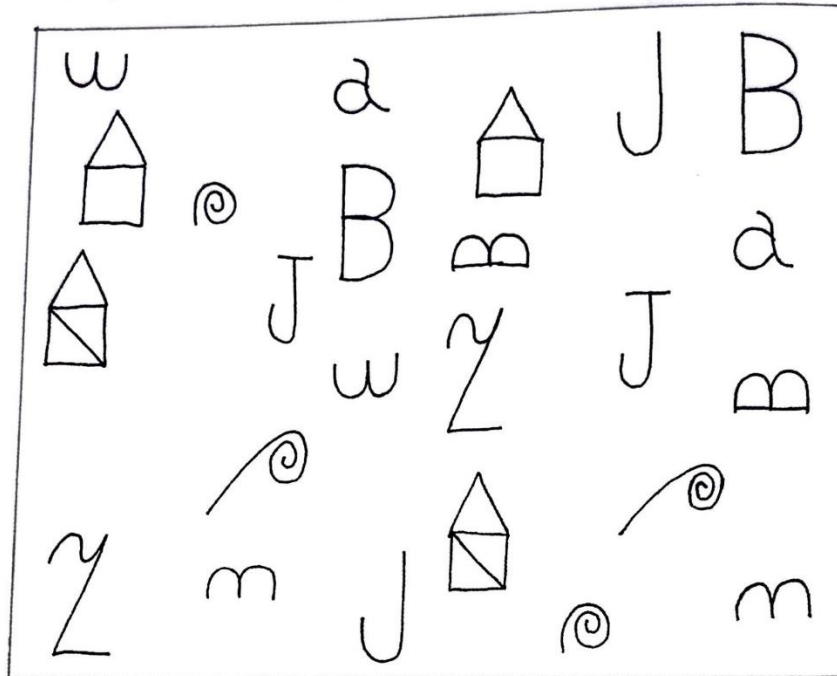

Hledání opaků zvířátka zaujalo. Pro krtka Barboru bylo trochu těžké, ale pastelka Máňa mu se vším pomohla, a tak se bavil i Barbora. Když Punťa viděl, jak to všem jde, byl hned pro pokračování: „Než se dáme do hledání klíčů, můžeme si zahrát ještě jednu hru. Budeme hledat slova, která začínají stejnou hláskou.“

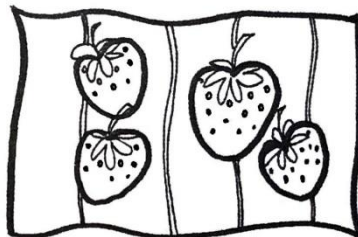
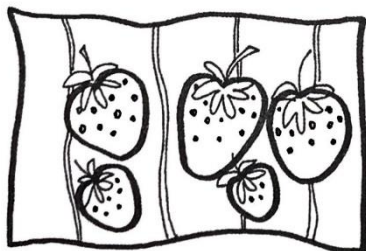
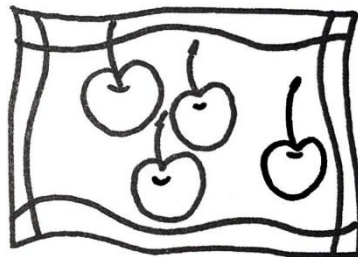
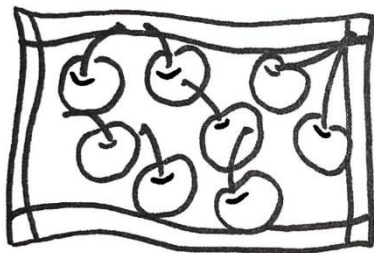
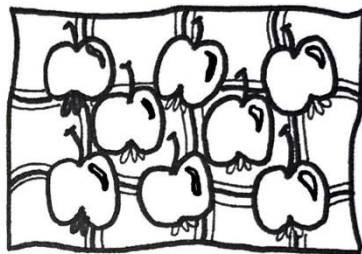
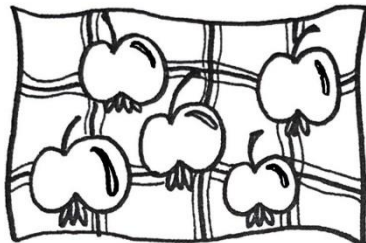
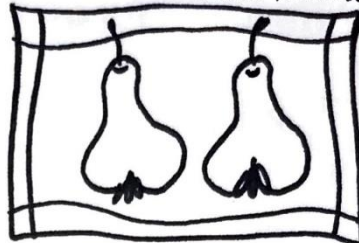
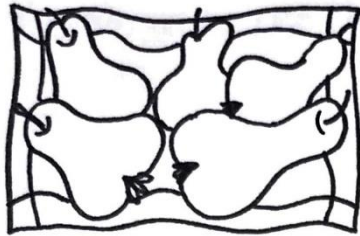
Sluchové vnímání, rozlišení první hlásky. Obrázky si s dítětem prohlédneme a pojmenujeme. Poté dítě vyzveme, aby našlo všechna slova začínající hláskou s, m, l, j. Může také slova podle první hlásky barevně označit, např. všechna slova začínající hláskou s červeně, slova začínající hláskou m modře apod.

Spoj čarou stejné tvary písmena.

Spočítej ovoce na ubrouskův a říkni, kde je ho více
a kde méně.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Mikošková
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Školní zralost a připravenost se zaměřením na grafomotoriku
Název práce v angličtině:	School maturity and readiness with a focus on graphomotorics
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá školní zralostí a připraveností dětí předškolního věku, a to v oblasti grafomotorické. Hlavním cílem je provést kvalitativní výzkum se zaměřením na grafomotoriku jako jednoho z ukazatelů školní zralosti u námi zvoleného vzorku. Teoretická část se věnuje RVP PV, školní zralosti a připravenosti, hrubé motorice, jemné motorice, grafomotorice, vizuomotorice, lateralitě a vývoji dětské kresby. Empirická část je věnována popisu výzkumného šetření, analýze získaných poznatků a shrnutím výsledků.
Klíčová slova:	předškolní věk, předškolní vzdělávání, školní zralost a připravenost, grafomotorika, dětská kresba
Anotace v angličtině	The diploma thesis deals with the school maturity and readiness of preschool children in the field of graphomotorics. The main objective is to carry out qualitative research focusing on graphomotorics as one of the indicators of school maturity in our chosen sample. The theoretical part is devoted to the Framework educational programme for pre-primary education, school maturity and readiness, gross motor skills, fine motor skills, graphomotorics, visual motor skills, laterality and development of children's drawing. The empirical part describes the research investigation, the analysis of the acquired knowledge and the results of the research survey.

Klíčová slova v angličtině	preschool age, preschool education, school maturity and readiness, graphomotorics children's drawing
Rozsah práce:	72 stran
Počet příloh:	38
Jazyk práce	Český jazyk